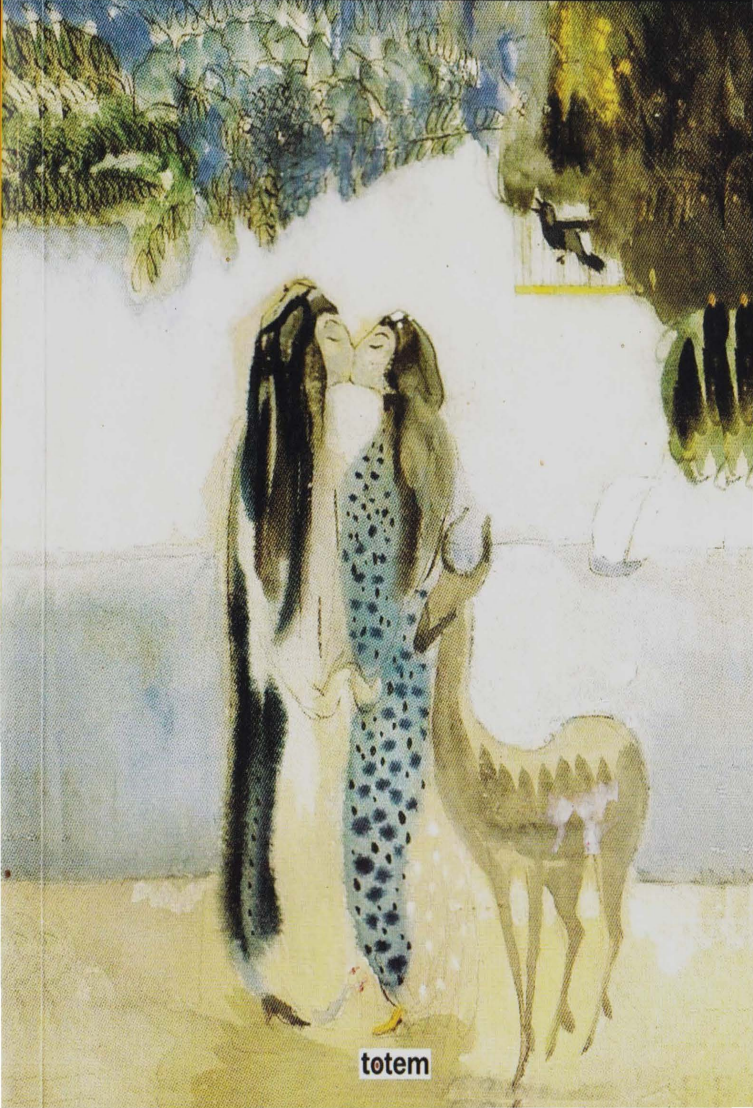


Vakhtang Ananyan

Ermeni Av Hikâyeleri



totem

ERMENİ
AV HİKÂYESLERİ

TOTEM YAYINEVİ
EDEBİYAT DİZİSİ: 1
GENEL YAYIN YÖNETMENİ: Ayşegül Yordam

Ermeni Av Hikâyeleri
Vakhtang Ananyan

ÇEVİREN: Özgür Kırteke
YAYIMA HAZIRLAYAN: Ayşegül Yordam
KAPAK DÜZENİ: Ayşegül Yordam
TEKNİK HAZIRLIK:
DÜZELTİ: Ayşegül Yordam

Bu kitabın Türkçe yayım hakları Totem Yayıncılık'a aittir

BASKI-CİLT:
Kayhan Matbaa
Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi C Blok No: 244
Topkapı/İSTANBUL
Tel: 0 212 576 01 36

1. Basım 2011
BASKI ADEDİ: 1500

ISBN: 978-9944-330-02-2
SERTİFİKA NO: 22401

TOTEM YAYIN DAĞ. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Narlıbahçe Sokak No:17/1 Eminönü/İSTANBUL
Tel: 0 212 527 73 90- 526 86 65
Fax: 0 212 511 04 72
totemyayin@gmail.com

ERMENİ AV HİKÂYESLERİ

Çeviren: Özgür Kırteke

Yaşam Öyküsü

Vakhtang Ananyan; 1905 yılında, Ermenistan'ın bir dağ köyünde dünyaya geldi.

Küçüklüğünden beri gerçek bir doğa aşığı oldu ve memleketinin doğal güzelliklerine, özellikle de ormanlardaki yaban hayatına hayran kaldı.

Ananyan'ın çocukluğu dağlarda çobanlık yaparak geçti. Yaşlı avcılardan ve birlikte çalıştığı çobanlardan dinlediği av öyküleri, onun ilerde iyi bir doğa yazarı olmasının zeminini oluşturdu.

İlk kitabı olan “Sevan Irmağının Kıyısında”, 1931’de yayımlandı. Bunu takip eden “Leopar Geçidinde Esaret” adlı kitabıyla da bir yazar olarak ünlenmeye başladı.

“Ermeni Av Hikâyeleri” adlı eseriyle, Sovyet Edebiyat Ödülü’ne layık görüldü ve bu sayede okurların gönlünde sağlam bir yer edindi.

Ananyan'ın bu kitabında yer alan öyküler; yazarın çocukluk ve ilk gençlik yıllarını geçirdiği dağları, Sovyetler Birliği dönemindeki yaşantıyı ve doğayla kurduğu yakın dostluğu anlatıyor.

Ananyan, 1980 yılında, Erivan’da hayata veda etti.

İçindekiler

1. BÖLÜM

ERMENİSTAN DAĞLARINDA	9
Büyükbaba Vartan	11
Geyikler.....	42
Beyaz Kılavuz Teke	50
Alacakaranlıkta	63
Kocaoğlan	70
Kustup Dağı'nın Ayıları	72
Tavşanlar.....	76
Arıcılık Çiftliği	80
Bujuk	85
Kurt Geçidi	88
Aras'ın Suyu Çekilince.....	91
Ormanın Hırsızları	94
Bir Avcı Şakası	98

2. BÖLÜM

KUŞLAR	103
Kırlangıçlar.....	105
Kumru	108
Yürek Parçalayan Ses.....	110
Aldanan Kuş	114

Çöl Değişiyor	120
Bıldırcınlar	124
Mugan'ın Sülünleri	126
Turnalar	130
Serçeler	133

3. BÖLÜM

DAĞDA GEÇEN ÇOCUKLUĞUM	137
Kış Kıtlığı	139
Çifte Manastır Uçurumu	152
Alabalıklar	161
Bizim Teşambar	170

4. BÖLÜM

KAMPTA GECE ATEŞİ	175
Tüylü Muş	177
Hain	187
Sadık Karga	197
Mezar Taşı Yazısı	200



1. BÖLÜM

ERMENİSTAN
DAĞLARINDA

Büyükbaba Vartan

Ermenistan dağlarında kısa kış günü sona ermek üzereydi. Güneş Karacataş Dağı'nın arkasında yavaş yavaş batarken, Tacettin Dağı'nın uçurumlarında da silah sesleri iyice azalmaya başlamıştı.

Ben, vurduğum karacanın bacaklarını tüfeğimin kayışıyla bağlayıp, avı sırtıma attıktan sonra; avcıların başarılı bir avın ardından yaşadığı o benzersiz haz duygusuyla, kışa elverişli konaklama yeri olan Karatoroz'a dönmek için, arkadaşşımla birlikte yola koyuldum.

Bodur bitkilerle kaplı yüksek kayaların dibindeki çayın kenarında, sığınak ve ahırlar dağınık bir şekilde dizilmişti. Burada geceleyip, ertesi sabah erkenden tekrar avlanmaya çıkacaktık. Köpekler bizi, "Bu silahlı adamlar dünyadan uzak bu yerde ne arıyor!" dercesine, havlayarak karşıladılar. Yüzü güneşten yanmış, kısa boylu ve geniş omuzlu bir adam, sığıntan çıkarak köpekleri sakinleştirdi.

Ayaklarımızdaki karı temizledikten sonra, sığınağın küçük kapısından eğilerek girip, içerideki çobanlara selam verdik. Ateş saçan ocağın başında yaşlı bir adam oturmuş, tabaklanmış deriden sandalet örüyordu.

İçeri girdiğimizde yaşlı adam elindeki işi bırakarak, “Hoş geldiniz, hoş geldiniz!” diye, bizi sevinçle karşıladı. Avladığımız karacaya bakarak, çobana: “Bizim misafirler görünüşe bakılırsa dağdan geliyorlar ve donmuşlardır. Ocağın kenarına yün bir kilim ser, bir de çay yap ki nefesleri açılsın.” dedi.

Ben karacayı kapının direğine astıktan sonra avcı bıçağımı çıkartarak, yaşlı adama “Büyükbaba ateşin şaşlığa* uygun mu?” diye sordum. Yaşlı adam bana, “Siz bu dağ başında bundan daha iyi ateş bulamazsınız, ben de sizden daha iyi misafir bulamam.” diye sükûnet içinde cevap verip, çobana dönerek: “Simonyan, bir iyilik daha yap da şu kara kuzuyu kes.” dedi.

Arkadaşım bunun üzerine, “Bırak kuzu kalsın büyük-baba! Karaca var ya!” diye itiraz etmeye kalktığında; yaşlı adam uzun ve gri kaşlarının altından kızgın bir bakış atarak, “Ben kendi geleneğime bağlıyım, siz yeni adetlerinizi, en iyisi şehirde muhafaza edin.” diye çıkıştı. Bir yandan da eti kızartmak için közleri yaymaya başlamıştı. “Bu karacayı ne yapacağız?” diye ısrar edince de, “Karacayı yanınızda şehre götürür ve oradaki hanımlara hava atarsınız.” diyerek bizi azarladı. Pes etmiştik.

Simonyan, birkaç dakikada kara kuzuyu yüzerken; biz yün kilimin üstünde bağdaş kurmuş, o zorlu ve soğuk dağ koşullarından sonra, sıcak ocağın keyfini çıkarıyorduk.

* şaşlık: Koyun etinden hazırlanmış bir tür yemek.

Yemeğimizi iştahla yiyip, üzerine yaban ballı çayımızı içerken, konu av ve avcılık maceralarına geldi. Yaşlı adam eskiden, o bölgeye yakın bir Kolhoz'da baş çobanlık yapmıştı. Gür kaşlı, kartal burunlu, yüksek alınlıydı ve güçlü bir yüz yapısına sahipti. Yaşını belli etmemesine rağmen, ak saçları görüldüğünden yaşlı olduğunu ele veriyordu. Neredeyse geçtiğimiz yüzyılda doğmuş olmalıydı.

Büyükbaba Vartan, duvara dayadığım tüfeği eline aldı. Silahın, ocağın ateşinden çıkan yalımları yansıtan cilalı yüzeyine, nasır tutmuş parmağını sürerken, bir yandan da derin derin düşüncelere dalmıştı.

Birden: “Güzel bir alet! Fakat ne yazık ki şayan* bir alet değil.” diyerek suskunlaştı. Belli ki silah kendine bazı kötü anıları hatırlatıyordu. Bana dönerek: “Şimdi bana tam bir erkek olduğunu söyleyeceksin.” dedi. Ben de, “Erkek olmasam bu karaca burada asılı durur muydu?” diye yüksekten atarak yanıt verip, bir yandan da bu yaşlı adamı konuşturmayı ümit ediyordum.

Yaşlı adam homurdanarak bana baktı ve parmaklarını tüfeğin kabzasına vurarak, “Tam bir erkek! Silahına dua et ki, senin gibi süt çocuklarını kızların gözünde avcı yapıyor!” dedi.

Bu şaka bizi güldürmüştü. Yaşlı adam: “Evet, gençken biz de erkektik. Ayıların inine sadece elimizde küçük bir kamayla girerdik. Bugünkü avcılar erkekten mi sayılır?” diyerek içini çekti ve devam etti: “Bu lanet olası şey bulunduktan sonra kılıç ve mertlik devri kapandı.

Hepiniz Köroğlu’nu biliyorsunuzdur. Bütün Türk Beyleri ve İran Kağanları O’nun kılıcının önünde diz çöker;

yedi yüz yetmiş yiğidinin arasında at sürerken, yer gök atının nalları altında titrerdi. ‘Bu gürültü de nedir?’ diye soranlara da, ‘Bilmiyor musun, Köroğlu dağda yine fırtınalar koparıyor!’ derlerdi. İşte böyle bir yiğidin sonu bile bu kahrolası silahtan oldu. Bunu icat edeni Allah kahretsin!”

“Bu demir parçası piyasaya çıktığı zaman, Köroğlu adamlarını başına toplayarak, kılıcını taşa vurup, parçaladı ve ‘Mertlik bitti artık! Şimdi korkaklar, bile, dünyaya bedel bir yiğidi sırtından vurabiliyor!’ dedi.”

Yaşlı adam sessizleşirken, içindeki hareketlilik hissediliyordu. Ocaktan bir parça köz alarak, isli piposundan birkaç derin nefes çekti.

“Sadece mertlik yetmez!” dedi düşünceli bir şekilde. Sanki kendi kendisiyle sohbet ediyor gibiydi. “Tacettin Dağı kadar büyük, Lori Vadisi kadar derin bir yürek ve de vicdan gerekir.” deyip, tekrar suskunlaştı.

“Büyükbaba Vartan! Madem mertlikten bahsediyorsun, başından geçen bir hikâyeni anlat da dinleyelim,” diyerek yaşlı adamı konuşturmaya çalıştı.

“Hangi birini anlatayım! Saçlarımdaki aklar kadar cesaret isteyen iş yaptım. Tanıdığım tanımadığım, bildik ya da yabancı, az insana iyiliğim dokunmadı. Kura Irmağı’nın karşı kıyısından gelen Azeriler, benim yanımda her zaman bir parça ekmek ve başlarının üzerinde sıcak bir dam bulurlardı. Şimdi de sizin gibi çaylaklar gelmiş benimle alay ediyorlar!” derken, söylediğim sözden yaraladığını ima ediyordu.

“Hayır büyükbaba! Şaka bir yana, bizi işinin ehli avcılar olarak görmediğine göre, sen o zamanlar neler yapıyordun?”

dedim. “Belli ki silaha karşısın. Belki çobanlar için güvenilir bir alet değildir.” diyerek, arkadaşım sözümü tamamladı.

Yaşlı adam sıkıntılı bir şekilde başını sallayarak devam etti: “Bu silah bulunmasaydı, bugün dünya daha farklı bir yer olurdu ve benim yaşamım da başka türlü şekillenirdi.” diye üzüntü içinde açıkladı ve bir süre sessiz kaldıktan sonra hikâyesini anlatmaya başladı: “Sizin gibi çaylaklara ne anlatabilirim... Nasıl olsa, bu titrek ihtiyarın anlattığı şeylerin imkânsız olduğunu düşüneceksiniz. Allah kahretsin ki bu yaşlılık insanı bozuyor!”

“Tecrübeli biri ormanda çürük bir meşe ağacı görse, o ağacın eskiden güçlü ve büyük bir ağaç olduğunu hemen kavrar. Ben de gençliğimde meşe ağacı gibi kuvvetliydim. Kollarımda o ağacın dalları kadar güç vardı. Senenin on iki ayı dağlarda ve ormanlarda gezer, doğaya ve vahşi hayvanlarla karşı mücadele verirdik. Bu savaş bizi güçlü ve sağlıklı kılardı.”

“Dar kafalılığımı bağışlayın ama siz kuştüyü yataklarda yatıp, elinizdeki şu alete güvendiğiniz için solgun görünüyorsunuz.” derken, bir yandan da başıyla silahı işaret ediyordu.

“Biz kolumuzun gücüne güvenirdik... Bu yüzden de boğa gibi kuvvetliydik!

O zamanlar Lori bölgesi şimdiki gibi değildi. Ne yol, ne makine, ne de büyük köyler vardı. Etrafta çok az insan yaşıyor, ovalar ve ormanlık alanlar vahşi hayvan kaynıyordu. Silahı nereden bulabilirdik ki... En iyi ihtimalle bir filinta* görürdük. O da ya köyün yaşlılarında ya da köy korucusun-

* filinta: Namlusu kısa, kurşun atan bir çeşit küçük tüfek.

da olurdu. Bu yüzden etraftaki vahşi hayvanlar köylülerin korkulu rüyasıydı. Gençler ormanda meyve toplarken, ayı-
larla karşılaşılıyorlar; kızlar çeşmeden su almaya giderken bir
vaşağa rastlıyor ve korkudan testiye bırakıp, dillerini yut-
muş bir şekilde kaçıyorlardı.”

“Tacettin Dağı’nın tepelerine yüzlerce yaban keçisi yayı-
lır ve eteğinde de sayısız geyik yaşırdı. Sonbahar geldiğinde,
erkek geyikler kızışmış bir halde oflayıp puflayarak dişileri
çağırırlardı. Geyiklerin bağırıltılarından geceleri uyuyamaz
olurduk. O kadar çok yabanıl hayvan vardı ki, ormana sı-
ğamaz olmuşlardı.”

“Bir kış, bir karaca köye geldi. Çocuklar ve köpekler
peşinde koşarken, bu korkmuş hayvancağız damdan dama
sıçrayıp mezarlığa ulaştı ve en sonunda Aziz Sarkis’in küçük
kilisesine sığınmayı başardı. O zaman da tam Sarkis Orucu
günüydü. Karaca, kalabalık kilisenin içinde kaybolurken,
herkesin ağzı hayretten bir karış açık kalmıştı. Çocuklar
sakinleşip, köpekler sustuğunda avcı Şalat: ‘Bu karacaya
dokunmayın! Bu Aziz Sarkis’in karacası!’ diye bağırmaya
başladı. Biz de cahilliğimizden avcı Şalat’a inandık.”

“Bir gün; hasattan sonra, baltamı kemerimin arasına
sokup, ormana doğru yola çıkmıştım. Kağnının tekerleği
için bir parça odun yontacaktım. Patika büyük bir kaya bo-
yunca uzayıp, bir uçuruma doğru gidiyordu. Bu sırada ani-
den birinin bana doğru geldiğini duydum. Alnımdan terler
dökülmeye başlamıştı. Gelenin köyün bekçisi olduğunu ve
baltama el koyup, bana da para cezası keseceğini düşündüm.
Baltamı aceleyle çalıların arasına saklamaya çalışırken, yak-
laşan şeyin bir geyik olduğunu fark ettim. Boynuzları yaşlı

bir ağacın dalları gibiydi. Öylesine afallamıştım ki baltamı havada sallayarak çığlık çığlığa bağırmaya başladım. Zavallı hayvan korkudan kendini uçuruma attı ve boynu kırıldı. Köye geri dönüp eşeğimi aldım ve geyiği eve getirdim. Bütün köye iki günlük geyik eti ziyafeti çıkmıştı.”

“O zamanlarda öyle çok yaban hayvanı vardı ki, şimdiki avcıların yaptığı gibi bir bıldırcına on avcı ateş etmezdi. Bugün nasıl yabani hayvan olsun... Alaverdi işletmesinin çalışanları o kadar çok tavşan vurdu ki, bu günahsız hayvanların bazıları insanlardan bile daha düzenbaz oldular.”

“Bir keresinde Karatanoz’da hayvan otlatıyorduk... Ormanlık alanda o kadar çok ayı vardı ki sayısı belirsizdi. Aynı zamanda ormanlarımızda bolca böğürtlen, ceviz, elma, armut ve Frenk üzümü bulunurdu. Ayılar bunları yemeye bayılıyordu. Kimi gün de şansları yaver giderse bir ineği veya koyunu yakalıyor ve avlarını sırtlarına yükleyip sessizce ortadan kaybolurlardı.”

“Bizim aylara karşı kullanmak için ne bir taş atan flintamız, ne de silahımız vardı. Aylarsa insandan ve köpekten korkmazdı...”

“Bir sene babam; kardeşime düğünlük çeyiz satın almak için Tiflis’e gitmiş ve geri döndüğünde, bir sebepten dolayı, uzun ve paslı bir boruyu da yanında getirmişti. Allah rahmet eylesin, demirci Mukutuş daha yaşıyordu ve eline aldığı her şeyi altına dönüştürüyordu.”

“Mukutuş, borunun altını eğdi ve perçinledi. Çakmak taşı için bir delik açıp, tahtadan bir dipçik yonttu. Böylece ortaya bir çeşit tüfek çıktı. Ben de bu borunun içine bir

avuç barut, bir avuç da av saçması attım ve armut koruluğunda pusuya yatmak üzere yola koyuldum.”

“Pusuda beklerken, yakınlarda kırılan dalların sesini duydum ve büyük bir hayvanın geldiğini fark ettim. Tanı o sırada bir ayı çalılıktan çıktı ve ağaçlardan olgun bir meyvenin düşüp düşmediğini dinlemek için beklemeye başladı. Bu başında bir yara izi olan, büyük bir ayıydı. Canavar bana o kadar yaklaşmıştı ki, kendini birdenbire ayının pençelerinde buldum. El yapımı tüfeğimi doğrultarak tetiğe bastım. Lanet olası alet, eski bir Türk topu gibi patlayarak, bin parçaya ayrıldı. Etrafı koyu bir duman kaplamıştı. Hiç bir şey görülmüyordu ve ayı yakınlarımda bir yerde bağııyordu. Arkama bakmadan oradan kaçmaya başladım.”

“Ayının pençesinden kurtulmuştum ama o akşam yeni bir şanssızlıkla karşılaştım. Akşam olup da sürü köye geri döndüğünde, Oganés Tavádz’ın ineğı yoktu ve bu inek özellikle de bana teslim edilmişti. Kurt mu parçalamıştı ya da bir uçurumdan mı düşmüştü, belli değildi fakat inekten ben sorumluydum.”

“Ağabeyim Artun’la beraber ineğı aramaya koyulduk. Gece yarısına kadar köşe bucak aramamıza rağmen ineğı hiç bir yerde bulamamıştık. Birden, yamaçtan geçide doğru sanki ağır bir yük sürüklenmiş gibi bir ize rastladık. Ay ışığının da yardımıyla etrafımıza bakınırken, kırılmış dalların üzerinde kan izleri olduğunu fark ettik. İzleri takip ederek; taş, çalı ve benzeri şeylerden yapılmış bir tümsek bulduk.”

“Bu ne Artun? diye sordum. ‘Bunu ayı yapmış!’ dedi. Sonra, taşları ve dalları temizleyerek tümseğı açmaya başladı. Ne yapıyorsun? Haydi, ineğı aramaya devam edelim!

diye bağırdım. Artun ise bana dönerek, 'Sen hiç bir şey bilmiyorsun!' dedi. Anlamamıştım. Fakat sorumu da tekrarlamaya cesaret edemedim. O zamanlar büyüklere karşı gelinmezdi..."

"Paltomu çıkartıp ona yardım etmeye başladım. Tümsek gitgide küçülürken, çalı ve taşların altında bir inek başı belirdi. O zaman anladım ki ayı ineğin boynunu koparmış ve kıvama gelmesi için eti gömmüştü. İneği o halde görünce birden öfkeye kapıldım. Bu ineğin parasını ödemek çok ağır bir yükü, fakat ben bundan daha da büyük bir kayıp hissediyordum çünkü gönlümü Ogan'es'in kızına kaptırmıştım."

"Lanet olası ayı yüzünden kepaze durumuna düşmüştüm. Ogan'es Tavadan'ın ailesinin gözüne nasıl görünürdüm artık? Ben bütün bu olanları düşünürken, Artun: "Yazık bu ete, bundan kavurma yapalım." dedi. İneğin iç organlarını temizleyip etini parçalara ayırdıktan sonra, kurt ve tilkilerin yememesi için yüksekçe bir ağaca astık. Derisini de dürüp, eve doğru yola koyulduk."

"Ertesi gün eti almak için ormana gittiğimizde, et yerinde yoktu. Ne olmuş olabilirdi ki? Kurt ve tilkiler ağaca tırmanamadığı gibi, herhangi bir insanın buraya uğradığına dair de hiç iz yoktu. Merak içinde etrafımıza bakınırken, dün gece büyük bir çabayla kazdığımız tümseğin yeniden yapılmış olduğunu gördük. Taş ve dalları tekrar kaldırdığımızda et orada duruyordu. Kulakları çınlasın... O zaman babamın bize anlattıkları aklımıza geldi. Ayılar ağaca tırmanabiliyordu!"

"Eri eşeğe yüklerken, kulağımıza dalların kırılma sesi gelmeye başladı ve bu ses büyük bir hayvanın yaklaştığı

işaret ediyordu. Derken, dalların arasında başında yara izi olan bir ayı belirdi. Bu dün gördüğüm ayının ta kendisiydi. Ayı bizi görür görmez geri dönüp, yavaş yavaş yanımızdan uzaklaştı. Ayılara bir şey yapmazsanız size saldırmazlar, hat-ta yolunun üstündeyseniz bile çekip giderler.”

“Artun!” dedim, “İneği parçalayan bu ayıydı...”

“Bu ayıdan nasıl kurtulacağız?” diye sordum. Artun: “Kar düştüğünde, kış uykusuna yatacak. O zaman çok kolay olur.” diye cevap verdi. Ayı giderken, bana kötü kötü bakıyordu. Sanki ‘Ganimetimi elimden alıp, bana ateş ertin alçak insan! Bunun hesabını sana soracağım!’ der gibiydi. Böylece ayıyla aramdaki düşmanlık başlamış oldu.”

“Bu savaş iki sene sürdü. Nasıl sona erdiğini de sonra anlatırım...”

Büyükbaba Vartan, ateşi karıştırırken, patatesler de cızırdamaya başlamıştı. Yaşlı adam, patatesi acemice soymaya çalışan arkadaşşıma alaycı bir ifadeyle bakarak, “Hayır oğlum, patates öyle soyulmaz, patatesi mahvediyorsun!” dedi.

Arkadaşım da: “Üzerine közler yapışmış, iyice temizlemezsem mideme oturur” diye yanıtladı.

Yaşlı adam gülerek: “Oğlum neden midene otursun, eskiden mide mi düşünülürdü? Mideyi siz dert edindiniz ve bu yüzden solgunsunuz,” dedikten sonra; sıcak bir patatesi eline alıp, sadece şalvarına sürterek, kül ve isini ustalıkla temizledi. Artık elinde kızarmış leziz bir kabuklu patates vardı.

“Zevk ve keyifle yapılmayan işten hayır çıkmaz. Bu ku-

ral zevkle yenilmeyen yemek için de geçerlidir.” diyerek bir yandan da işaret parmağını bize doğru sallıyordu.

“Ben dünyaya geleli neredeyse yüz sene oldu. Fakat hala ince bir ipliği içneden geçirebiliyorum. Bunun nedeni ise midemi o kadar da düşünmemem. Elime ne geçerse yerim. Bu yüzden de yüklü bir arabayı sırtımla kaldırabilirim. Her zaman midesini düşünenlerse ne dağda, ne de ormanda yaşayabilir. En iyisi ben size şu kahrolası ayıyla nasıl çarpıştığımı anlatmaya devam edeyim...”

“O zamanlar sürekli, Oganés Tavadanız’ın kızına, nasıl güçlü bir erkek olduğumu ispatlamak düşüncesi içerisindeydim. Dört, hatta beş sene ona olan aşkımı saklayıp, büyük bir sıkıntı çektim. Bir saz alıp, acıklı şarkılar söylerdim. Ara sıra da gidip ayaklarına kapanır, gözyaşı dökerek ellerini tutmak isterdim.

Fakat ne zaman onu sırtında su testisiyle uzaktan görsem, alnımdan terler dökülüyor, kulaklarım çınlıyordu. Utancımdan ormana kaçıp orada saklanıyordum. Aşkım beni kahrediyor, acı veriyordu. Ne uykum ne de huzurum kalmıştı. Aklım başımdan gitmiş gibiydi.”

“Oysaki o, tıpkı bir çiçek gibi açılmıştı. Arılar nasıl çiçeklere doğru uçarsa, bütün gençler de ona, benim aşkıma koşuyordu. Ceylan gibi uzun ve ince bacakları, servi gibi bir vücudu vardı. Gözleri gök karanlığı gibi simsiyahtı. Her şeye tepeden bakan, dimdik bir duruşu vardı. Düğünlerde nasıl halay çektiğini bir görmeliydiniz... Gençlerin hepsi ondan bir gülücük koparabilmek için son paralarına kadar davulcuya verirlerdi. O ise sanki dağların kraliçesiymiş gibi

kimseye bakmazdı ve ben de bu yüzden ona yaklaşmaya cesaret edemezdim.”

“Bir yaz gecesi koyunları beklerken, ateşin kenarında oturuyordum. Koyunlar mağarada uyuyordu. Yorgun çobanlar çoktan uykuya dalmıştı ama ben hala uyanıktım. Kavalıma öyle hüznü üflüyordum ki, dağdan gelen yankılar bile inliyor, dağların da yüreği sevgilim için yanıyordu. Köpekler öylece başlarını ön patilerine yaslamış, donuk ve kıpırdamadan bakıyorlar, sanki benim derdimi paylaşıyorlardı. O zor zamanlarımda tek arkadaşım onlardı. Gece yarısı herkes derin uykudayken, Tavadanz’ın çadırından beyaz giyşili bir kız çıktı. Sanki geceye ay doğmuştu. Çadırın yanındaki taşın üstüne oturup çaldığım kavalı dinlemeye başladı. Evet, bu oydu. Benim tanrıçam, sevgilim... Öyle bir aşkla çalmaya başladım ki, taştan bir kalp bile dize gelirdi.”

“O sırada aniden sürüye kurtlar saldırdı. Köpekler havlamaya başladı. Bütün kamp uyanmıştı. Kız korkudan tekrar çadıra kaçtı ve kalbimi de beraberinde götürdü.”

“Artık bütün yaz ve sonbahar boyunca, aklım ona takılı kalmıştı. Bir buluşma fırsatı yakalamak için devamlı onu gözlüyor, fakat bir türlü başaramıyordum. Bir gün, koyunları diğer çobanlara teslim edip, belki arkadaşlarıyla kozalak toplamaya gelir diye, ormanda gezintiye çıktım.

Köyün bütün kadınları; uzun kış akşamlarında birbirlerine anlattıkları masalları dinlerken yemek için, ormandan ceviz ve böğürtlen toplarlardı. Fakat ben sevgilimi hiç bir yerde göremiyordum.”

“Köye geri dönüp, tıpkı bir tilki gibi, bir ağacın altında saklanmaya başladım. Aniden onun kardeşinin elinde tu-

tup, ormana doğru gittiğini gördüm. Sanki kalbim çatlayacaktı. Bir kurt kuzuyu nasıl takip ederse, ben de onları, çalılıkların arasında saklanarak, gizlice izliyordum.”

“Bir kayın ağacının altında sevinerek durdu ve: ‘Oh ne de çok kozalak varmış, Vaganyan çabuk eve koş da büyük bir torba getir!’ dedi. Kardeşi eve doğru koşarken, kalbim sevinçle çarpıyordu. Nefesimi tutup ona yaklaştım ve kayın ağacının arkasına saklandım. Kız çimenlerin üzerine oturmuş, bir çocuk gibi çiçek dallarıyla oynayıp, yapraklarını kopartarak zaman geçiriyor, her çıtırtıda da ürkek ürkek etrafına bakıyordu. Ona nasıl yanaşmalıydım ki, bir kuş gibi ürküp kaçmasın?”

“Sanki kış ortasında ince bir gömlekle buz üstünde kalmışçasına dişlerim birbirine vuruyordu. Öylece donakalmıştım. Adeta büyülenmiş gibiydim. Daha fazla beklemek istemiyordum. Ne olacaksa olsun, diyerek ağacın arkasından çıktım ve ‘Vartanuşcan, kalbim! Benden korkma! Saçının tek bir teline dokunursam elim kırılsın!’ dedim.”

“Kızcağız birden irkilip, kuzunun kurt gördüğünde sıçradığı gibi, yana atladı. Tek kelime etmeden, sadece el hareketleriyle kendini korumaya çalışıyordu.

Nasıl olduğunu bilmiyorum ama Aziz Sarkis Kilisesi’nde diz üstü çöker gibi, yere çöküp papağımı* başımdan çıkarttım ve ağlayarak yalvarmaya başladım. Sanki ateşli bir hasta gibi ne yaptığımı bilmiyordum. Sürekli aynı sözleri tekrarladığımı hatırlıyorum. ‘Vartanuşcan, kalpsiz kız! Bana biraz merhamet göster. Sen taştan değilsin. Görmüyor musun, beş seneden beri senin yüzünden nasıl acı çekiyorum? Bana

* papak: Kalpak.

hiç acımıyor musun?’ Bir yandan bunları söylüyor, bir yandan da ağlıyordum ve bu bir oyun değildi.”

“O anda ayağım kesilse bile farkında olmazdım. ‘Vartanuşcan, bana en azından şefkatli bir söz söyle, bir ümit ver ki ruhum huzur bulsun. Tanrı şahidim olsun ki kalbi-me bıçak saplarım, sebebi de sen olursun.’ Artık kendimi tutamıyordum. Önceden ona yaklaşmamayı düşünürken; gittikçe ona daha fazla sokuluyor. Aziz Sarkis Kilisesi’ndeki taştan çarmıhı öper gibi, dua ederek ayaklarını öpmek istiyordum.”

“Bana bakıp bir şeyler söylemek istedi ama dudaklarından tek bir kelime bile dökülmedi. Benden kaçmaya çalışırken birden karşısına çıktım ve ellerini tuttum. Yüzünün rengi değişmişti. Önlüğünün altından bir çakı çıkardı ve ‘Bırak ellerimi yoksa bıçaklarım’ diyerek, çılgılık atmaya başladı. O sırada beni bir gülme tuttu. Bir yandan gülüyor, bir yandan da, ‘Bıçakla Vartanuş, ellerin beni yaralasın ki, en azından hayatımın sonuna kadar bana senden bir iz kalsın!’ diye bağıırıyordum.”

O zamanlarda kızlar, ellerini bir yabancıya vermektense, kan dökmeyi tercih ederlerdi. Vartanuş benden kurtulmaya çalışıyor fakat ben hala ellerini sımsıkı tutuyordum. Birden elini çekip, bıçağını parmağıma sapladı. Parmağım kanıyordu. Vartanuş, kanı görünce dona kalmıştı. ‘Ah kör olayım, elim kırılsın, ben ne yaptım böyle,’ diyerek, hüngür hüngür ağlamaya başladı.”

“Gökler yağmurdan sonra nasıl dinerse, kalbim de sevinçten tıpkı öyle ferahlamıştı. Diz çöküp avuçlarımı havaya kaldırdım ve ‘Sana şükürler olsun Tanrım... Ayın ışı-

ğı nasıl eşsizse, gecenin göğsünü yıldızlar nasıl süslüyorsa, güneş nasıl ölümsüzse, benim de arzumu öyle yerine getir' diye, Tanrı'ya yakarmaya başladım."

"Kız sakinleştiğinde, ayağa kalkıp ona şöyle dedim: 'Git artık Vartanuş! Bundan fazla bir şey istememiştim. Bütün dünya bana karşı dursa bile, seni benden kimse koparamaz artık.' Bu sözlerden sonra arkamı dönerek koşmaya başladım. Sanki toprak ayaklarımın altında kayıyor gibiydi. Kendimi bulutların üzerinde hissediyordum. Ovaya ulaştığımda, rüzgârdan ses çıkartan ağaçlar büyük bir sevinçle, benim aşkımdan söz ediyor, kumrular bizim için ötüyordu."

"Mutluluktan uyuşmuş bir vaziyette, saatlerce ormanda dolaşıp durdum, şarkılarım dağlarda yankılanıyordu. Her çalıya, her taşa Vartanuş'un beni sevdiğini anlatıyordum. Kendime geldiğimde güneş batmak üzereydi. O coşku seliyle Akbar Dağı'na kadar gelmiş olduğumu anladım. Ayaklarımın altında Lori Vadi'si vardı ve Kura Irmağı yavaş yavaş yorgun yatağında akıyordu."

Yaşlı adam; "Evet çocuklar, biz o zaman okuma yazma bilmeyen, cahil çobanlardık fakat sevgi nedir biliyorduk," diyerek, piposunu karıştırmaya başladı. Bu hatıra, artık bulanıklaşmış gözlerini belki de son defa ışılatıyordu. Susmuştu. Düşüncelerinde uzaklara dalıp gitmişti. Ben ona bakıp, bu okuryazarlığı bile olmayan yaşlı adamın, hikâyeyi nasıl da güzel anlattığını düşünüyordum.

Yaşlı adam, hayallerinden çıkıp tekrar aramıza döndü ve anlatmaya devam etti:

“Ertesi gün anneme gidip Tavadanz’ın kızını istemelerini söyledim. Annem irkilerek ‘Tanrı aşkına Vartan, bu adam bize kızını vermez ki!’ dedi. Bunun üzerine ben de, ‘Anne, o kızı bana istemezseniz kendimi kayadan uçuruma atarım!’ diye tehditler savurmaya başladım. Annem iyice korkmuştu ve aynı akşam babamı, Oganese gidip Vartanuş’u istemesi için ikna etti. Ertesi gün babam somurtarak yola koyuldu.”

“Oganese babamın teklifini dinledikten sonra, ‘İyi de, senin oğlun benim kızımı nasıl geçindirecek?’ diye sorduğunda; babam, ‘Oganese kardeş, inadı bırak, yoksa oğlum aşkından ölecek, çocuğun ümidini kırma.’ diye yalvarmış.”

Oganese zengin bir adamdı. Bütün köy onun nasıl kibirli ve aksi bir adam olduğunu bilirdi. Buna rağmen sözüne sadık biriydi ve verdiği her sözün arkasında dururdu.”

“Bir akşam Oganese’le babam içki masasında otururken; Oganese sarhoş kafayla babama, ‘Bak Mazak Çobanez, biliyorsun buranın yaşlılarıyla ve bölge sorumlularıyla aram iyidir. Fakat senin oğlunun ne evi ne barkı var. Oğlunun en azından bir şeyler yapması gerekir ki onu bir erkek yerine koyup, kızımı ona vereyim.’ demiş. Babam da, ‘Ne yapması gerekir ki, onu bir erkek yerine koyasın?’ diye sorduğunda, Oganese: ‘Şahitlerin önünde söz veriyorum ki, oğlun o ba-şında yara izi olan ayıyı, sadece bir kama yardımıyla öldürürse, bahçemdeki gülü koparmasına izin vereceğim.’ diye yanıtlamış. Bunun üzerine el sıkışıp, kadeh kaldırmışlar ve böylece benim sınavım da belli olmuştu.”

“Oganese Tavadanz, sırf eğlence olsun diye benim hayatımla oynuyorken, duydukları bu söze gıpta edenler de

az değildi. Bense; dedemden kalan uzun, eski kamayı kemerimin arasına sokup, dağ-taş gezmeye ve ayıyı aramaya başlamıştım.”

“Artık ne koyunları, ne de yiyip içmeyi düşünüyordum. Vartanuş’un hayali, gece-gündüz gözümün önünden gitmiyordu. Hele o gözyaşları... Acaba Oganés’in sınavından geçebilecek miydim, ayıyı öldürüp postunu Vartanuş’un ayaklarının altına serebilecek miydim, yoksa sonum o inek gibi mi olacaktı? Bu düşünceler beni yiyip bitiriyor, günlerim azap içinde geçiyordu.”

“Sonunda kış gelmişti. Bir gün ormanda dolaşırken, ayılar kayalığına doğru çıkmaya başladım. Etraftaki fundalık ve kayaların üzeri ince bir kar tabakasıyla kaplanmıştı. İçimde, ayının bu yakınlarda bir mağaraya çekildiğine dair güçlü bir his vardı. Kardeşim Artun ve kayınçosu da bana eşlik ediyorlardı. Yardımı olur diye, yanlarında bir de taş sapanı flintası getirmişlerdi. Zirvenin hemen aşağısındaki sarp yamaçta, iki mağara girişi görülüyordu. Bu mağaralar muhtemelen ayı iniydi.”

“Artun ve Artem aşağıda kalırken, ben yukarı doğru tırmanmaya başladım. Bu sırada kayadaki sivri taşlar ellerimi kesiyordu. Kamamı çektim ve mağaralardan birine girdim. Şeytan onu alsın! Ayı gerçekten mağaranın içindeydi fakat daha kış uykusuna yatmamıştı.”

“Ayağımı içeri atmamla birlikte, ayı bağırarak yerinden kalkıp, üzerime doğru gelmeye başladı. Ben ne daha olduğunu anlamadan, korkunç bir pençe darbesiyle yana savruldum ve düşmemek için son bir gayretle, bir fındık ağacına tutundum. Bir elimle dalı tutarken öbür elimle de kamayı

ayının göğsüne saptlamaya çalışıyordum. Bu sırada canavarın pençesi pantolonuma takılmıştı. Pantolonum yırtılmasıyla beraber ayı da dengesini kaybedip kayaların üzerinden yuvarlanmaya başladı.”

“Aşağıdan Artem’in taş filintasının sesi geliyordu ama her nasılsa ayıya isabet ettirememiş ve ayı da uçurumun kenarından kaçmayı başarmıştı. Artun ve Artem aşağıda dikilmiş, bana doğru kahkahayla gülüyorlardı. Alçak canavar yüzünden pantolonumun arkası yırtılınca, kığım açıkta kalmıştı. Onurum kırılmış olarak eve döndüm. Herkes bu olayı duymuştu ve köyün alay konusu olmuşum. Köyde bana ‘Kıçı açık Vartan!’ lakabı bile taktılar.”

“Özellikle de, Oganés Tavadan’ın şerefsizce alay etmesine çok kızmıştım. Bana el yapımı bir yün pantolon ile birlikte: ‘Sevgili damadım, bu pantolonu giy de kıçın kapansın!’ diye haber göndermişti.”

“Yapılan bütün bu hakaretler karşısında çaresiz kalmıştım. Bu zehir zemberek sözler, bir fıçı balla bile yutulur gibi değildi. Her alay edilişinde, kalbime bir bıçak saplanıyordu.”

“Acaba Vartanuş bütün bu olanlara ne diyecekti? Onun yüzüne nasıl bakacaktım? Köydekiler onunla da alay etmeye başlamışlardı. Oganés’in gelini de sık sık ona takılıp: ‘Vartanuş, bari senin çıplak kıçlının iyiliği için yap!’ diye, iğneli sözler söylüyordu. Bütün köyün diline düştüğüm için, ortalıkta çok fazla görünmemeye çalışıyordum. Gündüzleri ormanda ayıyı arayıp, geceleri gizlice ahırda veya kışıkta yatıyordum.”

“Sonunda ilkbahar gelip çattı. Ormanlar ve vadiler yeşi-

le büründü. Dağlar bin bir renkli elbise giymiş gibiydiler. Her gün sabahdan akşama kadar Lori Vadisi'ni seyredip, Debed Çayı'nın akışını dinliyordum. Ancak baharın bütün coşkusuna rağmen içimde derin bir üzüntü vardı.”

“Kendi kendime Tavadanz’a söylenip duruyordum. Alçak adam; fakir olduğum için beni bu yabana salıp, kendi kavalına göre oynatıyor, içki masalarında beni alay konusu yapıyordu. Kızının gözyaşları bile taş kalpli bu adama dokunmuyordu. Anlaşmaya göre şu kahrolası ayıyı yene-
mezsem, Vartanuş benim olmayacak demekti! Bunları düşündükçe boğulacak gibi oluyordum. Akşamları yine ateşin kenarında oturup, kaval çalmaya başladım. Dağ-taş, kalbimden gelen bu yanık sesi dinliyordu. Köpekler bana acıyarak bakıyorlardı, onlar bile Oğanos Tavadanz’dan daha merhametliydi.”

“Aziz İsa aşkına! Bahar geldiğinde, genç kızların ve kadınların coşkusuyla ve giydikleri rengârenk elbiselerle, çayır-
lılığımız daha da görkemli olmuştu. Zurnalar güreş tutan oğlanlara eşlik ediyor; kızlar süt sağıp, kadınlar yayık yayıyordu. Her yanı kızgın tavalarda pişen ekmeklerin kokusu sarmıştı.

Genç kızların içinde, mercan renkli kırmızı elbise giymiş, parlak bir çiçek vardı. Bu benim Vartanuş’umdu. Bir kayanın üstüne oturup onu seyretmeye başladım. İçimi tarifsiz bir his kaplamıştı.”

“Birdenbire; silah kuşanmış bir atlı, gümüşlü Çerkeskası’nın* eteğini savurarak çayıra girdi. Zurnalar sus-

* çerkeska: Kafkasya’da dağlıların giydikleri bele oturan bir tür kaftan.

muş, köpekler sessizleşmişti. Atlı, Ogan'es'in çadırının yanına gelince, atından indi. Bir kadın telaşla çadırdan çıkarak, eliyle Vartanuş'u çağırdı. Vartanuş bu çağrıya uyup, boynu eğerek çadıra girdi. Çayırda fısıltılı konuşmalar başlamış, insanların gözü bana dikilmişti. Benimse çaresizlikten bütün ışığım sönmüştü."

"Sürüyü kendi haline bırakıp, koşarak bir uçurumun tepesine çıktım. Etrafı sis basmıştı. Artık biraz huzur bulmak istiyordum. Aklımı yitirmiş gibiydim ve kendimi uçurumdan atarak, yoğun sisin içine bıraktım. Fakat yumuşak bir çayırılığın üzerine düşmüştüm, üstelik uçurum da yüksek değildi. Biraz toparlanmaya başlayınca, 'Aptallık etme! Bekle bakalım ne olacak?' dedim. Kampa döndüğümde, gelen atlının Deş köyü ihtiyarlarından Osep'in oğlu olduğunu ve tahmin ettiğim gibi, Ogan'es Tavadan'la dünür olmak istediğini öğrendim."

"Bunun üzerine bir kere daha babamı Ogan'es'e gönderdim ve Ogan'es de ona yine aynı cevabı verip: 'Sana erkek sözü verdim, Oğlun ne zaman o ayının postunu bana getirirse, kızımı ona vereceğim.' diye sözünü tekrarladı."

"Bir akrabamım yardımıyla Vartanuş'a haber göndermeyi başardım."

Çadırların yakınında, büyük bir kayanın arkasında buluştuk. Vartanuş, garip bir şekilde yüzüme bakıyordu. 'Ne oldu Vartanuş?' diye sordum. 'Pantolonunda yama var mı diye baktım...' dedi gülerek. Bu şaka beni fena etkilemişti."

"Yapma Vartanuş! Sende mi benimle alay ediyorsun? Kafamı hangi taşa vurup patlatayım? Baban iyice elimi kolumu bağladı. Artık aklımı kaçırmak üzereyim."

“Baban olacak o merhametsiz, Debed Çayı’nın yönünü değiştirmemi isteseydi; kazma küreği elime alır, yedi sene ter dökceğimi bilsem bile, işe koyulurdum. Sana olan aşkımdan kayaları yarar, nehrin yatağını değiştirirdim. Baban bu ormanın yerinde bahçe yeşertmemi isteseydi; baltayı elime alır, senin gözlerinin güzelliği için, ormanı yerle bir ederdim. Her bir yana çiçekler ekerdim ki sen içinde gezinesin. Bana deseydi ki; ‘Git eşkıya Sedat’ın oğlu Ömer’in kellesini bana getir!’, öleceğimi bilsem de onunla savaşırdım. Fakat baban bana şeytanın bile aklına gelmeyecek bir şart öne sürdü. Ayı ile karşılaştığım zaman, vahşi hayvan daha ben kamamı çekmeden, bir dağ geçidinin arkasında kayboluyor. Bugün burada, yarın Akbar Dağı’nda. Onu nasıl bulayım? Kendimi hangi uçuruma atayım Vartanuş!’.”

“Ben derdimden feryat fıgan ederken, Vartanuş bana sevecen bir kardeş gibi bakıp, yarı ağlamaklı bir ses tonuyla, “Ah zavalıcık! Ne kadar zayıflamışsın, ne kadar da bitkin görünüyorsun!” dedi. Artık çektiğim azap, görünüşümden de belli oluyordu herhalde. O zamanlar kim kendi çehresini görebiliyordu ki... Yalnızca Pope’nin aynası vardı.”

“Vartanuş’un halime acıyıp, gözlerinden yaşlar dökülmesi üzerine; ruhumda yeniden çiçekler açıp, yüreğimde tekrar bülbüller ötmeye başladı. Kollarıma güç, gözlerime ışık gelmişti. Damarlarımdaki kanı yeniden hissediyordum. Ah gençlik, gençlik her zaman zafere ulaşır!”

“Vartanuş; biraz sabret, Osep’in oğluna hemen evet deme, sana söz veriyorum babanın şartını yerine getireceğim. Ne zaman kuzenim sana kanlı gömleğini getirirse ancak o zaman evlenmeyi kabul et!” dedim. Bu sırada

kuzenim de yanımda duruyor ve beni dinliyordu. Böylece söz birliği yaparak, ellerini sıkıp, oradan ayrıldım. Koyun sürüsünü arkadaşlarıma teslim edip ormana girdim. Günlerce; fundalıklara, böğürtlen dallarına, ezilmiş çalılıklara bakarak, ayının izini sürdürdüm. Düşmanımı ortadan kaldırmak için bir işaret aradım.”

“Ormanın içlerinde yosunlarla kaplı yüksekçe bir kaya vardı. Bu mevsimde Frenk üzümleri ve böğürtlenler de iyice olgunlaşmıştı ve her taraftan böğürtlenler sarkıyordu. Kayanın tepesinde oturmuş kötü kaderimi düşünürken; ansızın, çalılıkların içinde çatırdama sesleri duymaya başladım. Çalılıkların etrafını dolaştığımda, yaprakların arasında büyük bir pençe gördüm. Ayı sanki insan gibi, pençeleriyle Frenk üzümlerinin dallarını eğip, topladıklarını midesine indiriyordu.”

“Nefesimi tutup, çalılıkların arasından ayıya doğru sürünmeye başladım ve birden bunun, benim aradığım ayı olduğunu fark ettim. Kalbim yerinden fırlayacak gibi olmuştu. Saklandığım yerden çıkıp, ayıya saldırdım. Kama, ayının kürek kemiğine saplanmıştı. Hayvan bağırmaya başladı ve kulağımda şimşek çakmış gibi bir şey patladı. Gözlerim karardı. Yere düştüğümü hissettim. Kafa üstü kayaların üstüne düşmüş ve başımı çarparak bilincimi kaybetmiştim.”

“Kendime geldiğimde akan bir çayın yanında, ıslak bir geçidin altında yatıyordum. Şans eseri, kayanın altında birikmiş kuru yaprakların üzerine düşmüştüm. Elimi yüzüme sürdüğümde yüzümün kanamış olduğunu gördüm. Sol kulağıma dokunduğumda, kulağım parçalanmış olarak sall-

nıyordu. ‘Tanrıya şükürler olsun ki hâlâ hayattayım.’ diye sevindim.”

“Yüzüm gözüm kan içinde ve yorgunluktan bitkin düşmüş bir şekilde eve döndüm. Annem beni o halde görünce ağlamaya başladı. Beni yatağa yatırdılar ve lokmanı çağırdılar. Lokman çeşitli otlar kaynatarak ilaçlar yaptı ve bu karışimleri bana içirdi.”

“İlaçlar iyi gelmişti fakat kulağımdaki yara çok büyük olduğu için kapanacak gibi değildi. Bunun üzerine lokman kulağımı kesmeye karar verdi. Ben hemen karşı çıkarak, ‘Kulağımı yerine yapıştırıramaz mısınız?’ diye sordum. Lokman: ‘Hala duyabildiğin için şanslısın ve bununla yetinmek zorundasın!’ diyerek kulağımı keserken; bir gencin çehresinin bozulmasının, nasıl da gurur kırıcı olacağını düşünmedi bile.”

“Bir gece yine mutsuz bir halde yatağıma uzanmış, ağlayarak Vartanuş’u düşünüyordum. Artık hem fakir hem de tek kulağı olan bir çobandım. Bundan sonra benimle hiç evlenmek istemezdi.”

“Ben içimi çekerken annem odaya girdi. Yatağıma oturmuş bir yandan gözyaşlarımı siliyor bir yandan da Oganese beddua ediyordu. Yüzünü bana dönerek, ‘Oğlum, güzel oğlum, sana yalvarıyorum unut şu Tavadanz’ın kızını. Bu yüzden bütün köye alay konusu olduk.’ dedi.”

“Neden boşuna konuşuyordu ki? Aşk bir yüreği kaplamışsa; onu ne bir sözle, ne gözyaşıyla, ne de kamanın ucuyla dışarı çıkartabilirsin. Kuvvetli bir delikanlı olduğum için çabuk iyileştim fakat ızdırabım eskisi gibi devam ediyordu.”

Büyükbaba Vartan, ocağın karşısına yaslanmış otururken yüzünün bir bölümü gölgede kalıyordu. Bize sol yanacağını çevirdiğinde kulağında ayı pençesinden kalma, yetmiş beş senelik yara izi görünüyordu. Kulağının yerine çirkin, tüylü bir çıkıntı vardı.

“Evet, iyileştim, fakat annem ayının peşinden gitmeye-yim diye, kamamı elimden aldı.” diye devam etti: “Sonbahar gelince, yaylalardan ahıra geri döndük. Kıştan önce yemlik, yaba ve karasaban oymak için ormana giderdik. Daha sonra bu malları, ormanı olmayan Soragan’a götürür, buğday karşılığında takas ederdik.”

“Bir akşam ormandan eve dönerken baltayı ve oyduğum yalağı sakladım. Kalbim ve aklım yine Vartanuş’taydı. Muhtar kızı biran önce almak istediği için Oganеs’i bir türlü rahat bırakmıyordu. Oganеs ağırdan alıyordu, çünkü kızı muhtarın oğluyla evlenmek istemediğini açıkça söylemişti. Fakat ben kızın döktüğü gözyaşlarına Oganеs’in aldırmayacağını biliyordum. Eskiden kızları kim insan yerine koyardı ki...”

“Yüreğim burkularak ormana geri döndüm. Gökte dolunay vardı. Kayaya bir baykuş konmuş, acı acı ötüyordu. Ağaçlarda yaprak kalmamış, sararmış yapraklar yerlere yayılmıştı. Aniden kocaman siyah bir hayvanın ağaçların arasından çıktığını gördüm. Önce bunun bir camız olduğunu düşündüm. Fakat bu mevsimde ormanda camız ne arardı?”

“Hayvan ateş püskürerek bana doğru geliyordu. Bu bir ayıydı ve eğer ayı yaralı değilse ya da kin gütmediyse insanlara zarar vermez. Bu benim ayım diye düşündüm. Beni tanıdı, şeytan alasıca! Oradan hemen uzaklaşmalıydım.”

“Koşarak bir kayın ağacına tırmandım. Dalların üzerinde, havada sallanıyordum. Aı da arkamdan gelmiş, ağacın altında homurdanıyordu. Belli ki bu insanı nasıl edip de hallederim diye düşünüyordu. Aıya yukarıdan bakarken, gözlerinden ateş fışkırdığını görebiliyordum. Ah dedim! ‘Keşke kamam yanımda olsaydı. Hazır şans ayağıma kadar gelmişken buracıkta öldürürdüm şu canavarı.’. Fakat elimde bir şey gelmiyordu.”

“Aı ağacın gövdesini kucaklayıp, hiddetli bir homurtuyla yukarı doğru tırmanmaya başladı. ‘Artık sonum geldi!’ diye düşündüm. Kendi yaşamamı önemsemiyordum ama kalbim sevgilimin aşkıyla çarpıyordu. Hayalimde onun gözlerini öptüm ve onunla son bir kere vedalaştım. Aı yukarı tırmandıkça ben de tırmanıyordum ve ağacın en tepesine kadar gelmiştim. Artık daha fazla ilerleyemeyeceğimi anladığımda avazım çıktığı kadar bağırmaya başladım. ‘Benden ne istiyorsun merhametsiz canavar? Hayalimi neden mahvettin!’ diye aıyla kavgı ediyordum.”

“Başımın üzerinde gök kubbe, ayaklarımın altında aı vardı. Aklıma birden, avcılardan dinlediğim bir hikâyeye geldi ve ayların ateşten korktuğunu hatırladım. İçim biraz ferahlamıştı. Ceketimi çıkartıp, astarını yırttım. Çakmak taşını ve fitili çıkartıp hazır bir şekilde beklemeye koyuldum. Aı benim kıpırdamadığımı görerek, daha yukarı tırmanmaya başladı. Kafası neredeyse ayaklarımın hizasına gelmişti ki, taş demire sürtmemle bir kıvılcım çıktı. Aı ateşini görünce, korkarak geri çekildi.”

“Aynı hareketi tekrarlamaya devam ettim. Kıvılcımlar aıyı iyice tahrik etmiş ve homurdanmaları artmıştı ama

daha fazla ilerleyemedi. Sonunda fitilden bir ateş kokusu yayıldı. ‘Şimdi seni bir güzel dağlayacağım!’ dedim. Yanan fitile ve astara doğru üfledikten sonra ayının kafasına attım. Ayı homurdanarak aşağı inmeye başladı. Biraz yana çekilerek daha asılı kalan fitilin sönmesini bekledi. Daha ayı bu ataktan kendini kurtaramamışken ben aşağı kayıp uzun bir dal aldım, ceket astarını bu dala sararak yeniden saldırmaya başladım. Astar, tıpkı bir meşale gibi yanıyor ve neredeyse bütün ormanı ısıldatıyordu. Bir yandan da olanca sesimle, ‘Hu, Hu, Hu!’ diye bağıırıyordum. Bu kargaşadan sonra ayı geri çekildi.”

“Eve döndüğümde annem ceketimin nerede olduğunu sorunca, ormanda yalak yaparken, bir dalda asılı unuttuğumu söyledim. Daha fazla endişelenmesin diye, ayıyı anlatmadım. Zavallı kadıncağız vahşi hayvanlardan öyle bir korkardı ki...

Gece gizlice kalktım; üzerime babamın ceketini giyip, kamayı da yanıma alarak kayın ormanına doğru gittim.”

“Kendi ellerimle yaptığım ceket paramparça olmuştu. Ayı üzerine kokum sindiği için hırsını ceketten almış ve onu paramparça etmişti, Bununla da yetinmemiş bir de üzerine pislemişti. Pislğe elimi sürdüğümde hala sıcak olduğunu fark ettim. Benden öç almak için çevrede bir yerlerde saklanıyor olabilir diye düşünürken, arkamdan gelen sesle irkilip, yana düştüm. Hemen sıçrayıp bir ağaç kütüğüne çıktım. Ceketimi sol koluma sardım ve kamamı çektim.”

“Ayı ağzını kulübe kapısı kadar açmış, bana doğru saldırıyordu. İyice yanıma yaklaşp, arkası üzerine oturduğunda elim ağzının içine girdi. Öbür elimle kamayı sol kürek

kemiğine saplayıp birkaç kere yaranın içinde çevirdim. Bu canavar iki yıldır bana eziyet ediyordu. Ve nihayet kalbine isabet ettiği için ayı gücünü kaybetti ve inleyerek yere düştü. Kamayı geri çekip bir tekme attım. Ayı ölmüştü.”

“Biz eskiden işte böyle şeyler yapıyorduk çocuklar. Ya siz! Bir taşına arkasına saklanıp, şehirli hanımlara hava atmak için, şanssız bir hayvana uzaktan ateş ediyorsunuz. Yaptığım mertlikleri sormuştunuz. İşte size mertlik hikâyesi. Biz böyle erkektik.” diyerek gömleğinin kolunu sıyırıp, kolundaki yara izlerini gösterdi.

“Sonra ne oldu?” diye sordu arkadaşım.

“Ayının derisini oracıkta yüzüp, şarkılar söyleyerek eve doğru yola çıktım. O heyecanla yaralandığımı ve kolumun kanadığını fark etmemiştim. Eve geldim. Annem yine saçlarını yormaya başlamıştı ama benim de rüyam gerçek olmuştu. ‘Anne ne olur ağlama! Artık dünyanın en mutlu kadını olman lazım. Kolum için endişelenme. Papağımın astarında kuru bir çiçek var. Yaramı onunla sararsan hemen iyileşir.’ dedim.”

“Bu mucize çiçeği dağda bulmuştum. Bir gün çayırdaki eski bir kemik parçası gördüm. Kemiğin üstünde daha et vardı fakat et daha çürümemişti. Hayretle baktığında o kemiğin üzerinde bir çiçek olduğunu gördüm. Çiçeğin çiği her sabah kemiğin üzerine damlamış ve etin çürümesini engellemişti. İşte bizim dağlarımızda bir ölüyü bile diriltecek böyle sihirli çiçekler vardı. Çiçeğin yardımıyla kolum çabucak iyileşmişti.”

“Vartanuş’a ne oldu?” diyerek sabırsızca sordum. Yaşlının yüzüne kasvetli bir gölge çöktü ve gözleri karanlıklaştı.

Uzun bir süre sonra iç çekerek: “Vartanuş’u bana yar etmediler. Oganés Tavadanız’ın benim için başlattığı alay bitmişti. Sonunda ayıyı öldürmeyi başarmıştım fakat ben hasta yatağımda yatarken, Vartanuş’u da Deş Köyü’nün muhtarına vermeyi kararlaştırmışlardı. Vartanuş saçlarını yolup, çıgliklar atarak ağlamıştı.”

“Ailem ne yapacağı konusunda düşünüp taşınmış, istemeden de olsa Tavadanız’a yardımcı olmuşlar, hazır ben hasta yatarken kızı aceleyle köyden uzaklaştırmışlardı. Aramızdaki sözü bilen kuzenim de benim kanlı gömleğimi Vartanuş’a götürmüş, ‘Bu gece sevdiğin hayata veda etti, sen de ona veda et ve artık umuduna bir son ver.’ diye de yalan söyleyip kızı kandırmıştı.”

“Vartanuş: ‘Benim sevgilim öldü! Artık bana ne yaparsanız yapın! İster öldürün, ister bir köpekle evlendirin fark etmez. Benim için her şey bitti!’ diye ağlarken, bunu fırsat bilen muhtar ona nişan yüzüğünü takmıştı.”

“Yatağımdan kalkmaya başladığımda ilk işim, anneme: ‘Anne Vartanuş’a ayının postunu gönderdiniz mi?’ diye sormak oldu. Bunun üzerine annem ağlamaya başladı. Kapıyı çarpıp avluya çıktım ve postun hala çitte asılı olduğunu gördüm. Öfkeden gözüm kararmıştı. Babama seslenerek, ‘Api’, bu post neden hala burada asılı?’ diye sorduğumda; babam, ‘Ah oğlum! Herkes ayağını yorganına göre uzatmalı...’ deyince, birden her şeyi anladım. Sinirden titriyor fakat saygım yüzünden ona karşı gelemiyordum.”

* api: Baba (Ermenicede).

“Kederli bir halde anneme dönüp, ‘Nani*, ne oldu anlat bana?’ dedim. Annem gözyaşları içersinde bütün olanları anlattı. ‘Kızı muhtarın oğluna verdiler. Bugün gelin olarak evinden alınıp götürülecek. Düğün yeleği yerine yas elbisesi giysin de anası da benim gibi ağlasın!’ diye beddua etmeye başladı.”

“Çıldırılmış bir halde sokağa koştum. Arkamdan koşup beni tuttular ve bağlayarak ahıra koydular. Akşam olduğunda davul zurna sesleri gelmeye başladı. Çaresizlikten kafamı duvarlara vurup, hırsımdan toprağı çiğniyordum.

Ertesi gün bağlarımı çözdüler ve beni teselli etmeye çalıştılar. Vartanuş’u Deş köyüne götördüklerini söylediler. ‘Unut artık onu! Başka kız mı yok bu dünyada! Aklını başına topla!’ diye yalvarıyorlardı.”

“Ortalık biraz sakinleşince hayvanları nehre sürmek bahanesiyle dışarı çıktım. Kamamı elime alıp, geçitlerden geçerek Deş Köyü’ne doğru yola koyuldum.”

“Ben ormanda yol alırken, uzaklardan davul zurna sesleri geliyordu. Bu damadın köyünden gelen düğün alayının sesiydi. Geçidi geçerek alayın yolunu kestim. Vartanuş beni gördüğünde şaşkınlık içerisinde, ‘Vartan yaşıyor!’ diye bir çığlık atıp kendini kaybetti. Müzik susmuştu...”

“Şerefsiz adam!” diye bağırdım. “Başkasının gelinini kacırdığını bilmiyor musun? Erkeksen gel benden zorla al!”

“Bunun üzerine muhtar bana bir kırbaç ile vurdu. Bir kaç atlı da etrafımızı sardı. Tavadanız’ın rengi atmış, tek bir kelime bile etmiyordu. Ben Tavadanız’a dönerek bağırırmaya

* nani: Anne (Ermenicede).

devam ettim. ‘Tavadanz, bu mu senin dürüstlüğün! Sözün ağır tartmıyor. İki sene ayıyla karşı savaştım! Kan döktüm! Bunların hepsi bir hiç için miydi? Bu sümüklü damadın er-kekse, kadınların eteğinin altına saklanmayıp ortaya çıksın ve benimle çarpışsın!’ dedim.”

“Ben bu sözleri söyleyince, damat ortaya çıktı. Omzun- dan silahını alıp bana doğru nişan aldı. Korku ve heyecan- dan bütün vücudu titriyordu. Elinde tuttuğu silah olmasa, diri diri derisini yüzeceğimi anlamıştı. Atlıların arasından çıkıp vahşi bir hayvan gibi ona saldırmak, kamamı kalbine saplamak istedim fakat aniden bir silah sesi geldi ve vurul- dum.”

“Omzumda korkunç bir acı hissediyordum. Gözlerim karardı ve yere düştüm. Son duyduğum Vartanuş’un çığlığı ve babasının, ‘Kızımı tutun arkadaşlar, kızım aklını kaçırdı!’ sözleri oldu.”

“Dört gün sonra kendime geldiğimde bizim isli kalas duvarları olan odadaydım. Annem başucumda oturmuş, gözyaşlarını önlüğüyle siliyordu.”

“İşte bu yüzden bu silahın şayan bir alet olmadığını söy- lüyorum. Bu şeytan icadı alet mert kılıcın gücünü kırdı. Bulanın boynu kırılsın!”

Yaşlı adam hikâyesini bitirmişti. Solgun gözlerle ocaktan çıkan alevlere bakıp, bir yandan da piposunu karıştırıyordu. Kulübeyi uzun ve sıkıntı dolu bir sessizlik sarmıştı.

“Peki, Vartanuş’a ne oldu?” diye heyecanla sordu arka- daşım.

Yaşlı adam piposunu ağzından çıkartıp anlatmaya de-

vam etti: “Vartanuş üzüntüsünden aklını yitirdi ve birkaç ay sonra da öldü.”

“Onun ölümüyle sanki dünya başıma yıkılmıştı. Kırık bir kalple dağlarda gezip, yanık şarkılar söyledim durdum. Onun güzel yüzü bir an bile aklımdan çıkmıyordu. Ara sıra mezarına gidip geceyi orada geçirir, ağlayarak dua ederdim. Kimi zaman mezarın üzerinde uyur, Vartanuş’la beraber dağlarda gezdiğimizi görürdüm.”

“Yetmiş sene bu rüyayla yaşadım ve hiç evlenmedim. Kalbim hala ona duyduğum hasretle yanar durur... Bir gece gizlice Tavadanz’ın evine girerek, onun günahkâr ruhunu öbür dünyaya gönderdim ve kövden kaçtım. Artık bir eşkıya olmuşum...”

Büyükbaba Vartan son sözlerini öylesine yüksek bir sesle söylemişti ki, ses tonuyla sanki bu acı hatıranın efkârını dağıtmak ister gibiydi.

Dışarıya çıktık. Bu uzun kış gecesinde soğuğun şiddeti azalmıştı ve bize yarın için güzel bir av haberi müjdeliyordu. ❄️

Geyikler

Günlerden bir gün; Lori tepelerinden gelen bir geyik sürüsünün, Kala Dağı sırtlarından inerek, Delişan Nehri'nin geçtiği ormanlık alana yayıldığı haberi duyuldu.

Bunun üzerine, avcılığıyla ünlü büyükbaba Şakar; hemen arkadaşları Artem, Arto ve Koştar'ı da toplayarak, geyik avlamak için Delişan'ın kıyısına doğru yola çıkma hazırlıklarına başladı.

Dağ geçitlerinde bolca yabani meyve ağacı olduğundan, ben de avcılara beraber bu ava katılmaya karar verdim. Sırtımıza yün paltolarımızı giyip, çantamıza ekmek ve peynirimizi koyduktan sonra, tüfeklerimizi kuşanıp atlara bindik ve yola çıktık.

O zamana kadar gerçek bir geyik bile görmemiştim. Geyikleri sadece kitaplardan biliyordum, bir de büyükbaba Şakar'ın evinin önünde asılı bir geyik başı vardı. Bu kocaman boynuzları olan geyik başını her gördüğümde ağzım bir karışık açık kalır ve ona hayran hayran bakardım.

Akşamüstüne doğru Delişan'ın kıyısında bulunan kışlık çoban ağılına ulaşmıştık.

Köpeklerin havlayarak geldiğimizi haber vermesi üzerine; kulübenin kapısına çıkan, yün kalpaklı, kırmızı suratlı bir ihtiyar bizi içeri davet etti.

Bu sırada bir taşın üzerine oturmuş, mendiliyle terini silen büyükbaba Şakar:

“Girmeyelim Gukas, acelemiz var!” diyerek, daveti kibarca geri çevirdi.

Yaşlı adam bunun üzerine: “Son zamanlarda kapıma gelip de benimle ekmeğimi paylaşacak pek kimse bulamıyorum zaten.” diye, kinayeli bir şekilde konuşmaya başladı.

Büyükbaba Şakar, “Neden böyle söylüyorsun dostum Gukas, biz seni ziyarete gelmedik ki, avlanmaya geldik! Bırak yolumuza gidelim!” diye, onu bu isteğinden vazgeçirmeye çalıştıysa da yaşlı adam kararlı bir şekilde; “Boşuna acele etmeyin! Ormanın her yanı geyik kaynıyor! Av yerine varmanız da en fazla yarım saat sürer!” diyerek, ısrarını sürdürdü.

Büyükbaba Şakar, bu yaşlı adamın yalvarmalarına dayanamayıp, sonunda içeri girmeye karar verdi.

Yaşlı adam bizi kendi geleneklerine göre bir güzel ağırladı. Yemeğimizi yiyip, sıcak ocak başında ısındıktan sonra, çöken rehabetle oracıkta uyuya kaldık. Uyandığımızda hava karanlıktı ve neredeyse gece olmuştu.

Büyükbaba Şakar, “Atlarımız nerede Gukas? Gitme zamanı geldi.” deyince; yaşlı adam muzip bir şekilde, “Telaşlanmayın, şimdi size atlarınızı vereceğim.” diye söylenerek

ambara girdi ve elinde bir şişe votka ile dışarı çıkıp, hepimize birer bardak kızılıcık votkası ikram etti. “İşte atlarınız burada! Hadi binin de sürün onları.” diyerek gülmeye başladı.

Votkaları içtikten sonra damarlarımıza ateş dolmuştu ve o enerjiyle atlardan daha hızlı yola koyularak, Delişan Irmağı’nın ters yönüne doğru yürümeye başladık.

Bir süre sonra, sık ormanın içinden yılan gibi kıvrılıp gelen bir çaya ulaştık. Çayın kenarında bir dağ geçidi vardı. Geçidin kuzeye bakan tarafı güneş almadığı için ağaçlar seyrek ve gövdeleri küflenmişti.

Güney yüzünde ise küçük bir çayırılık ve yer yer meşe ağaçları vardı. Gece geyikler gelip bu çayırılıkta otluyorlar, sabaha karşı da bu çaydan su içtikten sonra kendi bölgelerine geri dönüyorlardı.

Büyükbaba Şakar bir an durdu ve patikadaki izleri gösterdi. Islak toprakta bir düzine geyiğe ait ayak izleri vardı. Bu izlerin etrafında da hayvan pislikleri duruyordu.

Çaya yaklaşık yüz metre kadar bir uzaklıkta dizilerek, ağaçların arkasına saklandık ve sessizce beklemeye başladık. Avcı hattımız, hayvanların sudan dönüş yolunun önünü keşiyordu.

Ilık bir Eylül gecesiydi. İyice yükselmiş olan ay, altın renkli sonbahar ormanının ve çayırların üzerinde ışıldıyor; ağaç dalları arasından süzülerek gelen ay ışığı, çayın yüzünde ve patikada gölgeler oluşturunuyordu.

Doğadaki her şey uykuya dalmış gibiydi. Sadece çayın şırıltısı ve ara sıra da birkaç garip kuş sesi duyuluyordu.

Uzun ve can sıkıcı bir bekleyiştten sonra, sonunda uzak-tan boğuk ama güçlü bir böğürtü sesi geldi. Nefeslerimizi tutmuştuk. Böğürtüler çoğalarak bize doğru yaklaşırken bir yandan da iri gövdeli hayvanların ayaklarının altında kırılan dallar çatırdıyordu.

Benim siper aldığım ağacın önünde bir geyik durdu. Saklandığım yerden onu tam olarak göremiyordum ama nefes alıp verişini hissedebiliyordum.

Bunun arkasından güçlü ve tiz bir böğürtü sesi daha geldi. Bu daha genç bir geyiğin sesine benziyordu.

Duyduğumuz ikinci böğürtünün üzerine, yanımda soluk alıp veren geyik, kızgın bir şekilde çaya doğru koşmaya başladı. Çayın kenarına ulaşana kadar çılgınca salladığı boynuz darbeleriyle, etrafını yerle bir etmişti. Nefesimi tutmuş bir halde, bu heybetli ve öfkeli hayvanı seyrediyordum. Geyik sanki “Kimse benim bölgeme giremez!” dercesine, hiddetle bağıyordu.

Öfkeden deliye dönen geyik çay boyunca bir aşağı bir yukarı koşturmaya başladı. Zaman zaman susuzluğunu gidermek için duruyor, ama içtiği buz gibi sular bile kızgınlığını dindirmeye yetmiyordu. Geyiğin boynuzlarından sararmış yapraklar ve toprak parçaları sarkıyor, çıkardığı tehditkâr seslerden bütün orman inliyordu.

Bu sırada bütün bu karmaşaya sebep olan genç geyik de yanıma doğru geldi.

Etraf karanlık olduğu için az kalsın bana çarpacaktı. Geyikten ağır bir koku yayılıyordu. Bu, geyiklerin çiftleşme zamanı yaydıkları koku olmalıydı.

Hayvanların kızışma zamanlarında kapıldıkları bu benzersiz tutku hayret vericiydi. Geyiklerin senede bir kere kıztıklarını ve sadece bir dişiye yaklaşma şansları olduğunu kitaplardan biliyordum. Durum böyle olunca doğanın kanunları hiç de kardeşçe işlemiyordu.

Ben bu düşüncelere dalmışken, genç geyiğin çayın kenarına indiğini fark ettim.

Boynuzlarının ucu tehlikeli bir şekilde sivriydi ve korkusuz bir tavrı vardı.

Büyükbaba Şakar daha önce bize bu geyik hakkında biraz bilgi vermişti. Yaklaşık bir buçuk yaşındaydı ve yeni olgunlaşıyordu. Bu sonbahar ilk defa bir dişiyle çiftleşecekti.

Gençliğin verdiği gözü karalık ve yüreğinde yanan ateşle, hiç beklemeden rakibiyle mücadeleye girişti.

Yaşlı geyik ağır gövdesini ağaç gölgelerinin arasına saklamış, arka bacaklarını çayın kenarındaki taşlara sürterek savaşıma hazırlanırken, son derece korku verici ve yenilmez görünüyordu. Ağaç dalları gibi boynuzlarıyla ay ışığı altında daha da heybetli duruyordu.

Ben tüfeğimi indirerek, bu mücadelenin sonuna kadar beklemeye karar verdim.

Genç geyik korkusuzca rakibine yaklaştı ve kendini yaşlı geyiğin ölümcül darbelerinden ustaca sıyrarak, etrafında bir tur attıktan sonra diğerinin toparlanmasına fırsat vermeden, boynuzlarını geyiğin böğrüne sapladı.

Gecenin içinde vahşi ve acı dolu bir bağırıtı sesi yankılanıyordu.

Bu arada bir silah sesi duydum ve yaşlı geyiğin yere yı-

ğıldığını gördüm. Artem geyiği vurmuştu. Bu karmaşa sırasında genç geyik bir anda ortadan yok oldu.

Avımızı kutlayarak neşe içinde bir ateş yaktık ve hayvanın derisini yüzdükten sonra afiyetle yemeğimizi yedik.

Büyükbaba Şakar, “Artık bu gece başka geyik gelmez” diyerek, paltosunu yere serdi ve üzerine uzanıp uyumaya başladı. Bense uyumakta epey zorlandım zira geyiklerin böğürtmeleri sabaha kadar kulağımdan gitmedi.

Ertesi sabah Artem, “Büyükbaba yeterince geyik eti yedik, daha da bütün hayvan duruyor, istersen artık dönelim.” dedi.

Büyükbaba Şakar’ın henüz geri dönmeye niyeti yoktu. Artem’i kızgın bir halde süzerek, “Şu avcıya da bakın hele! Yaşlı bir hayvanı şans eseri yere serdi diye kendisini bir şey sanıyor!” diye söylendi.

Büyükbaba geyiği kendi vurmadığı için dertleniyor ve bu avı yarım bırakmak istemiyordu.

Kışlık kamptan getirttiğimiz eşeğe koca geyiği yükledik ve geri kalan zamanımızı ormanda böğürtlen toplamakla geçirdik. Patlayana kadar böğürtlen yedikten sonra da mis gibi kokan taze otların üzerine uzanıp, tatlı bir uykuya daldık.

Bir süre sonra büyükbaba Şakar bizi uyandırarak, bulunduğumuz yerin daha uzağına gitmemiz gerektiğini söyledi. Onu kırmayıp, beş altı kilometre daha yürüyerek, bir dağ geçidine geldik. Önümüzde geniş bir çayırılık vardı ve otlar rüzgârdan dalgalanıyordu.

Geyikler uçurumun aşağısındaki çayın yanında su iç-

meşe inmişlerdi, ama daha sonra otlamak için mecburen çayıra geleceklerdi.

Dağda hafif bir meltem vardı ve yavaş yavaş akşam çökerken, etrafa da hoş bir sonbahar kokusu yayılmıştı. Bu sırada ay çıkmış ve gecenin içinde öten garip kuşlar yüzünden ırmağın sesi duyulmaz olmuştu.

Doğanın gizemli fısıltıları arasında bir geyik böğürtüsünü duyduk. Ses biraz ümitsizce ama kesinlikle davetkâr geliyordu. Çok geçmeden bu davet karşılık buldu ve başka bir geyiğin bu sese yanıt vermesi çok uzun sürmedi.

Ormanın içlerinden dal çatırtıları gelince, erkek geyikler arasında kıyasıya bir mücadelenin başlayacağı anlamıştık. Kısa bir süre sonra beş altı geyik çayırdaki toplanarak, birbirlerine korkunç boynuz darbeleri indirmeye başladılar.

Ağaçların gölgesinde saklanmış, geyikleri izliyorduk. Ben daha fazla beklemeye gerek görmedim ve silahımı ateşledim. Arkadan diğer avcılar da silah sesleri geldi.

Bu sırada yorgunluktan uyuya kalan büyükbaba Şakar, sersemlemiş bir halde yerinden fırlayıp, karşı dağa doğru gelişi güzel tetiğe bastı. Biz bağıra çağıra vurduğumuz geyiklerin yanına koştuk. Hemen ateşi yakıp, geyikleri yüzmeye koyulduk. Bir yandan da büyükbaba Şakar'ı kızdırıyorduk.

Artem, "Söylesene büyükbaba o karşıdaki kayaya neden ateş ettin?" diye sorduğu sırada, büyükbaba Şakar dalgın dalgın ateşi seyrediyordu.

Onun içinde olduğu durumu anlıyorduk. Herhalde köye dönünce başına gelecekleri düşünüyordu. Birden suskunluğunu bozarak, "Onurumu iki paralık ettiniz! Yarın bu

sümüklü Artem köyde hava atıp, geyiği kendisinin vurduğunu ve bana taşıttığını söyleyecek. Artık yaşamının zerre kadar bile anlamı kalmadı!” diye, inlemeye başladı.

Biz gülmeyi bırakıp, onu teselli etmeye çalışıyorduk.

Artem hızını alamayıp, “Acaba hangi ağacı vurdun büyükbaba?” diye sordu.

Büyükbaba da parmağıyla karşıdaki bir çınarı işaret etti. Hep beraber o tarafa doğru döndük ve birden ağacın altında bir karaltı olduğunu fark ettik.

Artem daha ciddi bir sesle, “Orada bir boynuz görüyorum.” dedi. Büyükbaba “Yeter artık! Benimle alay etmeyi kesin!” diye, adeta yalvarıyordu.

Biz ona aldırmayıp, çınarın altına doğru koştüğümüzda, gördüğümüz manzara karşısında hayrete düşmüştük. Ağacın altında kocaman, ölü bir geyik vardı. Şaşkınlığımızı üzerimizden attığımızda, büyükbaba Şakar’ın gülmekten yerlere yattığını fark ettik.

Büyükbaba bize dönüp, “Ah sümüklü oğlanlar!” dedi. “Sizin kafanızın içi saman dolu olmalı. Yoksa koskoca avcı Şakar’ın av sırasında uyuya kalıp da geyik yerine bir ağacı vurabileceğine nasıl inanırdınız?”

Bir av şöleni daha neşeli bir şekilde sona ermişti. Geyik şaşlığı yiyip, üstüne de kızılık votkalarımızı içtikten sonra; eve elimiz dolu gidiyor olmanın gururuyla, şarkılar söyleyerek yola koyulduk. ❧

Beyaz Kılavuz Teke

Güneş Küçük Ararat Dağı'nın arkasından batarken; yanıp tutuşan gökyüzü her yeri turuncuya boyuyor, sazlıklarla kaplı Aras Çayı'nın fısıltılı suları, akşam kızılığında bakır gibi parılıyordu.

Dağın zirvesinden doğru soğuk bir sonbahar rüzgârı estiğinde, giysilerimiz yeterince kalın olmadığı için üşümeye başlamıştık. Bütün gün dağlarda dolaşmamıza rağmen tek bir dağ keçisi bile bulamadığımız için umudumuzu iyice yitirmişken, yüksekçe bir tepeye çıkarak yaylayı son bir defa daha gözlemeye karar verdik.

Bu yükseklikteki yumuşak toprakta, keçi dışkıları yüzünden bolca köstebek ve fare olur, etrafta da onları kovalayan tilkiler dolaşırdı. Sonunda tepeye ulaştığımızda yorgunluktan bitkin düşmüş, yükseklik nedeniyle de başım dönmeye başlamıştı.

Anuşavan, "Yaban keçileri mutlaka buralarda bir yerde

olmalı!” dediğinde, buna pek inanmadım ama hemen başımı kaldırdığımda, kayaların arasında saklanmış küçük bir vadide otlamakta olan bir dağ keçisi sürüsünü fark ettim.

Anuşavan, “Sana söylemiştim!” diye heyecanla fısıldadı ve tüfeğini doğrultarak keçilere doğru ateş etti. Yaban keçileri panik içinde kaçışmaya başladılar. Bunun üzerine ben de sürünün ortasına doğru nişan alarak tetiğe bastım.

Anuşavan, “Öyle gelişi güzel ateş etme, kendine bir av seç! Beyaz kılavuz tekeye nişan al!” diye beni uyardı.

Hayatımda ilk defa böyle bir tekeyle karşılaşıyordum. Güçlü boynuzları olan, kar gibi beyaz, kocaman bir hayvandı. Büyüklüğü ve rengiyle sürünün içinde kolaylıkla seçiliyordu. Şaşkınlık içinde beyaz tekeye bakarken bir yandan da sürüde ondan başka teke olmadığını fark ettim. Oysa bu mevsimde her sürüde birden fazla teke olması gerekirdi.

Kasım ayının sonlarına doğru geliyorduk ve tam da yaban keçilerinin kızışma zamanıydı. Bu dönemde keçiler dişilerle çiftleşebilmek için kendi aralarında amansızca bir mücadeleye girişirlerdi. Görünüşe bakılırsa, bu diğerlerinden oldukça güçlü, dev gibi hayvan bütün rakiplerini sürüden kovmuştu.

İkimiz birden bu beyaz tekeye nişan aldık. Her zaman güvendiğim eski silahım bu kez de güvenimi boşa çıkarmadı ve hayvan isabet alarak yere düştü. Biz tam onu vurduk diye sevinirken, teke birden bire sıçrayarak yerinden kalktı ve bir yamacın arkasında kayboldu.

Hayvanın vurulduğu yere ulaştığımızda, yerde bir tutam beyaz kıl ve etrafında da kan izleri vardı. Sürünün otladığı yere bakınırken, ince kar tabakasının üzerinde başka izlere

de rastladık. Görünüşe göre iki keçi daha yaralanmıştı. İzleri takip ettiğimizde sürünün sağ tarafa, kılavuz tekenin ise sola doğru kaçtığını fark ettik.

Anuşavan'a: "Sen sürüyü takip et, ben beyaz tekeyi halletmeye gidiyorum!" diyerek, ondan ayrıldım. Çok yorulmuştum ve hava kararmaya başlamıştı. Nefes nefese dağın en yüksek kısmına ulaştığımda etrafta pek çok ayak izine rastladım. İzlerden beyaz tekenin bir ayağını sürüdüğü anlaşılıyordu ve görünüşe göre sol bacağından vurulmuştu. Buna rağmen, sürüsünden ayrılarak tek başına gitmeyi seçmişti, üstelik yarasının ağır olduğu da belliydi.

Bu sırada kayalıkları yoğun bir duman sarmış ve bir yandan da kar yağmaya başlamıştı. Kısa bir sürede bütün patikanın üzeri karla kaplanmıştı. Rüzgârdan savrulan kar taneleri yüzüme batıyor ve canımı acıtıyordu. Aniden bastıran soğuk iliklerime kadar işlemişti ve ıslandığım için tır tır titriyordum.

Hava giderek kararmış ve fırtına iyice şiddetini arttırmıştı. Bu havada dağın bu sarp geçidinde kalmak hiç de güvenli değildi. Yavaşça ilerleyerek uçurumun altına giden yola ulaştım ama kuvvetli rüzgâr da beni az daha uçurumdan aşağı savuruyordu.

Ne yapacağıma karar vermek için durdum ve bir taşın üzerine oturup düşünmeye başladım. Aşağı inmek imkânsız gibi görünüyordu. Anuşavan diğer tarafta tek başına kalmıştı. Avcılığın en önemli kuralı, arkadaşını bulmadan eve dönmemektir. Bütün gücümle, "Hey Anuşavan!" diye bağırmaya başladım. Rüzgâr uğulduyordu ve bağırışlarıma bir cevap alamadım. Arkadaşımın bir kayadan düşüp yaralan-

muş veya bir kurtla karşılaşmış olabileceği düşüncesiyle endişelenmeye başlamıştım.

Yürümeye devam ederek bir uçurumun dibine ulaştım. Burada hava biraz daha sıcaktı ve yürümek ısınmamı sağlamıştı ama yorgunluktan da tükenmiş bir haldeydim. Bir yandan Anuşavan'a bağırmaya devam ediyor, bir yandan da bir uçurumdan diğerine koşturuyordum.

Bu sırada fırtına dindi ve gece gizemli bir hale büründü. Ortalık öylesine sessizdi ki uzaktaki Nahcivan demiryolundan geçen trenlerin tekerlek sesleri bile duyulmaya başlamıştı.

Çobanlık yaptığım zamanlarda hayvanları kaybettiğimi fark edince, en yüksekteki tepeye çıkıp avazım çıktığı kadar bağırır ve uzaktaki çobanlara ıslıkla sesimi duyurmaya çalışırdım. Bunu hatırlayarak parmaklarımı ağzıma soktum ve tüm gücümle ıslık çalmaya başladım. Islık sesim bütün vadiyi çınlatırken, sesime karşılık geldi. Anuşavan'ı yeniden bulmanın sevinciyle aşağı doğru koşmaya başladım. Çukurluk bir yerde karşılaştık ve Arasdayan İstasyonu'nun ışıklarından faydalanarak, karanlık gecede yola koyulduk.

Başarısız bir av ve onca yorgunluktan sonra, tekrar kavuşmak keyfimizi yerine getirmişti. Bugünlük bu kadar maceranın ikimize de yettiğine karar verdik.

Ertesi gün Arasdayan'lı çobanlardan Vago ve Mihran, yaraladığımız tekeyi bulmak için köpeklerini de yanlarına alarak yola çıktılar. Beyaz kılavuz tekeyi tarif ettiğimiz yerde görmüşler ama sadece üç sağlam bacağı olan teke, çobanların silahsız olmasından da faydalanarak onları alt etmiş ve

kaçmayı başarmıştı. Çoban Vago,“ Ben hayatımda böyle bir teke görmedim!” diyerek şaşkınlıkla anlatıyordu.

Köpekler ona saldırıp ısırmaya kalktığında; teke, ağaç dalları gibi güçlü boynuzlarının yardımıyla onları geri püskürtmüş ve hepsini tek tek fırlatıp atmıştı. Çoban Vago bırakmak zorunda kaldığı bembeyaz postu düşünürken bir yandan da silahsız oluşuna hayıflanıp duruyordu.

Beyaz tekeyi elimizden kaçırmış ve bütün aramalarımıza rağmen izini kaybetmiştik. Hatta yaşıyor mu yoksa öldü mü, onu bile öğrenememiştik.

Anuşavan, Andruş ve Suren’i de yanına alarak; tekeyi bulabilmek umuduyla tekrar ava çıktı. Dışarıda fırtına vardı. Ben evde kalmış, merakla iyi haberleri beklerken, onlar soğuktan donmuş ve elleri boş bir halde geri döndüler. Teke öylece ortadan kaybolmuştu.

Güneşli bir sonbahar günü yine ava çıkmış, dağın yamacından yukarı doğru tırmanıyorduk. Tam karşımızda Maral-Bahan Dağı’nın zirvesi yükseliyordu ve güney tarafında da büyük bir yaban keçisi sürüsü otluyordu.

Uzaktan baktığımda, kayaların başında nöbet bekleyen büyük beyaz bir teke gördüm. Birden bire kalbim heyecanla çarpmaya başladı. Gördüğümünden emin olmak için dürbünümü çıkarıp hayvanı iyice yakından inceledim ve onun kesinlikle bizim aradığımız beyaz teke olduğunu anladım.

Ben sevinçle bağırınca; Anuşavan hızla dürbününü elimden alarak, sürünün otladığı yeri gözlemeye başladı. “Evet, bu o! Bir bacağı hala yaralı ama hayatta kalmayı başarmış.” diye haykırdı.

Ben, “Onun için kış çok zorlu geçmiş olmalı.” diye düşünürken, teke çıktığı yüksek kayalardan aşağı doğru sanki dağların efendisiymiş gibi bakıyordu.

Beyaz teke birden kafasını geriye doğru çekti ve birisini çağırır gibi garip bir ses çıkarmaya başladı. Az sonra; üzerinde siyah çizgileri olan, gri renkli, eğik boynuzlu bir teke sürüden ayrılarak kılavuz tekenin yanına doğru koştu.

Kafa kafaya gelip boynuzlarını birleştirdiler. Bunu üzerine beyaz teke başını kaldırarak güçlü bir şekilde burnundan soludu ve diğer tekeye bir şeyler fısıldadı. Anlaşılan gri keçiye kendi yerine bakması için çağırmıştı ve görevini ona devrederek vadiye doğru koşmaya başladı.

Başlangıçta sakın ve gururlu bir şekilde kayaların üzerinde dikilen gri teke, giderek yoruldu. Ayaklarını sırayla değiştiriyor, ara sıra da otlamaya çalışıyordu. Bunu hisseden beyaz teke ona doğru dönüp bağırınca, gri teke zorlanarak kendine geldi ve dimdik durmaya çabaladı. Ama açlık ve yorgunluktan olsa gerek, kısa bir süre sonra nöbet yerini terk etti ve daha aşağıya inerek otlamaya koyuldu.

Beyaz teke öfkeli bir halde geri döndü ve gri tekeyi boynuzlarıyla iterek yeniden tepedeki yerine kadar çıkardı. Sürünün geri kalanı da bu davranışından dolayı gri tekeye sinirlenmiş gibiydi. Bir kartal veya akbaba sürüden bir yavruyu kaçırabilir ya da bir kurt sürüye musallat olabilirdi. Etraf tehlikelerle doluydu.

Üzerimizde açık ve bulutsuz bir gökyüzü vardı; ama kuşlar telaşla uçuşup, sığınacak bir yer aramaya başladığında, fırtınanın yaklaştığını hissettik.

Beyaz teke keskin bir ıslık sesi çıkartarak, sürüyü toparlamaya başladı ve onları vadinin yukarısına doğru yönlendirdi. Gri teke de sürüye katılmıştı. Sürü, kılavuzları önderliğinde, kayalığın sırtı boyunca uzanan ince patikadan yürüyerek, bir mağaraya girdi. Sert esen bir rüzgârın arkasından gök kubbe aniden bulutlarla kaplandı ve çok geçmeden ortalığı kurşun rengi bir duman sardı.

Biz bu sırada keçilerin kaçışını seyretmeye daldığımız için fırtınaya hazırlıksız yakalanmıştık. Koşarak bir mağaraya sığındığımızda sırsıklam ıslanmıştık ve soğuktan titriyorduk. Hemen bir ateş yakarak ısınmaya çalıştık.

Fırtına geçtiğinde, keçilerin saklandığı mağaranın ağzında beyaz teke görüldü. Dikkatlice etrafı inceledi ve sürüyü de arkasına katarak dışarı çıktı.

Tekeye bir kere daha hayran kalmıştım.

O muhteşem postu ayaklarımın altına sermeyi, o koskoca boynuzları evimin girişine asmayı ne kadar istesem de artık bunu yapamazdım. Tekeyle aramda bir dostluk kurulmuş gibi hissediyordum. Beyaz kılavuz teke bu sefer de elimizden kurtulmuştu.

Kış geldiğinde Arasdayan Dağları, sürü halinde gezen kurtlara ev sahipliği yapardı. Bunu bilmemize rağmen kurtlara aldırılmaz, her fırsatta dağlara tırmanarak keçileri aramaya koyulurduk.

Günlerden bir gün yine dağlarda dolanırken, sürüsüne kılavuzluk eden beyaz tekeyle karşılaştım. Teke aniden sürüyü toparlayarak yüksek bir yere çıkardı. Ben neler olduğunu anlamaya çalışırken uzaktan bir kurdun geldiğini fark ettim. Beyaz teke sürüyü güvenli bir yere taşıdıktan sonra,

yanına beş teke daha katarak geri döndü ve boynuzlarını öne eğerek kurdu kovalamaya başladı.

Kurt ani bir hareketle tekenin boynunu yakalamaya kalkınca, teke de boş durmadı ve boynuzlarıyla kurdun kafasına bir darbe indirdi. Bu sırada ben de havaya bir el ateş ettim ve aldığı darbeden iyice sersemleyen kurt telaş içinde kaçmaya başladı. Beyaz teke zorlu bir durumdan kurtulmayı bir kez daha başarmıştı.

Bir sonraki sonbaharda beyaz kılavuz tekeyle tekrar karşılaştım. Güneşli ve ılık bir günde, Anuşavan'la Aslı Dağı'nın kayalarında oturmuş; topladığımız üzümleri yerken, bir yandan da Aras Çayı'nın gümüş parıltılı sularını seyrediyorduk. Birden bire sanki bir baltayla taş vurulmuş gibi bir ses duyuldu. Uçurumun kenarına kadar gidip aşağıya baktığımda beyaz tekenin orada olduğunu fark ettim. Bu sefer bir başka tekeyle amansızca mücadele ediyordu.

Aşağıda kıran kırana bir savaş vardı. Bonuz seslerinin şiddetinden ürken diğer keçiler yerlerinden sıçrayarak, korkuyla kaçıyorlardı. Anuşavan gülerek, "Şu keçi ne kadar şanslı! İki teke ona sahip olmak için çarpışıyor." dedi. Tekeler o kadar şiddetli vuruşuyorlardı ki bizi bile fark etmediler.

Anuşavan, "Ne dersin! Artık beyaz tekeyi haklama zamanı gelmedi mi?" diye sorduğunda ona kızgınca bir bakış attım. Bunun üzerine, "O zaman bu kavgayı çıkaran dişiyi aradan çıkaralım da diğerlerini birbirine düşürmesin!" dedi ve hemen ardından silahına davranıp, yaban keçisini yere serdi.

Tekelerin savaşı bir anda sona ermişti. Bu sırada korkuya kapılan hayvanlar uçurumdan aşağı düştüler. Anuşavan, “Artık ikisi de boynuları kırılmış bir halde aşağıda yatıyorlardır.” dedi.

Ben çok kaygılanmıştım ve hemen oradan gitmek istiyordum; ama arkadaşım benimle çocukmuşum gibi dalga geçmeye başladı ve “Korkma! Doğa onlara bu heybetli boynuzları boşuna vermedi.” diye beni sakinleştirdi. Uçurumun kenarından aşağı baktığımızda, gerçekten de tekelerin sapa sağlam olduklarını ve süratle oradan uzaklaştıklarını gördük.

Kendi bedenlerine oranla oldukça büyük görünen bu görkemli boynuzlar, tıpkı demirden bir kask gibi kafalarını korumuştur. Ben önceleri, bu boynuzların tekeleri dişilere karşı daha güçlü gösteren bir tür süs olduğunu düşünürdüm.

Aslında doğanın verdiği her şey hayatta kalmaya yarlıyordu. Bu sevinçle uçurumdan aşağı inerken, birbirimize beyaz tekenin ne kadar şanslı olduğunu anlatıyorduk.

Artık her ava çıktığımda beyaz tekeyi görmek arzusuyla yanıp tutuşuyordum. Onu gerçekten özlüyor ve yeniden karşılaşmayı umuyordum. Bir sürünün peşine takıldığımda, önce dostumun aralarında olup olmadığına bakıyor, ondan sonra ateş ediyordum.

Bütün aramalarımaya rağmen uzun bir zamandır kılavuz tekeyi görememiş ve artık öldüğünden endişe etmeye başlamıştım. O bu dağların en yaşlı tekesiydi. Boynuzları yaklaşık bir metre kadardı ve neredeyse on-on iki dalı vardı. Her geçen sene de boynuzuna yeni bir dal ekleniyordu.

Böylece umutsuz arayışlarla birkaç sene daha geçtikten sonra, yine bir sonbahar günü, Maral-Bahan Bölgesi'nde bir dağ tekesi sürüsüne rastladım. Bu hayvanlar ilkbahar ve yaz aylarını Almen Bölgesi'nde geçirmişler ve dişilerden uzak kalmışlardı.

Uzun süren bir ayrılık döneminden sonra, iyice kızışmış ve coşkun bir halde sürüye tekrar katılmışlardı. Tutku ve kıskançlıktan gözleri dönmüş tekeler dişilerin arkasından koşturuyor, bu sırada birbirleriyle de mücadele ediyorlardı.

Ben tekelerin çarpışmasını izlerken, birden eski dostumun da içlerinde olduğunu fark ettim. İçimi derin bir üzüntü kapladı. O heybetli teke yaşlanmış ve küçülmüştü. Artık boynuzlarını zar zor taşıyor, vücudundan daha ağır başını güçlkle havada tutuyordu. Artık sürünün lider de değildi ve dişiler için mücadele bile etmiyordu. Yaşlılık sanki içindeki ateşi söndürmüştü ve arzusunu tüketmişti. Çarpışan iki tekenin boynuz darbelerinden kaçarken, bir yandan da boş ve anlamsız bir halde diğerlerini seyrediyordu.

Rekabet duygusuyla kendilerinden geçmiş genç tekelere biri, ona kenarda durmasını söyler gibi bir boynuz darbesi vurduğunda, beyaz teke titreyerek oradan uzaklaştı. Gördüklerim karşısında kalbim kırılmıştı. Bir yandan doğanın güçsüzlere karşı ne kadar acımasız olduğunu düşünürken, bir yandan da beyaz tekenin genç ve kudretli olduğu zamanlar gözümün önünden geçiyordu.

Yaşlı teke gururu incinmiş bir halde uçurumun kenarına gidip, ön ayaklarını bir taşla yaslayarak Ararat yaylalarına doğru baktı. Güçlü bacakları ve kocaman boynuzlarıyla hala geçmişten güzel izler taşıyordu. Bu güzel yarattığı üzü-

tü içinde seyrederken, artık yolun sonuna doğru geldiğini hissettim.

Bir ilkbahar günü yalnız başıma dağlarda dolaşıyordum. Gençliğimin en güzel günleri buralarda geçmişti. Her kaya ve çalılığın benim için bir anısı vardı. Ne çok yaban keçisi kovalamış, ne çok akbaba çığlığı duymuştum. Hele o fırtınada, beyaz tekenin sürüyü nasıl da toparlayıp da mağaraya götürdüğünü hiç unutamamıştım.

Öğleden sonra, kılavuz tekenin kurtla korkusuzca mücadele ettiği yere kadar vardım. O sürüsünü kurdun karşısında savunurken, şimdi onu boynuzlarıyla kenara iten genç teke o zamanlar belki de bir yavruydu ve yaşamını beyaz tekeye borçluydu. Bu sırada dağdan birkaç kaya parçası yuvarlanarak önüme düştü ve beni kendime getirdi.

Karşiki tepede yaban keçileri otluyordu. Onlar huzurlu bir şekilde otlarken daha yüksekte heybetli bir teke onlara kılavuzluk ediyordu. Onu hemen tanıdım. Bu gri teke, beyaz tekenin kılavuzluğu öğretmeye çalıştığı tekeydi. Bir kayanın arkasına saklanmama rağmen kokumu almış olacak ki, hemen bir işaret verdi ve keçiler kaçışarak bir yarığın içinde kayboldular. Sürü tamamen uzaklaşınca geri dönerek etrafa zafer dolu bir bakış attı ve sürünün arkasından o da kayboldu.

Kim bilir, belki de beyaz tekenin oğluydu, görünüşü ve duruşuyla iyice ona benzemişti. Acaba beyaz teke nerelerdeydi? Onu sürünün yanında görmemiştim ve bu durum canımı sıkıyordu.

Karşı dağın zirvesine tırmanıp, korkunç uçurumların kenarında gezmeye başladım. Buralarda arı kovanları vardı.

Yamaçtaki deliklere arılar kovan yapmışlar ve içlerini balla doldurup ağızlarını da bal mumuyla sımsıkı kapatmışlardı.

Bir uçurumun kenarındaki patikadan dikkatlice yürümeye başladım. Bir yandan da korkuyla aşağı bakıyordum. Aşağıdan bir pınar sesi geliyordu. Köylüler buraya Cehennem Uçurumu adını takmışlardı. Yaşlı bir avcıdan buranın bir yaban keçisi mezarlığı olduğunu duymuştum. Hatta bana, artık hayatlarının sonuna gelen keçilerin, yaşlı bacaklarıyla buraya gelip, aşağıdaki büyük mağaraya girerek, atalarının kemikleri yanında ruhlarını teslim ettiklerini anlatmıştı.

Anlatılan mezarlığı görme isteğiyle patikadan aşağı doğru indim. Taşlar ayağımın altından kayıyordu. Başımın üstünde kayalardan kubbeler vardı. Kafamı çevirdiğimde bir arı kovanı gördüm ve ateş ettim. Tam önüme düşen kovanı yerden alarak bir mağaranın başında oturup, enfes balımı yedim. Üzerine de buz gibi kaynak suyunu içtikten sonra, tüfeğimi doğrultarak mağaranın içine girdim. İçerisi nemliydi ve duvarlar küf tutmuştu. Tavandan sular damlıyor, bir yarıktan kaynak suyu akıyordu.

Biraz ötede etrafa saçılmış öbek öbek kemik ve boynuz kalıntıları gördüm. Birden bu boynuzlardan bir çiftini tanıdım. Yarı karanlıkta daha iyi görebilmek için boynuzlara doğru yaklaştım. Tekenin gövdesi henüz tan olarak çürümemişti ve sol bacağındaki yara izi hala fark ediliyordu. Bu benim attığım kurşunun iziydi. Kuşun kemiği parçalamış, fakat sonra kötü bir şekilde de olsa kemik yeniden kaynamıştı. Kemiği kırarak içinden bakır kurşunu çıkardım ve hüznü bir şekilde beyaz tekeye son kez baktım. Yaşlı av-

cının söyledikleri doğrudu. Burası gerçekten de bir yaban keçisi mezarlığıydı.

Beyaz kılavuz teke de atalarının kalıntılarının yanında, hala dağların efendisi gibi mağrur bir halde yatıyordu. ❀

Alacakaranlıkta

Stepanavan'a vardığımızda güneş batmak üzereydi. Hem başarısız bir av günü geçirmiş hem de kayalara tırmanırken, terden sıırıslıklam olmuştuk. Arkadaşım Anuşavan, Erivan'a geri dönmemizi önermişti ama ben eve eli boş dönmeyi kendime yakıştıramıyordum. Bir avcı için bundan daha kötü ne olabilirdi ki?

Anuşavan'a: "İstersen iyice karanlık çökmeden bir ateş yakıp, geceyi burada geçirelim, yarın sabah avlanmaya devam ederiz. Hiçbir şey yakalamadan eve dönmek istemiyorum!" dedim. Şehrin kupkuru asfalt yollarında gezinmek yerine, dağlarda dolaşmayı tercih ediyordum. Ama insana ne kadar keyif verse de sarp yamaçlara tırmanmak hiç de kolay değildi.

Bir kaynağın başına oturup buz gibi sudan içip, sırt çantalarımızı da çözerek biraz rahatladık. Dinlenmek ikimize de iyi gelmişti. Güneş dağları kızıla boyarken serin sonba-

har rüzgârı esmeye başladı. Az sonra tepelik sona erdi ve önümüze geçit vermez kayalar çıktı.

Hemen yakınımızda boşaltılmış gibi gözüken bir grup ev ve ahır vardı.

Bu evlerden birine girdik. Evin içinde bir masa ve temiz iki yatak duruyor, ortalıkta da kimseler görünmüyordu. Bir süre sonra ev sahibi çıka geldi. Gelen; geniş omuzlu, kırmızı yanaklı ve bıyıklı bir Rus genciydi. Bizi selamladıktan sonra, burada bir inşaatta çalıştığını ve evi diğer işçilerle paylaştığını anlattı.

“Bu civarlarda yaban keçisi gördünüz mü?” diye sorduk.

“Evet, karşı dağlarda bolca keçi vardır. Ara sıra yakınlarıdaki şu kayalıklara kadar bile gelirler. Ama şimdi geç oldu. En iyisi siz burada geceleyin, yarın sabah alacakaranlıkta tekrar ava çıkarsınız.” diyerek, evinde konaklayabileceğimizi söyledi.

Çok yorgun olduğumuz için bu cazip teklifi kabul ettik. Sırt çantalarımızı evin bir köşesine yerleştirdikten sonra, ev sahibine: “Siz ateşi yakmaya başlayın, biz de bir şeyler vurabilir miyiz diye etrafa son kez bir göz atalım.” dedik. Genç adam omuzlarını silkerek, “Siz bilirsiniz ama neredeyse hava kararmak üzere ve pek bir şansınız kalmadı.” diye bizi bir kere daha uyardı.

Buna rağmen silahlarımızı alıp, kayalıklara doğru tırmanmaya başladık.

Ayaklarımızın dibinden bir keklik havalandı, ama değerli fişeklerimizi keklik için harcamaya niyetimiz yoktu. Bir dağ geçidine vardıktan sonra, iki kola ayrıldık ve tırman-

maya devam ettik. Bu arada soğuk şiddetini iyice arttırmış, altımızda uzanan Ararat Ovası akşam sessizliğine bürünmüştü. Ayağımın dibinde duran uçurum sanki ağzını açmış korkunç bir insan gibi bana bakıyor, başımın üzerindeki yüksek kayalar neredeyse gök kubbeyi delmeye çalışıyordu.

Tam ben, akşam çöktüğünde dağların ne kadar tehlikeli göründüğünü düşünürken, uzaktan silah sesleri geldi. Birden bire içimi bir sevinç kapladı.

Anuşavan'ın bir şeyler vurduğuna son derece emindim. Bu sırada benim de karşıma bir yaban keçisi çıktı. Bu karşılaşmayı beklemediğim için ve de karanlıkta iyice seçemediğim için keçiye gelişi güzel ateş ettim. Keçi sıçrayarak kayanın arkasından kayboldu ama kuşun keçiye ıskaladı mı, yoksa yaralandı mı anlayamamıştım.

Uçurumun dibine baktığımda çok derin olduğunu fark ettim, üstelik aşağıdan bir takım sesler geliyordu. Dikkatlice dinlediğimde bu seslerin, keçilerin ayaklarının altından kayan çakıl taşlarının sesi olduğunu anladım. Aşağıda bir yaban keçisi sürüsü vardı. Yakında bir yerlerden de kurt ulumaları gelmeye başlamıştı.

Yaban keçileri kurt sesini duyunca biraz duraksadıktan sonra, aşağı doğru inmeye devam ettiler. Etraf iyice karanlıktı ve ateş etmek anlamsızdı. Şaşkınlık içinde hayvanlara bakakalmıştım. Muhtemelen bütün gün susuzluktan kurumuşlardı ve şimdi su içmek için aşağıdaki çayın yanına iniyorlardı.

Orada bir süre daha dikilerek sürüyü izledim. Ben dalgın dalgın etrafıma bakınırken, bir yandan da sis çökmüş ve Ararat'ın etekleri tamamen sisle kaplanmıştı. Yoğun duman

ağır ağır, küçük ve büyük Ararat'ın zirvelerine tırmanıp, adeta onları yutuyordu.

Çayın yanına kadar inince Anuşavan'la karşılaştım. Korku içinde, eşkıyaların kendisini soymaya çalıştıklarını anlattı. Uzun bir mücadeleden sonra ikisini öldürmüş, birini de yaralamış, yaralı olan adam kaçmıştı. Anuşavan'ın omzunda büyük bir kan lekesi görülüyordu. Hemen silahımı yere bıraktım ve ceketini çıkartmaya çalıştım. Yarasının ne durumda olduğuna bakmak istiyordum. Fakat ceketinin içinden bir tutam tüy çıktı.

Anuşavan katıla katıla gülmeye başladı. Biraz ötede avladığı yaban keçisi duruyordu. Bıçaklarımızı çıkartıp, avı yüzmeye başladık ve parçalara ayırdıktan sonra kulübeye dönmek üzere yola çıktık.

Eve vardığımızda evdekiler hayretler içinde kaldılar. Bir şey avlayacağımıza inanmadıkları için daha ateşi bile yakmamışlardı. Ben dönerken topladığım zeytin dallarını kesip, keçinin ciğerini bu dallara geçirerek şiş yaptım ve hep beraber büyük bir iştahla, ciğer şişlerimizi yiyip bitirdik.

Yemekten sonra, misafırperver ev sahiplerimizin sunduğu yumuşak yatak teklifini de geri çevirip bir kez daha onları şaşırttık ve samanların üzerine uzanarak huzurlu bir uykuya daldık. Bizim için otun kokusu ve rahatlığı bir başka keyifliydi.

Sabaha karşı uyandığımızda henüz gün ağarmamıştı. Dışarıya çıkıp, soğuk ve taze dağ havasını içimize çektik. Önümüzde beyaz ay ışığının aydınlattığı dağ yolu uzanıyordu. Her bir yanı barış duygusu kaplamış gibiydi ve çayın şırıltılı şarkıları da bu duyguya eşlik ediyordu.

Çaya inip yıkandık ve mataralarımızı buz gibi suyla doldurup, çantalarımızı ve silahlarımızı sırtımıza atarak, dağlara doğru tırmanmaya başladık. Gün ağardığında ava başlayacaktık ve bir gün öncesi gibi yine ayrı ayrı gitmeye karar verdik.

Nefes nefese kalmış ve terden sıırıslıklam olmuş bir halde bir dağ sırtına ulaştığımda hava hala alacakaranlıktı. Taşların arasında gözüme kestirdiğim doğal bir sığınağa güzelce yerleştim ve beklemeye başladım. Burada hem hayvanlardan saklanabilir hem de rahatça etrafımı gözleyebilirdim. Güneşin doğması için daha en az bir saat beklemek zorundaydım. Çayırılığın üzerine sonbahar çiği yağmıştı ve acımasız bir soğuk vardı. Ara sıra bu kadar çaba sarf etmenin boşuna olduğunu düşünsem de yaptığım şeyden hiç pişman değildim.

Sığınağımda oturmuş sessizce beklerken bir yandan da yaban keçilerini düşünüyorum. Keçilerin koku alma yeteneklerinin çok gelişmiş olduğunu hatırladım. Davalu'lu bir avcının anlattığına göre; keçiler silahın namlusunda kalan barutun kokusunu bile alabiliyorlardı. Bu yüzden sabırlı olmak zorundaydım. Nem ve soğuktan donsam bile, hatıta hareketsizlikten sırtım tutulsa bile, yılmadan beklemem gerekiyordu.

Bütün bunları düşünmeye dalmışken, zaman çabucak geçti. Ay ışığı solarken yıldızlar da artık görünmez olmuştu. Gök yeniden maviye boyanıyor, Ararat'ın eteklerini kaplayan yoğun sis açılmaya başlıyordu. Bu, zirvesi karla kaplı ulu dağın üzerini gölgeleyen perde yavaş yavaş ortadan

kalktı ve ovanın ortasında gümüş bir kemer gibi Aras Nehri parlamaya başladı

Tam karşımda kocaman gri bir kaya yükseliyordu. Kayanın üzerinde öten bir keklik dişileri aşka davet ediyor ve bu davete bir sürü dişi keklikten olumlu cevap geliyordu. Alacakaranlığın gizemli ışık oyunları ve bütün bu görüntüye eşlik eden kuş sesleriyle, kayalık adeta bir sonbahar masalını andırıyordu.

Bu sırada yukarıdan gelen gürültüler beni hayallerimden uzaklaştırdı.

Başımı kaldırdığımda, dağın sırtında amansızca mücadele eden iki teke gördüm. Boynuzlarından çıkan sesler ortalığı inletiyordu. Hiç zaman kaybetmeden bu savaşı sona erdirdim.

Silahımın sesi dağlarda yankılanınca, tekelerin biri havaya sıçrayıp yere düştü, diğeri ise şimşek hızıyla kayaların arkasında kayboldu.

Anuşavan, “Vurdun mu? Vurdun mu?” diye merak içinde bağıırıyordu. Ona, “Evet, haydi yanıma gel!” diye cevap verip, bir yandan da nerede olduğunu kestirmeye çalışıyordum.

Bir süreliğine; bu masalsı atmosferin ve kuş seslerinin verdiği büyülü konserin, oldukça kaba bir şekilde bozulduğunu, sanki her şeyin kirlendiğini hissettim. Kuşlar ötmeyi kesmiş ve dağlar alacakaranlıkta yeniden sitemkâr bir sessizliğe bürünmüştü.

Rüzgâr saçlarım kadar, düşüncelerimi de karıştırmıştı. Soğuktan ve heyecandan titremeye başladım. Derin derin

nefes alıp vererek sakinleşmeye çalışıyordum. İçimi garip bir duygu kaplamıştı ve ruhum huzura kavuşmuş gibiydi.

Alacakaranlıktan mı yoksa kapıldığım hayallerden mi bilmiyordum ama uzun zamandır kendimi bu kadar hafiflemiş ve özgür hissetmemiştim.

Sesler uyumlu bir ezgi halinde tekrar yükselmeye başladığında, vurduğum tekeyi almak için kayalıklara doğru tırmanmaya başladım.

Alacakaranlık geçmiş ve dağlarda yeni bir gün başlamıştı. ۴۲

Kocaoğlan

Bir yaz günü, eski tüfeğimi sırtıma asıp, ormanda gezintiye çıkmıştım.

Heybetli ağaçların sık yaprakları yüzünden, orman tabanına çok az güneş ışığı ulaşıyordu ve nemli zeminin üzeri, geçen seneden kalan yapraklardan oluşan bir halı ile örtülmüştü. Tam yeni olgunlaşmış Frenk üzümlerine elimi uzatacakken, arkamda bir ses duydum. Yaşlı bir ağaç gövdesinin arkasına gizlenmiş büyük bir ayı, korku dolu gözlerle bana bakıyordu.

Ayı benim onu fark ettiğimi anlayınca, telaş içinde kaçmaya başladı. Ayaklarının altında kırılan dalların sesi, ormanın içinde yankılanıyordu.

Bunun üzerine ben de silahımı elime alarak, ayıyı izlemeye koyuldum.

Ayılar silahın ne demek olduğunu çok iyi biliyorlardı. Tüfeğimin horozunu kaldırdığımda çıkan ses ayıyı durdurdu. Ayı olduğu yerde sakince bana döndü ve arka ayakla-

rının üzerinde doğrulup, ön pençelerini de havaya kaldırarak; sanki teslim olmuş gibi, hareketsizce dikilmeye başladı.

Kocaoğlanın bu davranışı karşısında silahımı aşağı indirdim. Ayı hiç de vahşi doğasına yaraşır bir şekilde davranmıyordu.

Silahımı indirdiğimi görünce, yine dört ayağının üzerine inerek, yavaşça uzaklaşmaya başladı. Bu sırada bir yandan da göz ucuyla beni süzüyordu.

Nedense ayının bu hali bana çok dokunmuştu; ama gitmesine izin verme konusunda da kararsızdım.

Yeniden silahıma davranınca, ayı aynı hareketle teslim olup, yalvaran gözlerle de bana bakmaya başladı.

Birden çalılardan arasında bir kıpırdanma oldu. Hemen karşımda, iki tüylü yumağa benzeyen, yavru ayılar belirdi. Yavrular cıyaklayarak annelerine doğru koşmaya başladılar. Gördüğüm manzara karşısında şaşkınlıktan dona kalmıştım.

Ayının onca yalvarmasının nedeni şimdi anlaşılmıştı. Silahımı indirerek ayı yavruları ayıları seyretmeye daldım.

Ayıcıklar annelerine sarılıyorlar ve tıpkı bir kaydırak gibi onun üzerinden kayıyorlar; bu sırada tepe taklak düşüyor ve tarifsizce eğleniyorlardı.

Ayı yavrularının şirinliği karşısında ne yapacağımı şaşırmış ve tıpkı bir dostu selamlar gibi şapkamı çıkartarak, onlara doğru sallamaya başlamıştım.

Dişi ayı yeniden arka ayakları üzerinde doğruldu. Artık gözlerinde korku ifadesinden eser yoktu. Şapkamı son defa da anne ayı için salladım ve mutluluk içinde oradan uzaklaştım. ❦

Kustup Dağı'nın Ayıları

Kustup Dağı; sırtına giydiği ormandan mantonun ihtişamıyla, bulutlara değen zirvesinden aşağı, eteklerinde karıncalar gibi çalışan insanlara bakıyordu.

İnsanlar dağı parçalayarak içini oyuyor ve dağdan tüneller geçiriyorlardı.

Yüzlerce yıldır; bu dağın sık ormanlarında geyikler üremiş, karanlık mağaralarında ayılar kış uykusuna yatmış ve geçit vermez kayalıkları yaban keçilerinin barınağı olmuştu. Eskiden, hayvanlar ormanların gerçek efendisiydi ve doğal ortamlarında, huzur içinde yaşıyorlardı.

Sonbaharda ağaçların meyve dolu dalları yerlere kadar eğilir, bu lezzetli meyveler orman sakinleri için adeta bir şölen yemeğine dönüşürdü.

Bu mevsimde ayılar da Vodçi Irmağı'nın kenarına iner ve olgunlaşmış cevizlerden paylarını alırlardı.

İnsanlar Kustup Dağı'nın her yerini deşerek, sonunda kalbine kadar ulaştılar ve dağın içine demir makineler yerleştirdiler. Bu makineleri çalıştırmak için de Voghdji Irmağı'nı dize getirip, ehlileştirdiler.

Bir gün mağaralarında güzelce uyuyan ayılar, makine seslerinin çıkardığı bir gürültüyle uyandılar. Bu çalışmalar haftalarca sürdü ve Vodçi Irmağı'nın uçurumlarında günlerce patlama sesleri yankılandı.

İrmak kenarındaki kırmızı damlı evlerde yaşayan insanlar için Vodçi Irmağı tanınmaz hale gelmişti. Artık o vahşi ırmağın yerinde; dağın yanından geçen çimento bir yataktan, çağlamadan ve köpükler saçmadan, usul usul akan bir su vardı.

Geyikler çevik oldukları için, suyun üstünden atlayarak karşıya geçiyor ve bu sayede hedeflerine kolayca varıyorlardı; ama ayılar bu değişikliğe uyum sağlayamadılar. Kanalin yanına kadar gelmelerine rağmen, karşıdaki meyve ağaçlarına ulaşamıyorlardı.

Bir gün bir kaç ayı, meyve ağaçlarına ulaşmak için, kanal boyunca ilerleyip, bir geçit bulmaya çalıştılar. Bu sırada, geyikler gibi kanalın karşısına atlamaya kalkın hantal bir ayı suyun içine düştü.

Kanalın duvarları yosun tuttuğu için kaygandı. Hayvan duvarlara tutunmak istese de bunu başaramadı ve suya kapıldı. Ayı bir kıyıdan diğerine çarparak sürükleniyordu.

Diğer ayılar, kanalın kenarındaki çalılıkların arasından, suyun sürüklediği ayıyı takip etmeye başladılar. Su biraz ile-

ride bir havuza dönüşüyordu ve bu havuzun kenarında bir bekçi duruyordu.

Bekçi ayıları görür görmez sırtındaki tüfeğine davranınca, tehlikeyi sezen ayılar çalılıkların arasında kayboldular. Yalnızca bir tanesi kararsız bir halde bekliyor ve elinde silahı olan bekçiye bakıyordu. O da öbürlerinin yanına gitmek istiyor; ama suda çırpınan arkadaşını da yalnız bırakamıyordu. Sonunda kanalın kenarına geldi ve pençesini suya doğru uzatarak ayıya yardım etmeye çalıştı.

Bekçi hayretler içinde, olup biteni seyrediyordu.

Kenarda olan ayı, sudaki ayıyı bir süre ensesinden tutmayı başardıysa da ayıyı kıyıya çekemedi. Artık neredeyse boğulmak üzere olan arkadaşına kıyından bir yardımı olamayacağını anlayınca, çaresizce suyun içine atladı.

Boğulan ayıya kadar yüzdü ve ona sarılarak kıyıya doğru çekmeye çabaladı. Bu sırada havuzda oluşan bir girdap, ikisini birden döndürmeye başlamıştı. Güçleri tamamen tükenen ayılar, suyun içinde batıp çıkıyorlardı.

İkinci ayı son bir hamle yaparak, bir pençesini diğer ayının boynuna dolayıp, diğer pençesiyle de su bendinin önündeki ızgaralara tutundu. Sonunda ikisi de rahatça nefes almaya başlamışlardı.

Havuzun bekçisi ise, gördüğü bu manzara karşısında şaşkınlıktan ağzı bir karış açık bir halde, kala kalmıştı.

Bekçinin on adım önündeki parmaklıklara tutunan ayıların durumu içler acısıydı. Bir yandan yorgunluktan tükenmişler, bir yanda da korku içinde bekçiye bakıyorlardı.

Bu yardımlaşma çabasından çok etkilenen bekçi, ayıları

daha fazla rahatsız etmek istemediği için, gülümseyerek kü-
lubesine geri döndü.

Parmaklıklara tutunan hayvanlarsa, son bir gayretle kı-
yıya ulaştılar ve arkalarına bile bakmadan, Kustup Dağı'nın
yamaçlarına doğru tırmanmaya başladılar. ❧

Tavşanlar

Kışlık merada bir yandan hayvanları yemlerken, bir yandan da her zaman sırtımda taşıdığım tüfeğimle, etraftaki tavşanları kovalıyordum. Başarısız bir av gününden sonra geri dönüp samanlığa girdiğimde tavşan izleriyle karşılaştım.

Tavşanlar gece boyunca samanlığın etrafında dolanmışlardı. Gündüz çıktığım av bereketsiz geçtiği için gece olunca bir kere daha şansımı denemeye karar verdim. Ayın karanlık geceyi aydınlatacak kadar yükselmesini bekledim ve sonunda dolunay göğe iyice yerleştiğinde, saman yığınlarının içinde pusuya yatıp tavşanların yolunu gözlemeye başladım.

Ocak ayı olmasına rağmen yumuşak bir hava vardı. Kışlık ağılımızı ormanın içinde ve rüzgârdan korunaklı bir yere yaptığımız için, sıcak ve rahat bir kış geçiriyorduk.

Dolunayın parlak ışında ağaçların gölgesi giderek küçülmüş ve etrafı derin bir sessizlik kaplamıştı. Irmağın ve garip

sesler çıkartarak öten gece kuşlarının sesinden başka hiçbir ses duyulmuyordu.

Yorgun olduğum için samanların arasında yarı uykulu bir halde otururken, aniden bir hıştırtıyla uyandım. İki tavşan, çayın karşı kıyısından bu tarafa atlayıp, saman yığınınına doğru geliyordu.

Bir tanesi yakınıma kadar gelip durdu. Başını kaldırarak dikkatlice etrafı koklamaya başladı. Hiç beklemeden tavşanın üzerine atladım fakat o evik bir sıçrayışla kaçarak ırmağın karşı tarafına geçti. Diğer tavşan da arkasından onu takip etti.

Tavşanlar biraz bekledikten sonra yeniden samanlığa yaklaşmaya başladılar. Bu sırada silahımı ateşledim ve silahın sesinden bütün ağıl uyandı.

Vadiyi köpeklerin havlama sesi kaplamıştı. Koştar, yarı uykulu bir halde ve üzerinde sadece bir gömlekle toprak kulübenin eşiğine çıkıp, “Hey! Ne oluyor orada?” diye bağırmaya başladı. Zavallı adam, ağılı kurtların bastığını sanmıştı.

Bir süre sonra köpek havlamaları kesildi. Ben samanların içinde saklandığım yerden çıkıp avladığım tavşanları yerden kaldırmaya gittim. Görev tamamlanmıştı.

Ertesi gün, daha değişik bir şey yapmaya karar verdim. Bu sefer samanların arasına saklanmak yerine; üzerime bir post geçirip, samanların yanında yere oturdum ve sabırla beklemeye koyuldum. Dolunayın sütbeyaz ışıkları, dağların üzerine dökülüyordu. Etraf sanki gündüz gibi aydınlanmıştı.

Çok geçmeden tavşanlar ortaya çıktı. Tüfeğimin horozunu kaldırdım ve nefes bile almadan bekledim.

Tavşanlardan biri arka ayakları üzerinde doğrulmuş, bana bakıyordu. İçimden, tavşanın bu komik hareketine gülme isteği geldi; ama kendimi tuttum. İki tavşan bir araya gelip, ne yapacaklarını kararlaştırır gibi, bir süre fısıldaştıktan sonra; sonunda benim zararsız olduğuma karar verdiler ve zıplayarak yanıma doğru gelmeye başladılar.

Ben daha fazla beklemeden, tetiğe bastım. Tavşanlardan biri vuruldu; ama diğeri çevik bir hareketle ortadan kayboldu.

Silah sesiyle, yine bütün ağılı ayağa kalkmış ve ortalığı bir telaş kaplamıştı.

Koştar, iki gecedir tatlı uykusundan uyandığı için, bana bağırıp duruyordu. Onu sakinleştirdikten sonra, yerime dönüp, diğer tavşanı beklemeye koyuldum. Gece yine sessizliğe bürünmüştü.

Orada avcı inadıyla iki saat daha oturduktan sonra, tavşan ırmağın karşı kıyısında göründü.

Ben bir yandan tavşanı izlerken, diğer yandan da neden öleceğini bile bile samanlığa geliyor, diye düşünüyordum. Bu hayvan neden bu kadar saftı? Sonra aklıma tavşanın aç olabileceği geldi. Saman yiyebilmek için canı pahasına mücadele ediyordu. Bu düşüncelerle tüfeğimi indirdim ve uyumaya gittim.

Sabah olduğunda, arkadaşım Jenog kapıyı çalıp, tüfeği istedi. Bana, “İrmağın orada tavşan gördüm, bir şansımı deneyeceğim.” dedi.

Jenog öğleye doğru, kan ter içinde geri döndü ve tüfeğimi getirdi. “Tavşanı yaraladımı; ama sonra onu bulamadım.” diye, heyecanla anlatıyordu. Onunla, “Ava gitmek, pilav yemeye benzemez arkadaşım! Avcılık herkesin işi değil!” diye, dalga geçip; silahımı alarak, yeniden tavşanın peşine düştüm.

Karın üzerinde ayak izleri ve kan vardı. İzler bir kayanın dibinde sona eriyordu.

Kayanın yanındaki küçük yarıktan içeri doğru baktığımda, tavşanın başka bir tavşanın yanında olduğunu gördüm. Arkadaşı, diğer tavşanın yaralı ayağını kendi postuna bastırmış, onu tedavi ediyordu.

Bu manzaraya bir süre baktıktan sonra, şaşkınlık içinde geri dönerken; gördüklerimi avcılara anlatıp, anlatmamak konusunda kararsız kaldım. Nasıl olsa bana inanmayıp, sadece güleceklerdi. ❧

Arıcılık iftliği

Arkadaşıım Aslan, konservatuarda öğrenim gören, genç ve yetenekli bir müzisyendi; ama köylü çocuğu olduğu için kimi zaman da kolhozda çobanlık yapıyordu.

Aslan'ın yüzünde derin bir yara izi vardı. Bir keresinde, birlikte hayvanları otlatırken, ona bu yara izinin nasıl olduğunu sordum.

Arkadaşıım Aslan, bana bu yaranın hikâyesini anlatmaya başladı.

“Bir sonbahar günü kolhozun hayvanlarını kışlık meraya sürüyordum. Hava ılıktı ve son derece güzel bir gündü. Koyunlar çayırda otluyor, köpekler de etrafta dolanıp sürüyü gözetliyordu. Bu sırada ben bir kayanın üzerine uzanmış; uzaklara bakarak, hayallere dalmıştım.”

“Kendi kendime, hayatımızın nasıl da değıştiğini düşünüyordum. Eskiden tek bir hayvanımız bile yokken, şim-

di büyük bir sürüye sahiptik. Daha önce bir ahırımız bile yoktu. Şimdi ırmağın kıyısında yan yana dizilmiş modern binalar uzanıyordu. O zamanlar balın tadını bile bilmezken, şimdi kayalıklarda sayılamayacak kadar çok arı kovanı görülüyordu.”

“Arı kovanlarına gururla baktım ve duyduğum arı vızıldamaları içimi sevinçle doldurdu.”

“Tam o sırada büyük bir ayının kovanların yanına geldiğini fark ettim. Ayı, bir pençesiyle arıları kovarken, diğeriyle de petekleri toplayıp, büyük bir iştahla yemeye başladı.”

“Ne yazık ki yanımda silahım yoktu. Köpekleri de çağıramazdım, çünkü çalıların arkasında pusuya yatmış bir kurt olabiliirdi ve o zaman da sürü savunmasız kalırdı.”

“Bu arada ayı petekleri toplamaya devam ediyor, kovanın sahipleriye amansızca ayıya saldırıp, onun tüylü bedenini sokarak, düşmanı uzaklaştırmaya çalışıyorlardı.”

“Ayı üzerine üşüşen arılardan iyice rahatsız olmuş olacak ki, ırmağa doğru koşarak suyun içine girdi. Akan su, arıların ayının üzerinden düşmesini sağlamış ve hayvan rahatlamıştı. Biraz daha ırmakta oturan ayı, tekrar kovanların yanına dönerek, petekleri yemeye koyuldu.”

“Bu sırada peteklerin gittiği yetmezmiş gibi arılar da telef oluyordu. Hemen harekete geçmezsem hem kovanlara hem de arılara yazık olacaktı.”

“Bu ayıyı bir şekilde yakalayıp, postunu kolhozun başkasına sunduktan sonra; etini tugaya verip, yağlarını da romatizması olanlara dağıtmam gerektiğine karar verdim. Bu yağ ile bacakları ovuşturmak, romatizmaya çok iyi geliyordu.”

“O kararlılıkla oturduğum kayayı terk edip, çalıların arasına saklandım. Bir süre sonra ayı geri dönünce de bir sıçrayışta elimdeki kamayı ayının böğrüne saplamayı başardım. Canı yanan ayı homurdanarak bana döndü ve kulağıma doğru korkunç bir darbe indirdi.”

“Tam o öfkeyle beni parçalamak üzereyken, arılar imdadıma yetişti ve ayının etrafını sararak saldırmaya başladılar. Ayının dikkati dağılınca ben ayağa kalktım ve öldürücü darbeyi vurdum, Hayvanın cansız bedeni yere yığılmıştı.”

“Karmaşa geçtikten sonra yüzümün kanadığını fark ettim. Yüzümü yıkamak için ırmağın kenarına gittiğimde sudaki yansımam korkunçtu. Ayı yüzümü paramparça etmişti.”

Aslan, uzun bir sessizlikten sonra, “Bir keresinde de başka bir ayı maceram oldu; ama o seferinde hiç kimse zarar görmedi!” diyerek, anlatmaya devam etti.

“Yine bir gün ayı geçidinin oralarda, iki yavrusuyla beraber bir dişi ayı görmüş; fakat onlara dokunmamıştım. Kolhoz başkanı bana, ‘Aslan! Bizim arı çiftliğinde yine ayılar dolanıyormuş, bir süre çiftliği bekle bakalım, koyunları gütme işini başkası yapabilir.’ deyince, ben de silahımı alarak çiftlikte nöbet tutmaya başladım.”

“Bir iki gün beklememe rağmen ortada ayıdan eser yoktu; ama üçüncü günün akşamında, bir dişi ayı, iki küçük yavrusunu da yanına alıp, çiftliğe geldi.”

“Yavrularını çalıların yanına bırakan ayı usulca kovanlara doğru sokulmaya başladı. Çiftlikte bana ait birkaç kovan

vardı. Bu kovanlardan bir petek alıp yolun ortasına koydum. Kendimce ayıyı test edecektim. Eğer peteği midesine indirirse ayıyı vuracaktım, yok alıp da yavrularına götürürse gitmesine izin verecektim.”

“Dişi ayı yol üzerine bıraktığım balı aldı ve korkuyla uzaklaşmaya başladı. Adeta hırsızlık yaparken yakalanmak istemeyen bir insan gibi endişeyle çevresine bakınıyordu. Ayının hali öyle komikti ki, az kaldı kendimi tutamayıp bir kahkaha atacaktım.”

“Ayı, yavrularının yanına gittiğinde, balı önlerine koydu ve yavrular aç bir halde balı yemeye başladılar. Gördüğüm manzara öylesine hoşuma gitmişti ki, kaybettiğim bala bile üzülmedim.”

“Bu arada anne ayı pençelerinde kalan balı yalamakla yetiniyordu. Bir ara tekrar kovanlara gitmeye niyetlendiyse de ben onu uyarmak için keskin bir ısıklık çaldım. Islığını duyan ayı yavrularını toparlayıp, hızla oradan uzaklaştı.”

“Arkalarından giderek, onları izlemeye başladım. Ayılar ırmağa kadar gittiler. Irmağın suyu bir yerde birikmiş ve küçük bir gölcük oluşmuştu. Bu gölcüğün ortasında da büyük bir taş vardı. Anne, yavrularını teker teker bu taşın üzerine çıkartıp, tıpkı bir insan gibi onları yıkamaya başladı.”

“Yavrular suyun içinde sevinçle taklalar atıyorlar ve mutlu bir şekilde oynuyorlardı.”

“Sonunda ayı yavrularını sudan çıkardı ve hepsi birden silkinerek sularını attıktan sonra böğürtlen çalılığına doğru gittiler. Ayı pençeleriyle dalı eğip, böğürtlenleri topluyor,

kendi yemeden önce yavrularına veriyordu. Ara sıra kendisi de ağzına bir iki tane atıyordu. Yavrular lezzetli meyveleri yemeye dalıp, annelerini bile unutmuşlardı.”

“Onları bu mutlu halleriyle baş başa bırakıp, arı çiftliği-
ne geri döndüm.” ❀

Bujuk

Sıcak bir yaz gününde Aslı Dağı'nda çıktığımız yürüyüşe, dağdan gelen soğuk bir pınarın başında ara verip; susuzluğumuzu giderdikten sonra, benim daha fazla yürüyecek halim kalmamıştı.

Çayın kenarındaki dut ağacının dalları, serin bir gölgelik oluşturuyordu. Bir süre burada dinlenmek ve ağacın altına uzanıp uyumak istiyordum. Sıcaktan bütün enerjim tükenmişti; ama bir avcı olarak bu isteğimi arkadaşlarıma söylemek bile alay konusu olmam için yeterliydi.

Durumumu fark eden arkadaşlardan biri, “İstersen sen burada kal ve dinlen, hem de bu sırada keklik avlayabilirsin.” diyerek bana merhamet gösterdi. Ben diğerlerinden daha şişmandım ve sıcaktan iyice bunalmıştım. Bu yüzden teklifi hemen kabul ettim.

Herkes gitikten sonra, ağacın altına oturup, çakılların arasından yılan gibi süzülerek akan çayın şırıltısını dinlerken, düşüncelere daldım.

Tam karşımda setter cinsi bir av köpeği olan Bujuk duruyordu. Bujuk son derece akıllı ve arkadaş canlısı bir köpekti. Ben ne kadar tembel ve üşengeçsem, Bujuk tam benim tersim sayılırdı. Ava çıkınca, her zaman bir avla eve dönmek ister ve yorulmak nedir bilmezdi.

Şimdi de önümde oturmuş inleyerek, beni harekete geçirmeye çalışıyordu.

Köpeğin bu tutku dolu haline dayanamadım ve tüfeğimi alarak ayağa kalktım.

Bujuk sevinçten ne yapacağını bilmez halde etrafımda hoplayıp zıplamaya başlamıştı.

O önde, ben arkada koştururken, tepelik bir alana geldik. Bujuk birden durdu ve kuyruğunu dikerek bana doğru bakmaya başladı.

Tam o sırada kayaların arkasından bir keklik sürüsü havalandı. Aceleyle ateş ettim; fakat kekliklere isabet ettiremedim. Bu arada keklik sürüsü çoktan tepenin karşı tarafına geçmişti bile. Çok sıcak olduğu için geri dönerek, yeniden ağacın gölgesinde uzandım.

Bujuk da benim yanıma geldi; ama morali bozulmuş gibiydi. Sıkıntılı bir ifadeyle bana bakıyor, sanki içten içe bana kızıyordu.

Köpeğin adeta yargılayan bakışlarına aldırmadan, akan suyun sesinin verdiği rehavetle tatlı bir uykuya daldım. Bujuk alt tarafı bir köpekti işte. Üstelik benim şu tatlı uykuma kıymetin nerden bilirdi?

Birden yanı başımda, “Haydi uyan artık!” diye sesler duydum. Gözlerimi açınca arkadaşlarımla dönmüş olduk-

larını fark ettim. Biraz ötede vurdukları yaban keçisi yatıyordu. Bujuk da heyecanlı bir halde yanıma oturmuş kuyruğunu sallıyordu.

Arkadaşlarımla, “Bu nasıl iş! Kekliğı kendine yastık yapmışsın? demesi üzerine etrafıma bakınıncaya, yanağımla yanıda yatan ölü bir keklik gördüm.

Köpeğıe dönerek, “Bu senin eserin mi Bujuk?” diye sordum.

Bujuk sevinçle bana bakarken, bir yandan da heyecanla kuyruğunu sallıyordu. Arkadaşlarıma isabetsizce atışımı ve tembelliğimi anlatmaya koyuldum.

Ben sıcaktan vurduğum kekliğı bile fark etmezken; Bujuk bunu kaçırmamış ve gidip kuşu bularak, bana hediye etmişti.

Akıllı hayvan, kendinden bahsedildiğini anlamıştı ve mutluluk içinde söylenenleri dinliyordu.

Arkadaşlarımdan biri, “Belki de kekliğı sen vurmamışsındır da Bujuk yakalamıştır.” deyince, Bujuk kısı kıs gülmeye başladı.

Hayvanın bu hali üzerine ben de şüpheye düştüm ve merak içinde Bujuk’a baktım; ama neler olduğunu anlamak mümkün değildi.

Bu sırada Bujuk, kekliğı bulmanın sevincinden sarhoş olmuş gibi ortalıkta dönerek, dans ediyordu. ۞۞

Kurt Geçidi

Ararat Dağı'nın göğsünü tıpkı bir hançer gibi yaran Kurt Geçidi'nde sabah olmak üzereydi.

Keçiler, su içmek için, Aras Nehri'nin kenarına inerken; ova da yavaşça sabah uykusundan uyanıyordu. Önce Aras'ın kıyılarını kaplayan sazlıklardaki kuşların sesi duyuldu. Sis dağılırken, dağın gerçek rengi de yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlamıştı.

Sürü halinde kayalardan inen keçiler, ara sıra durarak, aşağıdan geçen trene bakıyorlardı. Ben de yüksekçe bir tepeye çıkıp etrafı seyretmeye daldım.

Ayaklarımın altında Ararat yaylası uzanıyor, Aras'ın saçtığı parıltı ışıklar gözümü alıyordu.

Irmağın kıyısında uzanan tarlalar, traktörlerin çıkardığı toz bulutuyla kaplanmıştı. Tarlaların biraz ötesinde de; evleri, okulları ve tahıl ambarları olan güzel bir köy görünüyordu

Nehrin karşı kıyısı ise, sazlık ve çalılıklarla kaplıydı. Bu birbirine çok yakın duran iki toprak parçası, aslında ne kadar da farklıydı. Bir taraf ıssız ve kupkuru görünürken, diğer taraf bereketli ve capcanlıydı.

Ilık bir sonbahar günüydü. Oturduğum yerden kalkarak, yandaki vadiye doğru yürümeye başladım.

Daha bir süre yürümüşken, uçurumun sonunda tuhaf bir hayvan sürüsüyle karşılaştım. Hayvanlar bir çember şeklinde dizilmişler ve hareket bile etmeden, öylece duruyorlardı.

Havaya ateş edip onları korkutmaya çalıştım; çünkü ne tür bir sürü olduklarını anlayamamıştım. Silah sesiyle çember dağılınca, bunlar güzel ve narin yapılarıyla, Ermeni muflonları* olduğunu fark ettim. Hayvanlar kaçarak dağın yamacında kayboldular.

Bütün gün ormanda dolaşmamam rağmen muflonları bulamamıştım ve neredeyse akşam olmak üzereydi. Son bir kez şansımı denemek için, bir kayanın üzerine çıkıp etrafa bakmaya karar verdim.

Tam bu sırada karşıdaki kayaların üzerinde bir koç belirdi. Bu gerçek mi yoksa hayal mi görüyorum, diye gözlerimi ovuştururken; koç mağrur bir edayla, kayanın üzerinde dolanıyordu.

Hayvan o kadar güzeldi ki... Sanki usta bir sanatçının elinden çıkmış bir heykele benziyordu. Hayvanın güzelliği karşısında ağzım açık, bakakalmıştım.

* muflon: Bir tür yaban koyunu.

Koç kayadan aşağı inip, benim olduğum tarafa doğru gelmeye başladı. Bunun üzerine daldığım hayallerden, uyanıp tetiğe bastım.

Tüfeğime yaslanarak, kayanın üzerinden kalktım ve akşam güneşinin kavuniçi ışıkları altında, hayran hayran ova-yı seyretmeye koyuldum. ❀❀

Aras'ın Suyu Çekilince

Her ilkbaharda Aras Nehri yatağından taşarak, etrafında bulunan tarlaları su altında bırakırdı. Nehir taşıp da Ararat Ovası su altında kalınca, bu sulak alan adeta bir balık cennetine dönüşür; tekir, yayın, levrek, ringa ve sazan balıkları suda karıncalar gibi kaynaşırdı.

Balıklar daha önce tarla olan bu alanda, rüyalarında bile göremeyecekleri kadar bolca yem buldukları için akın akın buraya gelirler ve sürünün genç üyeleri de onları takip ederdi.

Su taşıdığı gibi yine süratle yatağına çekilince, balıklar ve nehirde yaşayan diğer canlılar ana vatanlarına dönecek zamanı bulamıyorlar ve açgözlülüklerinin kurbanı oluyorlardı.

Havaların ısınmasıyla birlikte Ararat Ovası bir çamur yatağına döner ve balıklar bu kuru çamurun içinde, debeleenerek can verirlerdi.

Bir yaz, yaban domuzu avlamak için, ırmağın kenarında bulunan sazlık alana gitmiştik. Taşan su sazlıkları kırmış, kuruyan su birikintilerini ağır bir ölü balık kokusu sarmıştı. Yoğun sisin içinde bile, hareketsiz yatan gümüş parıltılı balıklar görülebiliyordu.

Bir sürü kuş, keskin sesler çıkartarak, balıkları yemek için tarlalara iniyordu.

Tam önümde, kenarları sazlıklarla kaplanmış bir su birikintisi vardı. Suyun üzerinde bir şeyler hareket ediyor ve suda halkalar oluşturunuyordu. İyice bakınca, bunun bir sansar olduğunu fark ettim. Sansar derin çamurlukta, büyük bir balıkla mücadele ediyordu.

Akşam olup ay yükseldiğinde, sazlıkların arasından yaban domuzu sesleri gelmeye başladı. Önce büyük bir yaban domuzu gördük ve arkasından diğerleri ortaya çıktı. Bu bir yaban domuzu sürüsüydü.

Domuzlar suyun içinde bata çıka ilerliyordu. Ay ışığında, domuzların burunlarını suya sokup, homurdanarak bir şeyler aradıklarını gördüm. Çok yakınımda olmalarına rağmen, ateş etmeden bekledim. Hayvanların ne aradıklarını merak etmiştim.

Bu sırada suyun içinde bir şey çırpınmaya başladı. Bir yaban domuzu o tarafa doğru koşarak, balığın sırtına dişlerini geçirmeye çalıştıysa da balık kıvrılarak yana kaydı ve sudan şimşek gibi fırlayıp, olanca gücüyle domuza çarptı.

Bu devasa bir yayın balığıydı. Karanlık suyun içinde yaban domuzuyla yayın balığı arasında kıyasıya bir mücadele başladı.

Bu savaşa bir son vermek istedim ve silahımdan çıkan kurşunla yaban domuzunun sesi kesildi. Domuz cansız bir halde çamurun içine düşmüştü; ama balık hala domuzun etrafından ayrılmıyordu. Domuzu sudan çıkarttığımızda, hayvanın bacağına balığın ağzının içinde olduğunu fark ettik. Balık bu hamleyi yaparken, çene kasları yırtılmış ve birbirlerine takılı kalmışlardı.

Bir taşla iki kuş vurduğumuz için sevinçliydik. Bir yandan da domuzların balık avlamaya çıktığını öğrendiğimiz için şaşkındık.

Ertesi gün yine aynı gölcükte, başka bir balık avına şahit olduk.

Bu sefer, pembe tüyleri ve ucu sivri gagalarıyla, pelikan kuşları avlanıyordu.

Pelikanlar gölün en geniş yerinde büyük bir çember oluşturuyorlar; daha sonra hepsi birden çemberi daraltıp, geniş gagalarını suyun altına sokarak, boyunlarındaki küçük torbalarına balıkları dolduruyorlardı.

Küçük balıklar sorun değildi; ama büyük balıkları yutmaları o kadar da kolay olmuyordu. Büyük bir balık yakaladıklarında, önce havaya fırlatıyor, daha sonra balık baş aşağı doğru düşerken gagalarını açıp, balığı öyle yutuyorlardı. Böyle olunca balığın solungaç ve yüzgeçleri boğazlarına takılmıyor ve kolayca aşağı kayıyordu.

Sazlıkların arkasında saklanıp, bir süre bu ilginç balık avını ve pelikanların aç gözlülüğünü seyrettik. Bir de pelikanların avladıkları bütün balıkları yemeyip, hatırı sayılır miktarını da gagalarının altındaki torbalarında sakladıklarını öğrendik.

Ormanın Hırsızları

Bir sonbahar günü, Vodçi Irmağı'nın kenarındaki ceviz ağacı ormanına girdim. Ağaçların bereketli dalları suyun üzerine eğilmiş, ırmak sık yaprakların gölgesiyle kaplanmıştı.

Cevizler olgunlaştığında, hafif bir rüzgâr bile onların yere düşmesine yetiyordu. Eğer düştükleri yerde taşlar varsa, tak tuk diye sesler çıkıyor ve kabukları kendiliğinden parçalanıyordu. Doğal koşullarla açılan cevizlerin içleri, bir dal veya kayaya takılana kadar ırmakta sürükleniyorlardı.

Irmağın ortalarında yer yer cevizden adacıklar oluşmuştu.

Cevizlerin yere düşerken çıkardığı sesler, orman sakinlerini kıyıya çekiyor, avcılar da onları bulmak için bu su kıyısına geliyorlardı. Bende bu yüzden buralara kadar gelmiştim.

Ağaçların arasında gezinirken uzakta bir ayı gördüm ve bir ağacın arkasına saklanıp, ayıyı izlemeye koyuldum.

Ayı yüksekçe bir ceviz ağacının altına geldi ve sağa sola bakındı ama yaprakların arasında cevizleri göremedi. Muh-temelen sincaplar kendisinden önce davranmışlardı.

Pes etmeye niyeti olmayan ayı ağaca tırmanmaya başladı. Ağaca çıkıp dalları sallayacak ve daha sonra aşağı inip dökülen cevizleri toplayacaktı. Oldukça akla yatkın olan bu çözümün nasıl sonuçlanacağını merakla bekleyerek, saklandığım yerden olan biteni seyretmeye daldım.

Ayı ağacın ortalarına kadar çıkıp dalları sallamaya başladı. Bu arada birden bire ortaya çıkan bir porsuk ailesi ağacın altına doğru geldi. Kısa bacakları yardımıyla hızla ilerleyen porsuklar, yassı burunlarını kuru yaprakların arasına sokarak, yere düşen cevizleri toplamaya başladılar. Bir yandan da ağaca sıkıca tutunmuş ayıyı gözetliyorlardı.

Porsuk grubunu gören sincaplar da onlara katıldı. Sincaplar keskin gözleri ile porsuklardan kalan cevizleri yuvarlayarak, yuvalarına taşıyorlardı. Giderek kalabalıklaşan orman ortamına, erkek bir geyik ile dişi bir karacadan oluşan geyik ailesi de eklenince su kenarı adeta bir şenlik alanına döndü.

Bütün hayvanlar ganimeti süratle paylaşıp bir güzel doyduktan sonra geldikleri gibi süratle oradan uzaklaştılar. Bu sırada cevizlerin gerçek sahibi ağacın üzerinde kalmış ve ganimetini de hırsızlara kaptırmıştı.

Oysa aşağıda hala cevizleri paylaşmak isteyen fareler koşuşturuyor, hatta kargalar bile uçarak gelip paylarını kapıyorlardı.

Kargalar cevizleri daha dalındayken kopartabilir ve daha

sonra gagalarını bir çekiç gibi kullanıp, cevizleri kırabilirlerdi. Bu işte çok ustalaşmıştılar.

Dağın yukarılarında bir ceviz ağacı gördüğünüzde, bunun bir karganın gagasından düşmüş bir cevizin ürünü olduğunu kolaylıkla anlayabilirdiniz.

Sonunda sıkılan ayı ağaçtan inmeye karar verdi. Ama aşağı indiğinde de gözlerine inanamadı. Dikkatlice çevresine bakınmasına rağmen yerde bir tek ceviz bile kalmamıştı. Bu duruma iyice sinirlenen ayı arka ayakları üzerine kalkarak hiddetle homurdanmaya başladı.

Yapılacak başka bir şey olmadığını görünce de tekrar ağaca tırmanmaya çalıştı. Koca gövdesiyle giriştiği bu iş hiç de kolay görünmüyordu. Üstelik bu çaba ayının daha da acıkmasına neden oluyordu.

Ayının ağır gövdesinin etkisiyle ağaç sallanıyor ve daladaki cevizler yere dökülüyor; bunun üzerine davetsiz misafirler bir koşu ağacın altına gelip, yerdeki ganimetleri topluyorlardı. Ayı aşağı inene kadar da yerde ceviz falan kalmıyordu.

En son hırsız bir kirpiydi. Ayı öylesine güçlü bir sesle bağırdı ki sesin şiddeti dallardan birkaç ceviz düşmesine neden oldu.

Açlıktan gözü dönmüş ayı çevik bir hareketle kirpiye yanaşıp, kocaman pençesiyle onu tokatlayarak, zavallı hayvancağızı ormanın içlerine kadar savurdu. Bu sırada kirpinin dikenleri de pençesine batmıştı. Ayı için açıkça şanssız bir gündü.

Bir yandan pençesindeki dikenlerden kurtulmaya ça-

balıyor, bir yandan da karnını doyurmak için umutsuzca etrafına bakınıyordu.

Orada bir süre oturup bekledikten sonra nihayet şansını başka yerde denemeye karar verdi ve yüzerek ırmağın karşı tarafına geçti.

Ne yazık ki ayı dilinden anlamıyordum ama homurtulara bakılırsa, ormanı saran bu küçük hırsızlardan şikâyetçi olduğu çok açıktı. 🐾

Bir Avcı Şakası

Sıcak bir Ağustos günü, bir grup gürültücü arkadaş tarafından baskına uğradım. Gelenlerin hepsi benimle aynı gazette çalışıyorlardı.

“Haydi, çabucak hazırlan! Ava çıkıyoruz! Bir arabamız ve şoförümüz bile var, ama silahlı bir avcımız yok!” diye, bağırıp çağırıyorlardı.

“Nereye gitmek istiyorsunuz azizim! Bu sıcakta ava mı çıkılır? Canımız burnumuzdan gelir!” diyerek, onları bu saçma düşünceden vazgeçirmeye çalıştıysam da başarılı olmadım.

“Sen ev sahibisin, biz de misafiriz ve taze av eti yemek istiyoruz.” diye, o kadar ısrar ettiler ki silahımı alıp onlara katılmak zorunda kaldım ve arabaya bindim.

Yakınlarda bir yer olan Sangla’ya gitmek istiyorlardı.“ Sen birkaç ördek vurursun, biz de ateş yakar ve kendimize

güzel bir ziyafet sofrası kurarız.” dediler. Yüzlerindeki neşe dolu ifadeden, içkili oldukları kolayca anlaşılıyordu.

“İşte şimdi yandın!” diye, düşündüm. Gitmek istedikleri yerde ördek falan bulamazdık. Ama av eti yemezlerse de onların elinden kurtulmam mümkün değildi. Bu işin içinde bir iş vardı. Belli ki beni bu sıcakta dağ bayır koşturacaklar ve onlar için eğlencelik olacaktım. İçimden, “Durun bakalım kim kime oyun oynayacak.” diye geçirdim ve onlara unutamayacakları bir şaka yapmaya karar verdim.

Bu sırada arabayı Sangla'nın köpüklü sularının yanında durdurduk ve beraberce arabadan indik. Şişman olan arkadaşım, yanlarında getirdikleri şarap fıçısını hiç zorlanmadan kaldırarak yere bıraktı. Sonra da bana dönerek, “Haydi bize ne kadar usta bir avcı olduğunu göster bakalım!” dedi. Bu kinayeli sözlerle cevap bile vermeden, arkadaşlarımdan arkamdan kıs kıs güldüklerini bildiğim halde, kendi işime koyuldum.

Daha birkaç yüz metre gitmiştim ki başımın üzerinde “Gak gak.” diye bir ses duydum. Sesin geldiği yöne baktığımda yaşlı mı yaşlı bir karga bana bakıyordu.

Hayvancağız belli ki bu kart yaşında kızartılıp yeneceğini hiç düşünmüyordu ama ben tetiğe bastım. Tüylerini de oracıkta yolup, kargayı av torbama sokarak yoluma devam ettim.

Birkaç adım sonra kendi aralarında ciddi bir tartışmaya girmiş bir çift saksığan gördüm ve onlar daha uzlaşmaya varamadan yolunarak av torbama yerleştiler.

Bu arada artık arkadaşlarıma ördek eti yerine neler yediyeceğimi düşünüyor ve kendi kendime eğleniyordum.

Bu sırada uzakta bir dala tünemiş bir baykuş garip garip beni süzüyordu. Onu da yaban kazı niyetine avlayarak, arkadaşlarım için hazırladığım muhteşem av menüsünü tamamlamış oldum.

Arabaya doğru yaklaştığımda, şişman olanın, diğerlerinin sesini bastıran gülüşünü duyuyordum. “Bakalım avcılığıyla o kadar övünen arkadaşımız bize neler getirecek. Buralarda ördek bulunmaz ama en azından temiz hava almış olduk, hem de keyiflendik!” diye, arkamdan konuşuyordu.

Onları selamlayarak yanan ateşin başına geldim ve “İzin verin biraz dinleneyim, sonra da kısmetinize düşen avı sizin için bir güzel hazırlayayım.” dedim. Bu arada torbamdan çıkardıklarım onları hayrete düşürmüştü. Hepsi bir ağızdan konuşarak avladığım kuşlar hakkında sorular soruyorlardı.

Ben ateşin başında bir süre oturduktan sonra, kuşları ağaç dallarından yaptığım şişlere tek tek dizerek, kızartmaya başladım. Bu sırada şarap fıçısının nerdeyse boşalmış olduğunu fark ettim. Görünüşe göre kart karganın etini yutmak için boğazlarını ıslatacak malzemeleri bile kalmamıştı.

“İşte bu yaban ördeğiniz!” diye, yumuşak bir ses tonuyla anlatmaya başladım. “Yağlı ve yumuşacık etiyle tam ağızınıza layık. Kadersiz hayvan birden bire silahımın önüne çıkıverdi! Bu sıcakta kokmasınlar diye de hepsinin tüylerini yoldum.” dedim.

Bütün kuşları güzelce kızarttıktan sonra, temiz havadan dolayı iyice acıkmış olan arkadaşlarıma ellerimle dağıttım. O kafayla bir köpeği bir tavşandan ayıramayacaklarına bahse bile girebilirdim.

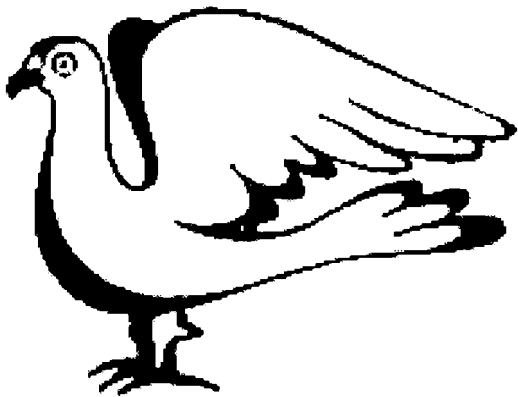
Oturduğumuz tahta masada sadece ağız şapırtıları du-

yuluyordu. Şişman olan arkadaşım, kart karga etini çiğneyebilme çabasıyla ter içinde kalmıştı. Her ne kadar karga eti yenmez, dense de karşımdaki görüntü bu tezi haksız çıkartıyordu.

Yüksek sesle, aslında kargaların da çok güzel eti olduğu üzerine konuşmaya başladım. Şişman arkadaşım böyle şeyler söylediğim için bana kızarak, “Yemek yiyoruz şurada!” diye çıkıştı. Bir yandan da baykuş, saksagan ve kart kargayı büyük bir iştahla midesine indiriyordu.

İşte tam o sırada eğlenme sırasının bana geldiğine karar verip, onlara yedirdiğim şeyleri teker teker saydıktan sonra yanımda getirdiğim tüyleri de önlerine döktüm.

Hepsi birden fıçıya doğru koşuşturmaya başladılar ama ne yazık ki ağızlarını çalkalayacak bir yudum bile şarapları kalmamıştı. 🐼



2. BÖLÜM

KUŞLAR

Kırlangıçlar

İlkbaharın gelişiyle birlikte, güneyden göç ederek, Ermenistan'a kadar ulaşan kırlangıçlar; içgüdüsel bir alışkanlıkla, her seferinde aynı yere, yani köydeki avcı Aharon'nun evinin damının altına yuva yapıyorlardı. Kırlangıçlar geldiğinde, yaşlı adamın evi neşeli bir cıvıltıyla kaplanırdı.

Bu baharda da köye gelerek, yuvalarını yapmaya başladıklarında; merak içinde onları izlemeye koyuldum.

Kırlangıçlar çok hareketli ve hayret edilecek kadar çalışkandılar. Telaş içinde sağa sola uçarken, bir an bile beklemeden işe koyuldular. Tıpkı usta bir sanatkâr gibi, küçük dalları üst üste koyup, bunları da çamurla birleştirerek; sağlam ve güzel bir yuva inşa ettiler. Yuvanın yapımı tamamlandığında, içini ince tüylerle kaplayıp, yumurtalar için yumuşak bir zemin oluşturdular.

Dişi kırlangıç yumurtladıktan sonra kuluçkaya yattı. Er-

kek kırlangıç ise ona yiyecek getirebilmek için cıvıldayarak göğe doğru uçuyordu. Kimi zaman da dışı dolaşmaya çıkıyor ve bu sırada kuluçkaya yatma görevini erkek üstleniyordu. Böylece nöbetleşerek yumurtalarını beklediler.

Yavrular yumurtadan çıktığında yine yapılacak pek çok işleri vardı. Küçük gagalarını açarak bağıran yavruların, beslenmesi ve eğitilmesi gerekiyordu. Ağzında bir sinekle yuvaya gelen anne, sineği aç bir yavrunun gagasından içeri sokup tekrar yuvadan uçuyor; ikinci seferinde gagasında bir solucanla dönüp, bir başka yavruyu besliyordu.

Tüm yavrular doyana kadar bu durum devam ediyordu. Hiç sırayı şaşırmadan, bütün yavruları eşit bir şekilde doyurduktan sonra, görevi baba devralıyordu.

Kırlangıç yavruları son derece heyecanlı ve oyuncuydular. Yuvanın içinde sıçrayarak, başlarını dışarı çıkarmaya çalışıyorlar; anneleri veya babaları ağzında bir yemle yuvaya geldiğinde, sanki uçup gidecek gibi kanatlarını geriyorlardı. Bu durumdan endişelenen ebeveynler ise onları yuvaya itip, sakinleştirmeye çabalıyorlardı.

Oysa tehlike sadece yavrular için geçerli değildi. Bir gün ne olduysa kırlangıçlar yuvaya dönmedi. Ormanda bir atmacaya ya da aç gözlü bir kediye yem olmuş olabilirlerdi. Bu sırada yuvada aç bekleyen yavrular feryat fğan ediyordu.

Bir süre sonra, komşu kırlangıçlar yetim kalan yavruların imdadına yetiştiler ve büyük bir özveriyle onlara baktılar.

Ben de bu ailesini kaybetmiş yavrulara, elimden geldiği kadar yardım etmeye çalıştım. Diğer kırlangıçlarla el ele ve-

rip, çaresiz yavruları yetiştirdik ve ta ki yuvadan uçacak hale gelinceye kadar, onlara baktık.

İşte o bahar başlangıcında, köyümüzün neşesi olan yavru kırlangıçlara yardımcı olabilmek, bana çok iyi gelmişti.☺

Kumru

Günlerden bir gün; çantamı sırtlayıp, tüfeğimi de omzuma attıktan sonra, kayın ormanında gezintiye çıkmıştım. Bu civarda kumruların olduğunu biliyordum.

Ormana girerken; kuru bir ağaç dalının üzerine tüneyen bir kumru, beni endişeyle izledikten sonra, gök mavisi kanatlarını çırparak, ağaçların arasında kayboldu.

Kuşu takip ettiğimde, onu büyük bir ağacın dalına konmuş bir halde buldum.

Tam tüfeğimi doğrultup nişan aldığım sırada, kumrunun hareket bile etmediğini ve sanki ayakları taştan bir heykel gibi öylece dikilerek, bana baktığını fark ettim.

Bu durum normal değildi. Garip bir şeyler olduğunu düşünmeye başlamıştım.

Tüfeği indirip kuşun yakınına kadar sokulmama rağmen, kuş hala yerinden kıpırdamıyor, sadece başını iki yana çevirerek, bana bakıyordu.

Sonunda ağacın altına giderek, durumu yakından gözlemeye karar verdim. Kumrunun üzerinde oturduğu dala o kadar yaklaşmıştım ki, istesem silahımın ucuyla ona dokunabilirdim. Fakat kuş inatla hareket etmiyor ve heyecanla beni izliyordu.

Bu ne acayip bir kuş, diye düşündüm! Neden uçarak hayatını kurtarmak yerine böyle donmuş bir halde duruyordu ki? Ben sorularıma yanıt bulmak için merak içinde etrafa bakınırken, kumrunun göğsünün altındaki tüyler kabardı ve kabaran tüylerin arasından iki küçük yavru belirdi.

İçim sıcacık bir duyguyla kaplanmıştı.

Kuş anneyi varlığımla daha fazla korkutmak istemediğim için, dikkatlice ve süratle oradan ayrıldım. ❧

Yürek Parçalayan Ses

Silahımı ateşlememle birlikte, kamışların arasındaki yaban ördekleri, büyük bir kanat hışırtısı çıkartarak havalanırken; hantal su tavukları ise sazlıkların arasına saklanmayı tercih ettiler.

Kuşları almak için gittiğimde, suyun üzerinde yatan güvercin büyüklüğünde bir su kuşu ile bir de küçük kuş gördüm.

Kuşlardan küçük olanı yaralanmamış, sadece korkudan bayılmıştı. Elime aldığımda yeniden canlandı ve korku dolu gözlerle bana bakarak, panik içinde ötmeye başladı.

Bu sırada bir çift kanat sesi duydum. Uzun bacaklı, uzun gagalı ve gri boyunlu bir kuş hafifçe sırtıma çarparak, bataklığa savruldu. Tekrar gücünü topladıktan sonra, bir taşın üzerine kondu ve feryat figan ötmeye başladı. Bu kuş elime aldığım yavru kuşun annesi olmalıydı.

Yavru kuş bir yandan, anne kuş öbür yandan çaresizce çığlık atmaya başladılar.

Anne kuş o kadar ümitsizce bağıyordu ki bu ses üzerine damarlarımdaki kanın donduğunu hissettim. Annenin sesinde hüznü bir yas havası vardı.

Bu arada sazların arasından, sırtında eski bir tırmık taşıyan bir köylü çıktı.

Yanıma geldiğinde, durdu ve bana, “ Umarım şu kazın yavrularını öldürmemişsindir, şehirli kardeş!” diye çıkıştı. Bir yandan da kalın parmaklarıyla sigarasını sarmaya başlamıştı.

“Zavallı kuşun bağırmaktan canı çıkacak! Yavrusunu asla sana bırakmaz! Onun kendine has bir annelik içgüdüğü var.” deyip, sigarasından derin bir nefes çekerek, bana bir hikâye anlatmaya başladı.

“Geçen sene kedinin biri benim samanlığıma yerleşmişti. Her kedi gibi bütün gün kuşların peşinde koşturuyor; kamışların arasına dalıp, taşların arkasına gizlenerek pusuya yatıyordu.”

“Bir gün kamışların arasındaki yuvasını dikkatsizce terk eden genç bir kuş kedinin pençelerine düştü. Bunu havadan fark eden anne kuş, tıpkı bir taş gibi kendini hayvanın üzerine attı. Bu arada baba kuş da kedinin başına pençeleriyle tutunup, onun gözlerini oymaya çalışıyordu.”

“Savaşçı çift el birliğiyle kedinin üzerine çullanıp, iyice şaşkın hale gelmiş hayvanı gölün içine iteklediler. Paniğe kapılan kedi boğuldu. Yavru kuş ise suda bir beşik gibi sallanıyordu.”

Köylü, kederli bir ifadeyle, anlatmaya devam etti: “Kuş ailesinin, yavrularını nasıl şefkatle tutup yuvalarına götürdüğünü bir görmeliydin!” diye ekleyerek, bir süre suskunlaştı.

Sigarasından arka arkaya iki nefes çektikten sonra, “Buna benzer bir kuşu, bir kere daha görmüştüm. Buraya ot biçmeye geldiğimiz bir zamanda, komşumun oğlu sazlıkta bir yavru yakaladı. Bunun üzerine anne kuş öyle bir çılgılık attı ki ot biçen herkesin bir anda gözleri doldu.

Kuşun çılgılığı içimize işlemişti. Kuş tıpkı çocuğunu kaybeden bir anne gibi bağıırıyordu. O zamanlar devrimden önceki büyük savaş dönemindeydik. Savaşta kimi oğlunu, kimi kocasını kimi ise babasını kaybetmişti. Kuşun sesi hepimize kötü anılarımızı hatırlatmıştı ve onu dinleyip, ağladık.”

“Kuşun bağırması iki gün iki gece sürdü. Sonunda gücü tükenen hayvancağız suya düştü ve oracıkta öldü. İşte şehirli arkadaşım, bu kuşun böylesine duygu dolu bir yüreği var. Eğer yavrusunu vurduysan, bu kuş da acısına dayanamayıp telef olacak!” dedikten sonra, bana veda edip, yoluna devam etti.

Ben ölü kuşu kemerime bağlayıp, yaşayan yavruyu da av çantama koyduktan sonra; göl kenarındaki kumluk alanda ilerlemeye başladım. Arkamdan hala anne kuşun yürek parçalayan çılgınlıkları geliyordu.

Gün batımında anneyi görmek için yolumu değiştirerek tekrar aynı yere gittim.

Batan güneşin parıltısında dağ gölü sessizleşirken, kuşlar yavaşça cıvıdayarak sazlığın içine dalıyorlardı. Bir süre

sonra sesler tamamen kesildi ve hepsi uykuya daldılar. Bu huzurlu ortamı bozan tek şey, zavallı anne kuşun sesiydi.

Tıpkı köylünün anlattığı gibi, aradan geçen onca saate rağmen, kuşun feryadı dinmemişti. Bu duruma daha fazla dayanamayıp, yavruyu annesinin yanına bıraktım.

Anne kuş hemen susarak, yavrusunun tüylerini düzeltmeye koyuldu.

İnsanın ruhuna derin bir azap veren ağıt kesildi. Göl ve sazlık tam bir akşam sessizliğine gömüldü. ❧

Aldanan Kuş

Gölün üzerinde yüzen ördeklere, yaklaşık elli metre uzaklıktan ateş etmeme rağmen; birini bile vuramamıştım. Silah sesini duyan ördekler, şimşek hızıyla suya dalarak, sakin suyu da dalgalandırdılar.

Tekrar nişan alıp ateş ettim; ama yine gölün üzerinde ördek falan kalmadı.

Bütün fişeklerimi harcıyıp, bitirdikten sonra, eli boş bir halde eve döndüm.

Gençliğinde iyi bir avcı olan Tigran amca; halime acıyarak, “Avlamaya çalıştığın ördekler basit yaban ördekleri değil, dalgıç ördekler! Bunlar avcılardan kurtulmak konusunda çok ustadırlar! Hatta silahın namlusundan çıkan dumanı bile görürler!” diye, bana uzun bir açıklama yaptı.

Tigran amca söyledikleri konusunda haklı olabilirdi; ama ben ikna olmamıştım.

Ertesi gün, tüfeğimin yanında bir de küçük bir tabanca alarak, tekrar göle gittim. Göl sakindi ve mavi göğün altında pırıl pırıl parlıyordu. Su kuşları her zamanki gibi gölün üzerine yayılmışlardı.

Kıyıya uzandım ve bir taşın arkasına saklanarak, sakince ateş ettim. Dalgıç ördekler, sanki bir süpürge ile süpürülmüş gibi, hızla gölün içinde kayboldular.

Ben o kızgınlıkla, çiftelyi bir kenara bırakıp, tabancayı aldım. Bunun nedeni, tabancanın ağzından duman çıkmasıydı.

Henüz ateş etmiştim ki, bir kuş isabet aldı. Bunu gören arkadaşları, bir süre ortadan kayboldularsa da yine suyun yüzüne çıktılar. Tekrar nişan aldım ve bir kuş daha vuruldu. Sonunda işe yarayan bir yol bulmuştum.

İkinci kuşu vurduktan sonra, bütün beklemlerime rağmen, ördekler ortalıkta görünmedi. Nasılsa hava almak zorunda kalacakları için beklemeye devam ettim; ama umutlarım boşa çıktı.

Kayığıma binerek, vurmuş olduğum ördekleri almaya gittiğimde, çok ilginç bir görüntüye şahit oldum. Ördekler sudan çıkmak yerine, sadece gagalarını dışarı uzatarak, hava alıyorlardı.

Sevan Gölü'nde barınan sayısız yaban ördeği ve su tavuğu vardı. Bu kuşlar kendilerini avcılardan korumak için, kıyıdan en az yüz metre uzakta yüzerek, tüfek menzilinin dışında kalıyorlardı.

Göl kenarında kolhoza ait bereketli bir buğday tarlası

bulunuyor, bu tarladan gelen orak sesleri arasında, bir de halk türküsü duyuluyordu:

Ak sütün kaymağını alınca

Alıp da gölgeliğe koyunca

Koyup da al örtüyü serince

Bir kuşun kanadına bin de bana gel

Bu sırada arkamdan tekerlek sesleri geldi ve “Abgarcan! Öküzlere su içirdikten sonra, arabayı yüklemeye devam et!” diye, bir ses yükseldi.

Abgar, öküzleri suya doğru sürerken, ben de onların arkasına saklanıp suya yaklaştıma başladım.

Kıyının yakınlarında duran siyah su tavukları, gelenlerin bir çift öküz ve bir çoban olduğuna o kadar emindiler ki, istiflerini bozmadan yüzmeye devam ettiler. Ben öküzlerin arkasında eğilmiş giderken, su tavuklarına da iyice yaklaşmıştım.

Hiç vakit kaybetmeden ateş ettim ve arkasına saklandığım öküzler az kalsın korkudan öleceklerdi.

Yeni yöntemim işe yaradığı için çok sevinçliydim ve ertesi gün de yine aynı yere gittim. Bu sefer öküz arabaları yoktu; ama demetlenmiş halde duran buğdaylar taşınmayı bekliyordu. Köylüler mutlaka bu demetleri götürmeye geleceklerdi; ama bu arada benim de oyalanmam gerekiyordu.

Göl sakinleri kıyıdan oldukça uzağa yerleşmiş, güven içinde yüzüyorlardı.

Birden aklıma başka bir fikir geldi.

Tarlaya girip, neredeyse boyum yüksekliğinde bir buğday demeti aldım ve demetin bağıni gevşetip, güzelce içine yerleştim. Bu halde suya kadar gittim ve göle girdim.

Ördekler benim olduğum tarafa doğru bakıp, benim ne olduğumu anlamaya çalışıyorlardı. Onlar olan biteni anlamadan, ateş ettim ve cansız bir ördek suya düştü. Bu saldırının nereden geldiğini çözemedikleri gibi, bir yandan da demetin tanelerini yiyebilmek için yanıma kadar yüzdüler. Muhteşem ördeklerin hepsi, yeşil kafalarını sallaya sallaya, bana doğru gelmeye başladılar.

Bu arada, hiç hız kesmeden ateş etmeye devam ettim. Suyun yüzü, cansız ördek gövdeleriyle dolmuştu.

Sıcak Ağustos güneşinin altında, bu buğday demetinin içinde saatlerdir beklemekten, kan ter içinde kalmıştım ve başak taneleri de derimi yakıyordu.

Tam dışarı çıkmaya hazırlanırken, uzaktan gelen yeni bir sürü fark ettim.

Bunlar daha önce görmediğim türden kuşlardı. Başlarında yelpazeye benzeyen, rengârenk tüyler vardı.

Kuşlardan biri uçarak bir çalılığa kondu. Ateş menzili dışında kaldığı için kuşa doğru yaklaşmaya çabaladım. Bunun üzerine, kuş adeta benimle saklambaç oynamaya başladı ve bir türlü kuşu yakalayamadım.

Eve dönüş yolunda, kolhoz köylülerine bu kuşu sordum. Bana bunun bir tür hindi olduğunu söylediler. Böyle bir hindiyi daha önce hiç görmemiştim.

Kolhoz köylüleri benimle dalga geçerek, “Sizin oradaki-
ler sadece dağ tavuğu, bunlarsa Ermenistan’ın en güzel kuşu
olan yaban hindileri!” diye, açıkladılar.

Şehre döndüğümde, bütün gün hindinin arkasından
koşturmaktan yorgun düşmüştüm. Durumumu soran ar-
kadaşlarım, anlattığım hikâyeyi gülerek dinlediler ve içle-
rinden biri, ertesi gün benimle birlikte ava gelmek istedi.

Sonraki gün arkadaşım ile buluşarak, kuşları aramaya
başladık. Daha köyden yeni çıkmıştık ki, güzel bir hindi
önümüzden uçarak geçip, bir çalılığın içine kondu.

Hindinin güzelliği yüzünden, Vagan’ın ağzı bir karış
açık kalmıştı. Bu oyuncu kuş yine bütün gün bizi peşinde
sürükledi; ama akşam olana kadar da yakalanmamayı ba-
şardı.

Güneş batarken bir tepenin üzerine oturup, dinlenmeye
başladık. Çok yorulmuştuk ve kuşa kızgındık. Kuş hala ça-
lılıkların arasından bize bakıyordu.

Kuş gün boyunca tepenin altına bir yere uçup durmuş-
tu. Merak içinde oraya baktığımda bir çukur gördüm ve bu
çukurun kuşun yuvası olabileceğini düşündüm.

Çukurun iyice yakınına gittik; ama ortalarda yuva falan
gözükmüyordu.

Birden aklıma çılgınca bir fikir geldi. Arkadaşım ile bir-
birimize sarılıp bir tek insan gibi yürümeye başladık. Çu-
kurun yanındaki çalılıklara kadar gelince; ben çaktırmadan
kendimi yere atıp saklandım, arkadaşım ise yürümeye de-
vam etti.

Çalıların arasında yatıp, kuşu izlemeye koyuldum. Kuşun küçük kafası hareket ettirdiğinde, başındaki tüyler alev alev parlıyordu.

Hayvancağız ona oynadığımız oyunu anlamamıştı ve arkadaşımın uzaklaştığını gördüğü için rahatça geziniyordu. Küçük oyunumuz işe yaramıştı. Beni fark etmeyen kuş, çukura yanaştığında o gün onun için şanssız bir şekilde sona erdi. ♪

Çöl Değişiyor

Eskiden, Erivan'dan Aştarak'a giden yol üzerindeki dağ geçitleriyle ile Kasah Irmağı arasındaki bölgede, uçsuz bucaksız düzlüklerden oluşan ıssız bir çöl vardı.

akıllarla kaplı arazinin bu kısmında ne bir çay, ne de bir kaynak suyu bulunuyordu. Sadece ilkbahar gelip de karlar eridiğinde, dağ geçitlerin tabanlarında biriken kar suları küçük gölcükler oluşturur; bu birikintilere de kuş sürüleri akın eder ve ortam avcılar için adeta bir cennet haline gelir.

Yine bir bahar günü, üst üste dizdiğim taşlardan oluşan siperimin arkasına yatmış su kenarına gelecek keklikleri bekliyordum. Az sonra hemen yakınımaya bir keklik ailesi geldi. Anne keklik su içmek için kafasını öne eğdikten sonra, başını havaya kaldırarak suyu yutuyor, yavruları da annelerini taklit ederek su içiyorlardı.

Kuşlar benim varlığımı fark etmedikleri için huzur ve güven dolu bir halde sularını içip ötüşüyorlardı. Bu durum karşısında avı unuttum ve onları seyretmeye koyuldum.

Keklikler susuzluklarını giderdikten sonra çakıl taşlarının arasında gezinirken, taşların arasından sarı bir engerek yılanı ortaya çıkı. Yılan suyun yakınında bir yarığa girerek kuşlara saldırmak için pusuya yattı. Ben yılanı görünce önce ateş etmeyi düşündüm ama bu arada bütün kuşları da kaçıracığım için vazgeçtim.

Bu sırada iki güvercin geldi ve suyun kenarına kondu. Tam yılan saklandığı yarıktan başını uzatmaya başlamıştı ki, ben kış, kış diye sesler çıkartarak kuşları kaçırdım. Güvercinler havaya doğru kanat çırparken yılan bana dönerek kızgınca baktı. Hayvanın yiyeceği lezzetli kahvaltıya engel olmuşum.

Yılanın olduğu tarafa doğru bir taş attım ve yılan tıslayarak tekrar taşların arasına girdi.

Aradan bir süre geçmişti ki havada yine kanat sesleri duyuldu ve bir keklik sürüsü akın etti. Keklikler suyun kenarına inmeden önce bir bayıra konup, bir süre etrafı gözetlediler. Çevrenin güvenli olduğuna karar verdikten sonra da teker teker suya doğru gelmeye başladılar. Bu sırada ben de silahıma davrandım.

Bugün bile hala o zaman yaptığım şeyin utancını taşıyım. Aslında hiçbiri vurulmamış ve kaçmayı başarmışlardı; ama ben, susuzluğunu dindirmeye çalışan kuşlara ateş etmişim. Bu davranışım insanlığıma ve vicdanıma sığmamıştı.

Silah sesini duyarak yanıma gelen arkadaşım benim

üzüntülü halimi görünce; dağ geçidine gitmemizi, orada da bolca keklik bulacağımızı söyledi.

Şaşkınlık içinde ona “Bu çevrede yapılan onca bina ve yoldan sonra oralarda hala kuş bulabilir miyiz?” diye sordum. Arkadaşım ille de şansımız denemek konusunda ısrar edince, arabaya binerek asfalt yolda ilerlemeye başladık.

Eski ıssız çöl artık tanınmayacak haldeydi. Çölün iki yanında modern yerleşim yerleri kurulmuş, etraf üzüm bağları ve şeftali bahçeleriyle kaplanmıştı. Üzeri sanki yeşil bir halıyla örtülmüş olan çölün şimdi bambaşka bir görünümü vardı.

Sonunda geçide ulaştık. Hatta eskiden yaptığımız bir siper bile bozulmamış, sadece birkaç taşı devrilmiş bir halde orada öylece duruyordu. İkimiz de siperin arkasına geçip beklemeye koyulduk.

Uzunca bir süre siperde bekledikten sonra, sabrımız tükenmişti. Kuşlar sürüler halinde üzerimizden geçiyor; ama hiçbir sürü su kenarına inmiyordu. Oturduğumuz yerden kalkarak suyun yanına doğru yanaştık. Kumluk kısımda ne bir kuş, ne de yılan izi vardı.

Geçitten ayrılmaya karar verdik ama bir yandan da merak içinde birbirimize bakıyorduk. Keklik sürüleri kanatlarını çırpıp çırpıp üzerimizden uçup gidiyorlardı.

Tam, bu kuşların davranışları neden değişti acaba, diye düşünürken: arkamızda daha önce görmediğimiz, uzun bir yeşillik alan fark ettik. Bu bir su kanalıydı ve yeni yapılmıştı.

Şimdi kuşların niye böyle davrandığını anlamıştık. Kuşlar da değişikliğe ayak uydurmuş, suyu hem bulanık hem de acımtırak olan bataklıklar yerine, suyu temiz ve lezzetli olan, yeni kanalı keşfetmişlerdi.

Keklik avımız başarısız geçmişti; ama biz memnun ve keyifli bir halde dönüş yoluna koyulduk. ❧

Bıldırcınlar

Bir gün ormana gitmek için tam atıma binmek üzereyken, kızım bana:

“Babacığım! Gelirken bana da bir çift küçük kuş getirir misin?” diye sordu.

Ben de ona, “Eğer yakalayabilirsem tabii getiririm güzel kızım.” diye yanıt verip, atıma atlayarak yola çıktım.

Kızıma verdiğim sözü tutabilmek için bir kuş yuvası bulmam gerekiyordu.

Bir süre gittikten sonra, çalılarla kaplı bir araziye vardım. Küçük kuşlar yuvalarını bunun gibi çalılıkların arasına yapıyorlardı. Aradığım yuvayı buralarda bulabileceğime karar verip atı durdurduğum sırada, önümden bir bıldırcın geçti ve fazla uçamadan birkaç metre öteye kondu.

Hemen attan aşağı atlayıp bıldırcına doğru uzandım, fakat o havaya fırlayıp biraz ötede tekrar yere kondu. Bu durumda kuşun kanadının yaralı olduğunu düşündüm ve dikkatle kuşu incelemeye başladım. Kuşun teslim olmaya

hiç niyeti yoktu. Kısa mesafelerde olsa bile gayretle uçuyor, sanki beni bir yere çekmeye çalışıyordu. Artık kanadının sakat olup olmadığına da emin değildim.

Bu sırada atım endişeyle kişnedi ve yerde bir şey görmüş gibi başını sallamaya başladı. Atın olduğu tarafa gitmek için geri dönünce, arkada kalan bildircin birden havalandı ve önüme geçip, beni durdurmaya çalıştı.

Atın durduğu yerde gerçekten de bir bildircin yuvası vardı ve anlaşılan hayvancağz yuvayı ve içindeki yavruları benden korumaya çalışıyordu. Eğilerek çalıların arasına bakınca, yumurta kabukları ve tüylerle kaplanmış, küçük bir yuva gördüm. Yavrular daha yeni yumurtadan çıkmıştı ve neredeyse küçük birer ceviz büyüklüğündeydiler.

Yuvanın içinden tam on üç tane küçük bildircin vardı. Yavruları tek tek yuvadan alarak, şapkamın içine doldurmaya başladım. Bu sırada anne bildircin ayaklarımın dibinde öylesine feryat edip kanat çırpıyordu ki kuşun çığlıkları içimi parçaladı ve yavruları tekrar yuvaya bırakmaya karar verdim.

Akşam eve döndüğümde, kızıma bulduğum minik ve güzel bildircin yavrularını anlatırken; kızım bir yandan bana, “Baba neden onları getirmedi!” diye sitem ediyor, bir yandan da iki gözü iki çeşme ağlıyordu. “Getirecektim, ama anneleri izin vermedi.” diye, ona güzelce açıklamaya çalıştım.

“Eğer yavruları getirseydin, arkalarından anneleri çok ağlardı, değil mi?” diye, kendi kendine mırıldandı ve nemli gözlerini kuruladıktan sonra; yavru kuşları unutarak, yenisinden neşe içinde gülmeye başladı. ❀

Mugan'ın Sülünleri

Şubat ayının sonlarına doğru, Mugan Yaylası'na avlanmaya gitmiştik. Gökyüzü açık ve hava güneşliydi.

Dağlarla kaplı Ermenistan'da, fırtına ve karla dolu, hiddetli bir kış hüküm sürerken; Aras Nehri'nin aşağısında kalan Mugan Ovası'nda neredeyse ilkbahar başlamıştı.

Ovaya vuran güneşin altında tarlalar sürülüyor, etrafta traktör sesleri ve kuzuların meleyişleri duyuluyordu.

Uzaktaki tarlaların birinde, bir kuş sürüsü gördük. Dikkatlice baktığımızda, bunların yaban kazı olduklarını anladık. Demir yolunun yakınlarındaki tarlalarda ise toy kuşları toplanmıştı. Gökyüzünde küme küme karga sürüleri güneşin önünden geçerken, sazlıklardan da yaban ördeklerinin kanat sesleri geliyordu.

Grup şefimiz, "Haydi arkadaşlar! Bu gün güneş batana kadar kuş avlayalım, yarın da sıra yaban domuzlarına gelsin." diyerek, avı resmen başlatmış oldu.

Bunun üzerine herkes araziye dağıldı. Kimi toy kuşu, kimi de ördek ve kaz avlamak için yola koyuldu.

Bense sülün avlamak istiyordum. Bu muhteşem hayvanla ilgili çok şey duymuş, bolca da kitap okumuştum; fakat daha doğal ortamda karşılaşmamıştık.

Taze otların fışkırdığı yeşil bir çayırılıkta, kolhozun büyük sürüsü otliyordu.

Sürünün köpeklerini yatıştırmaya çalışan bir kaç çoban, bana doğru yaklaşarak, selam verdiler. Onlara, “Koyunlarınız sanki hiç kış geçirmemiş gibi! İnsan onların bakımlılığından gözünü alamıyor. Ben de eskiden çobandım ve bu yüzden bu manzara karşısında hayran kaldım.” diyerek, heyecan içinde sohbeti koyulaştırdım.

Çobanlar bu övgü dolu sözler üzerine çok sevindiler. Sürüsünü överseniz, çobanların da kalbini kazanırsınız ve sizin için ellerinden gelen her şeyi yaparlar.

Yaşlı yüzü güneş yanığıyla kapkara olmuş bir çoban, üzerimdeki kürke gülerek baktı ve onaylamaz bir edayla, başını iki yana salladı.

“Sizin oralarda hala karakış var herhalde! Bekle de sana biraz süt ikram edeyim.” diyerek, elindeki ucu eğik baston yardımıyla, kahverengi bir koyunu bacağından çekti.

“Bu koyunun sütü çok lezzetlidir!” deyip, hayvanı sağlamak üzere harekete geçince, ben kibarca teşekkür ettim. Tok olduğumu ve bir an önce sülünlere kavuşmak istediğimi söyledim. “Sen en iyisi bana, buralarda nerede sülün bulunur, onu söyle amca!” dedim.

Ruhumu yavaş yavaş avlanma tutkusuna kaplandı.

Yaşlı adam beni dar bir patikadan geçirerek, su kenarına götürdü.

“Sülünler şu karşıdaki sazlıkların içinde saklanıyor.” diye, gösterdikten sonra, “Kuşları korkutup havalandırmak için sana yardım edeyim mi, yoksa kendi başına yapabilir misin?” diye sordu.

“Sağ ol, ben hallederim.” deyip, çobanın gösterdiği sazlıklara doğru yola çıktım. Daha canlı bir sülün bile görmediğimi söylemeye utanmıştım.

Ben keyifle ilerlerken, çoban bana şans dileyerek, sürüsünün yanına döndü.

Kısa bir süre önce buraları tamamen bataklıkken, şimdi etraf verimli pamuk tarlalarıyla kaplanmıştı. Kolhoz, bataklık kurutarak, pamuk yetiştirmeye başlamıştı.

Sazlıkların kenarında yürürken bir yandan da elimde güzel bir sülünle dönersem, çocukların ne kadar sevineceğini düşünüyordum.

Elim tetikte, gözümü sazlıklara dikili bir halde beklemeye başladım. Batan güneşin etkisiyle, sazlıklar kıpkırmızı görünüyordu.

Birden kanat sesleri duydum. Bunun hemen arkasından bir kuş çığlığı geldi ve muhteşem bir sülün havalanarak, göğe doğru yükseldi. Kuşun yelpaze gibi açılmış kanatları, gök kuşağının tüm renklerini barındırıyor ve akşam güneşinin etkisiyle, ateş gibi parılıyordu.

Ağzım açık bir halde, sazlıkların ucundan kayarak uçup giden bu masal kuşunun arkasından baka kaldım.

Bir yandan yürümeye devam ediyor, bir yandan da bir

kuşu avlayamadığım için kendi kendime söylenip duruyordum.

Tam, “Göreceğim ikinci sülünü kesinlikle kaçırmayacağım!” diyordum ki, bir sülün daha gibi ayaklarımın ucundan havalandı. Bu seferki de alev alev yanıyor gibiydi. Kuşun sihirli güzelliğine öylesine kapılmıştım ki, ancak o uçup gittikten sonra kendime gelebildim.

Böylece Aras’ın kıyısını boydan boya kat etmeye başladım. Batan güneşin etkisiyle, kışların tüyleri kıpkırmızı parlıyordu. Ben gördüğüm bu manzara karşısında şaşkın şaşkın bakarken, kuşlar beni güzellikleri ile büyüleyerek ortadan kayboluyorlardı. Bu durum güneş batana kadar sürdü.

Ta ki güneş Şarat Dağı’nın arkasında kaybolup, son ısıltıları da söndükten sonra, ilk sülünümü vurdum. Artık doğanın onlara giydirdiği muhteşem elbisenin, akılları durgunluk veren görüntüsü sona ermişti.

Üzerinde çok zaman geçmesine rağmen, hala sazlıkların arasından yükselen o masal kuşlarının görüntüsü gözümün önünden gitmez. ❀

Turnalar

İlkbaharın habercisi sıcak güneş ışınları, Hint Okyanusu kıyılarından yola çıkıp, İran üzerinden geçerek nihayet Aras Ovası'na kadar ulaşmıştı. Havanın ısınmasıyla birlikte bütün doğa kış uykusundan uyanmış; kardelenler ve mavi süsenler her bir yanda boy gösterirken, turnalar ve kırlangıçlar da çıktıkları göç yolunda buralara kadar varmışlardı.

Bahar ovayı yeniden canlandırdıktan sonra yüzünü yavaşça dağlara çevirmiş, fakat nemli sis ve sert rüzgârlar nedeniyle dağlar daha yeterince ısınmamıştı.

Gelen ilk turna sürüsü Şirak steplerinden, Karacataş Dağları'na doğru yöneldi. Soğuktan hoşlanmayan ve bu yüzden daha sıcak ortamlara göçen turnalar, Lori geçitlerinden geçerek süratle Gürcistan'a ulaşmak; oradan da bir an önce Karadeniz'in sıcak ve konuklarına bolca av sunan misafirperver kıyılarına kendilerini bırakmak istiyorlardı.

Amansız Karacataş Dağı, Şirak steplerine sert rüzgârlar

savururken; turnaların başında uçan kılavuz kuş, kanatları soğuktan neredeyse buz tutmuş sürüye gökyüzünde bir daire çizdirdikten sonra kuşları küçük bir tepenin üzerine indirdi. Tepe rüzgârlara açıktı ve kuşlar soğuktan titriyordu.

Birkaç acemi turna, kanatlarını gererek geçidin aşağısına uçup, rüzgârdan korunaklı bir yere sığınmak istedi fakat yaşlı turnalar buna karşı çıkararak çığlık çığlığa bağırmaya başladılar. Zira dağ geçidinin alt kısmı tehlikelerle doluydu. Avcılar onları kolaylıkla vurabilir, kurtlar ya da kartallara yem olabilirlerdi. İşte bu yüzden liderleri, sürüyü korunaklı ve geniş bir görüş açısına sahip bu tepenin üstünde tutmak istemişti.

Sürüdeki diğer kuşlar birbirlerine sokulup, başlarını kanatlarının altına saklayarak hemen uykuya daldılar. Liderin görevlendirdiği bir turna ise tepenin zirvesine çıkmış, boynunu uzatarak dikkatlice etrafı gözlüyordu.

Gözcü turna, yorgun ve üşümüş olmasına rağmen, diğerlerinin kendisine güvenerek uyuduklarını bildiği için, görevini hakkıyla yerine getirmeye çabalıyordu.

Bu sırada başlayan tipi nedeniyle soğuk iyice şiddetini arttırmıştı. Gözcü turnanın bu dondurucu soğukta kanat çırparak kendini ısıtma şansı bile yoktu. Narin boynunun ucundaki başını dik tutmak ve etrafı kollamak zorundaydı.

Ancak yorgunluk ve soğuğun tüketici gücüne daha fazla direnemeyen kuş yere çökerek derin bir uykuya daldı.

Tam da rüyasında ılık ve verimli bataklıklarda gezindiğini görürken, aniden başına yediği bir darbe ile yerinden fırladı. Önünde, öfkeli bir halde dikilmiş kılavuz turna duruyordu.

Gözcü turna sendeleyerek doğrulmaya çalışırken, kılavuz turna kızgın kızgın tıslayarak sürünün yanına geri döndü.

Ortalık yeniden sessizleşmişti. Uyuyan turnalara sadece ırmağın sakın şırıltısı eşlik ediyordu.

Uykusundan sertçe uyandırılan gözcü turna bir yandan nöbet sırasında uyuya kaldığı için kendisine kızıyor, bir yandan da sürünün başına bir şey gelmediği için şükrediyordu. Bütün bu düşünceler arasında yeniden uyuklamaya başladı.

Tatlı uykusundan sıyrılmaya çabalayan turnanın gözü-nün önüne birden annesinin görüntüsü geldi. Annesi de tıpkı onun gibi gözcülük yapmış ve koca sürünün sağ salim yerine ulaşmasını sağlamıştı. Acaba annesi onun yerinde olsaydı ne yapardı? Biraz düşününce annesinin yöntemini hatırlamaya başladı.

Önce pençesiyle yerde duran iri bir taş kavradı ve bacağına göğsüne doğru yukarı çekti. Uyku gözlerine sinsice çöktüğünde pençesinin gücü zayıflıyor ve taş yere düşüyordu. Taşın düşerken çıkardığı ses onu hemen uyandırıyor ve taş yeniden pençesiyle alıyordu. Artık nöbette uyuklama derdine kesin çözüm bulmuştu.

Bu hareketi bir kaç kez tekrarladıktan sonra yine taşın sesiyle irkildi ve kayaların arasında bir gölge fark etti.

Sürüye sessizce yaklaşmaya niyetlenen avcı daha silahına davranma fırsatı bulamadan; gözcünün ortalığı inleyen çığlıkları bütün sürüyü uyandırdı ve iyice dinlenmiş olan kuşlar, sabah sisinin içine dalarak, dağların arasında kayboldular. 🐾

Serçeler

Göğün yükseklerinde çakan şimşekler, parlak ışıklar saçarak, Lori geçitlerini aydınlatırken; kopan gürültüyle, Karacataş Dağı tıpkı bir beşik gibi sallanıyordu.

Kolhozun köylüleri, sevinç içinde başlarını göğe doğru kaldırdılar. Bu yağmur ilkbaharın müjdecisiydi.

Sağanak halinde ovanın üzerine inen yağmurun oluşturduğu sel, geçen senenin çürümüş yapraklarını süpürünce; toprağın yüzünde, yeni filizlenen ısırgan otları boy göstermeye başladı.

Yağmur dindikten sonra çıkan parlak güneş ile birlikte, yeniden bütün ovayı ısındığında, hayvanlar kolhozdaki ağıllarından dışarı çıktılar. Danalar kuyruklarını sallayıp koşarken, genç boğalar gürültüyle boynuzlarını çarpıştırıyor; ağılın önünde kışneyen atlar, heyecanla yeri eşeliyorlardı.

Kolhozun hayvan çiftliği, iki ırmağın arasına kurulmuş-

tu. Çiftliğin yeni ahırının arkasında da devasa saman yığınları duruyordu.

Kolhozun yöneticisi, samanları taşıyan köylüye dönerek, “Eğer bir çöp bile yere düşerse, elimden çekeceğin var!” diye bağırdı ve bir yandan da eğilerek, yerdeki samanları toplamaya başladı.

Ona doğru yaklaşıp, selam verdim. Yaşlı adamın kırmızı yanakları, gür bıyıkları ve upuzun kaşları vardı.

“Avak amca!” dedim. “Bakıyorum da bir tek saman çöpü bile gözünden kaçmıyor!”. O da bana eliyle havada uçuşan kuşları gösterip, “İşte hep bunların yüzünden, baksana samanları nasıl da etrafa saçıyorlar!” diye söylendi.

Gerçekten de, serçeler samanlığa gelerek, oradan gagalarında birer saman çöpüyle ayrılıyorlardı. Bunlar küçücük kuşlardı, ne kadar zarar verebilirlerdi ki?

Avak amcanın bu hassasiyeti beni güldürmüştü. “Şunlara bir bak, yüzlerce kuş var, giden samanların sayısını sen hesapla!” dedi. Ben, tekrar gülererek, “Öyleyse neden kuşların hırsızlığına izin veriyorsun? Al silahını ve vur hepsini!” dedim.

Yaşlı adam gür kaşlarının altından bana bakıp, “Kuşlar bizim kolhozun dostudur. Şu gördüğün saman yığını, böceklerden ve solucanlardan onlar temizledi. Üstelik tarla ve bahçelerimize de çok faydaları var. Bu durumda onları öldürmemi nasıl beklersin?” diyerek, piposunu karıştırmaya devam etti.

Avak amca! O zaman kuşlar topladıkları bu samanları hak etmişler!” dedim. Bu sırada serçeler etrafımızda uçuşmaya devam ediyorlardı.

“Yuvalarının nerede olduğunu biliyor musun?” diye sordum. Serçelerin ormandan geldiklerini düşünüyordum.

“Çatının altındaki kalaslarda.” dedi. “Hepsi çiftlikte bizimle birlikte yaşıyorlar.” Orman onlar için güvenli değil. Atmaca ve tilkilere kolayca yem olabilirler. Gel de sana yuvalarını göstereyim!” diyerek, beni bir ambara götürdü.

Ambarın içinde uçan bir grup serçe, gagalarında saman çöpleriyle içeri girip, yüklerini çatının altına bıraktıktan sonra, tekrar samanlığa geri dönüyorlardı.

Avak amca parmağıyla bir serçeyi göstererek, “Haydi şu serçeyi izleyelim!” dedi. Bu arada serçe de biz görmüştü ve kalasın üzerinde, kımıldamadan bekliyordu. Serçe endişeli görünüyordu; ama yuvasına gitmeye de niyeti yoktu. “Bizim gitmemizi bekliyor!” diye açıkladı, Avak amca.

Biraz daha bekleyen serçe, sonunda ağzındaki samanı kalasların üzerine bırakıp, uçarak oradan ayrıldı.

Bunun üzerine biz de dışarı çıktık ve ambarın kapısının arkasına saklanıp, bir delikten kuşu izlemeye koyulduk. Serçe içeri girip etrafına bakındıktan ve kimsenin olmadığına karar verdikten sonra, samanları toplayarak yuvasına götürmeye başladı. Tedirgin kuş, yeniden uçarak, gökyüzünde kayboldu.

Avak amca, “Şimdi anladın mı?” dedi. “Bu küçücük kuşun bile kendine göre bir sırrı var! Yuvasının yerini bir yabancının keşfetmesini istemiyor. Dahası, ailesini ve gelecekteki çocuklarını korumak için, şimdiden önlem alıyor. Sen de kalkmış, onları öldürmemi söylüyorsun!” derken, bir yandan da, gür bıyıklarının altından kıs kıs gülüyordu. 🐦



3. BÖLÜM

DAĞDA GEÇEN ÇOCUKLUĞUM

Kış Kıtlığı

Kış gelip de soğuk iyice etkisini göstermeye başladığında, dağlar yoğun bir kar örtüsüne büründü ve köydeki bütün damların üzeri karla kaplandı. Kardan yükün ağırlığını taşıyamayan ağaç dalları, neredeyse yerlere değiyordu.

Soğuk ve kardan oluşan bu manzara, her ortamda farklı tepkilere yol açıyordu.

Şehirde yaşayanlar için kışın başlangıcı oldukça eğlenceli sayılırdı. İlk karın düşmesi çocukları sevince boğarken, yetişkinler de bu beyaz mutluluğa kapılarak, bütün dertlerini bir süreliğine unuturlar; rüzgârda döne döne savrulan kristal kar tanelerinin, ölgün sokak lambaların ışığıyla aydınlanan caddeleri ve meydanları adeta bir halı gibi kaplayışını, hayran hayran seyrederlerdi.

Köyde yaşayanlar için ise kış aynı zamanda zorluk ve yok-

sulluk anlamına geliyordu. Bereketli ormanlar ve hayvanlarımızın otladığı çayırlar, kalın bir kar örtüsüyle kaplanmış ve kıtlık kapımıza dayamıştı. O kış derin bir ümitsizliğe kapılmıştım ve dilimde eski bir şiirin dizeleri dolanıp duruyordu:

Nerdesiniz nerde

Yemyeşil çayırlar

Ormanın ulu ağaçları

Örüşen rengârenk kuşlar

Oyunlar ve masallar

Nerdesiniz nerde

Ne kartopu savaşlarının, ne uzuneşek oynamanın ne de ateş başında yaptığımız salman dansının zevki kalmıştı. Taşnaklar* köylerimizi yağmalamış, bu kardeş kavgası yüzünden, yaralananlar hatta ölenler olmuştu. Harmanı kaldırdıktan sonra büyük bir emekle öğüttümüz buğdaylar, süvarilerin atlarına yem oluyor ve kışlık samanımız ayaklar altında eziliyordu.

Açlıktan kaburgaları sayılan, postları parlaklığını yitirmiş ve gözleri kararmış hayvanlarımızı gördükçe üzüntüyle iç geçiriyordum. Aralık ayı geldiğinde açlıktan iyice tükenen hayvanlar, artık suya giderken itişip kalkışmıyor, boğa bile ayaklarını yere sürüp bağırıyordu.

Köyün en yaşlı çobanı olan Melonez amcanın da yüzü hiç gülmez olmuştu. Ahırın kapısında otururken beni,

* Taşnak: Ermeni Devrimci Federasyonu, Radikal ve milliyetçi Ermeni siyasi örgütü. 1890'da, Ermenistan'ın bağımsızlığını sağlamak amacıyla kuruldu. Ermenicede federasyon anlamına gelir.

“Hey Stepan’ın oğlu!” diye çağırır; dışarıya yığıdığım hayvan gübresini elindeki sopanın ucuyla karıştırarak, “Hiç dikkat etmiyorsun!” diye bağırırken bir yandan da gübrenin içinde kalmış saman çöplerini çıkartarak bana gösterirdi.

“İlkbahara daha çok var. Şimdi her saman çöpü altından daha değerlidir. Bu saman hayvanlara yaşam veriyor!” diyerek, beni azarlardı.

Daha kışın başındaydık ve topu topu üç araba samanımız kalmıştı.

Ocak ayının sonunda geldiğimizde saman stoklarımız neredeyse tükenmişti. Arkadaşım olan Ayk’ın ailesinin de hiç samanı kalmamıştı. Hepimiz toprak damlı evlerde yaşıyorduk. Ayk, bir Taşnak garnizonundan tifo hastalığı kapmıştı. Güçlü yapısı nedeniyle hayatta kaldı; ama sağır oldu.

Her sabah ahırın kapısını açtığımda gördüğüm manzara yüreğimi burkuyordu. Hayvanlar aç gözlerle bana bakıp, çaresizce bağırıyorlardı. Kışlık samanımızı talan eden yağmacılara lanet okuyup, içim kızgınlıkla dolu bir şekilde ahırını terk ediyordum.

Bir akşam iyice duymaz olmuş Ayk’ın kulağına eğilip, “Yarın ineklere filiz getirelim!” diye bağırdım. Ayk, “Kar çok derin, hayvanlar da çok güçsüz!” diye yanıtladı. Bunun üzerine ben, dağın güney yamacına gitmeyi önerdim. Ayk’ı ikna ettim ve ertesi gün dağa giderek, bulduğumuz taze filizleri kesmeye başladık. Hayvanlar karın içinde başlarını havaya kaldırarak bizi bekliyor, önlerine bir dal düştüğünde de aç kurtlar gibi saldırıyorlardı.

O günden sonra sürümüzü ağaç filizleriyle beslenmeye başlamıştık. Çaresizlik içinde ormanı talan ediyor, tüm taze

sürgünleri keserek yok ediyorduk. Orman adeta bir mezarlığa dönmüştü; fakat bu bile yeterli olmuyor ve hayvanlar açlıktan ölüyordu.

Mart ayının başında evimizin tek ineğimiz Maşka öldü. Güzel beyaz bir postu olan, saf kan bir inekti. Doğumundan itibaren ona ben bakmıştım. İlkbahar ve yazı Maşka'yla geçirmiş, onunla adeta arkadaş olmuştum. Maşka da sütüyle hem yavrusunu hem de beni beslemişti. Açlık yıllarında arpa ekmeği bulmak bile bir rüyaydı.

Ayk ve ben açlıktan gücü iyice tükenmiş Maşka'ya, ayağa kalkabilmesi için yardım etmeye çalıştık; ama o sadece mahzun gözlerle bize bakıyor ve çaresizlik içinde yatıyordu. Umudum iyice tükendiğinde, Maşka'nın boynuna sarılıp ağlamaya başladım.

Hasat zamanı, önümüzdeki zor günleri düşünerek, Sedfli Dağı'na küçük bir saman yığını saklamıştım. Büyük bir üzüntü içinde, dağa çıkıp bu samanı getirmeye karar verdim. Ancak aniden bastıran şiddetli bir tipi yüzünden dağa gitmemiz imkânsız hale geldi.

Ertesi gün yine hayvanları fliz ve tomurcuk yemeleri için ormana çıkarttık. Ayk tüfeğini alıp Çifte Manastır'a doğru yola koyuldu. Belki bir tavşan bulurum da karnımız doyar diye umut ediyordu.

Gitmesinin üzerinden az bir zaman geçtikten sonra uçurumdan bir el silah sesi geldi. Arkasından bir el daha atılınca, ben hayvanları bırakarak Ayk'ın yanına koştum. Düşe kalka, dağın yamacından, manastırın yanına indim. Ayk, nefes nefese kalmış bir halde, büyük bir kurt cesedini arkasında sürükleyerek bana doğru geliyordu.

“Tam manastırın oraya geldiğimde kutlarla karşılaştım!” diye, heyecanla anlatıyordu; “Onları görür görmez olduğum yere çöküp ıslık çalmaya başladım. Kurtlar ıslığımın sesiyle durdular ve en büyükleri etrafımda dönmeye başladı. Bunun üzerine ben de ateş ettim. Büyük olan karda debelenip, inerken; diğerleri kaçtı. Ama arkalarından yine ateş ettim ve bıyığımı kessinler ki, kaçanlardan biri daha vuruldu.” dedi. Ayk yanılmıyordu. Çobanlar ikinci kurdu da Şaho uçurumunda ölü olarak bulmuşlardı.

Akşam olunca, bütün köy halkı bizim evde toplandı. Sıcak ocağın başında oturup, hikâyeler anlatıyorduk. Ayk, avladığı kurdu bir kalasa asmış, dikkatlice postunu yüzüyordu.

Melonez amca ona doğru baktı ve “Görünüşe göre iyi bir avcısın!” dedi. Ayk, kendisinden bahsedildiğini anlamış ve daha iyi duyabilmek için kulağını yaşlı çobana çevirmişti. Hakkında övgü dolu sözler söylendiğini anlayan Ayk’ın yüzü utançtan kızarmıştı.

Bunun üzerine “Aman bu da av mı sayılır! Eskiden, bir tek yaban keçisi bile benim kurşunlarımdan kaçamazdı!” diye yüksekten atınca, biz de gözlerimizden yaşlar gelene kadar gülmeye başladık.

Ayk ince yapılı ve uzun boyluydu, Geniş omuzlarına astığı tüfeğiyle çok yakışıklı görünürdü ve aynı zamanda çok da cesur bir delikanlıydı.

“Bundan yaklaşık 15 sene önce; Şakar amca, Samson ve Krikor ile birlikte, ormanda geyik avlamaya çıkıyorlardı...” diye, anlatmaya başladı. “Beni de götürmeleri için onlara yalvardım; ama Şakar amca benimle, ‘Sen evde kal bastıba-

cak! Karda saplanır kalırsın' diye alay etti. Sonunda yalvarmalarına dayanamayarak beni de götürmeye ikna oldular.”

“Avlanmak için dağa doğru yola çıktık. Önümüzde Lori Vadisi, arkamızda ise Delişan uçurumu vardı. Bereketli bir av günü geçirip, akşam olunca da Ahnitsor köyüne ulaştık. Beni, vurduğumuz geyikleri eve taşımak için; eşek getirmeye, köye göndermişlerdi.”

Köyde yaşayan çok zengin bir adam vardı. Adamın adı Ando'ydu. Sözü geçen ve itibarlı bir adamdı. Köye indiğimde onun kapısını çalmıştım. Adam avlunun ortasında bir ateş yakmış ve büyükçe bir domuzu tütsülüyordu. Öylesine aç ve yorgundum ki, ayakta duracak halim bile yoktu.”

“Ona eşeğini istediğimi söylediğimde; ‘Senin gibi ayak takımından birine verecek eşeğim yok!’ dedi. Bu sözler beni fena yaralamıştı. Vicdansız adam bana bir parça ekmek vermemiş, hatta yüzüme bile bakmamıştı. Üstelik gözümün önünde, tütsülenmiş nefis bir domuz asılıydı. Yüreğim burkularak oradan çıktım.”

“Aradan yıllar geçmesine rağmen bu nefreti içimde taşımıştım. Ando'yu bir kere daha görüp bana yaptığını, ona ödetmek istiyordum. Bu düşünce benim için tek teselliydi. Adam yaşıyordu ve Lori Vadisinde hala itibar görüyordu ama benim için şerefsizsin tekiydi. Onu soymak ya da sürüsünü kaçırmak bile aklımdan geçmişti; ama bir yandan da günah işlemekten korkuyordum.”

“Öfkemi daha nasıl anlatayım? Adamın adını duymak bile bana batıyordu. On sene bu nefretle yaşadıktan sonra, yine bir yaz ayında dağa çıkmıştık. Ahnitsor'un ağılı bi-

zim ağılın yanındaydı ve Ando da oradaydı. Onun bizim Arşak'la dost olduğunu öğrendim.”

“Arşak’a, ‘Bak kardeşim! Ando buralardaymış. Sana rica ediyorum, lütfen beni onunla tanıştır! Ben masrafları üstle-
neceğim. Sen yeter ki onu davet et!’ dedim.

Arşak benim bu teklifimi kabul etti fakat hiç kimse asıl niyetimin ne olduğunu bilmiyordu.”

“Ando, arkasına bütün adamlarını da alarak bizim ağıla geldi. Konuklar atlarından inerek, neşe içinde ziyafet sofrasına oturdular. İki kara koyunu kesip büyük bir sofraya kurmuştum. Sofrada şarap, votka, bal, kaymak ne ararsan vardı. Tar ve kemençe güzel ezgiler çalıyor, gençler keyif içinde oyunlar oynuyordu.”

“Günbatımına kadar herkes yiyip içip eğlendi. Ando, alkolün de etkisiyle kendinden geçmiş bir halde, kadehini benim sağlığıma kaldırarak: ‘Beni dinleyin arkadaşlar!’ diye, söze başladı, ‘Tanrı’dan bir dileğim var! Bir gün Ayk da benim kapıma konuk gelsin ve Ahnitsor’lu Ando’nun, onu nasıl ağırlayacağımı görsün!’ dedi.”

“O daha sözünü bitirmeden ayağa kalktım ve ‘Ben senin kapına daha önce bir kere gelmiştim.’ dedim. Ando, şaşırarak ‘Ne zaman?’ diye sordu. Ben de, ‘On sene önce.’ diye karşılık verdim. ‘Bir kış günü aç ve yorgun bir halde gelip senden eşeğini rica etmiştim!’ dedim. Ando bunu duyunca önce kıpkırmızı kesildi ardından da yüzü kireç gibi bembeyaz oldu. Herkes susmuştu.”

“Sen belki hatırlamıyorsun Ando amca; ama ben o olayı hiç unutmadım!” dedim. “Bahçenin ortasında koca bir

domuzu kızartıyordun da bana bir dilim ekmek bile vermedin, aç mısın tok musun diye sormadın!”

“Sözlerim onu hayrete düşürmüştü. Herkes başını utançla önüne eğmiş sessizce beni dinliyordu. Ando’nun boynundaki damarlar patlayacak gibi atıyordu.”

“Nefes nefese kalmış bir halde, ‘Beni böyle rezil etmeye ne hakkın var? Ahnitsor’lu Ando’yu bu güne kadar kimse böyle aşağılamadı!’ diye hışımla bağırmaya başladı.”

“Ben sakın bir sesle, ‘Bunu bu kadar büyütme Ando-can!’ dedim. ‘Sinirlenmene gerek yok. Bu dünyada insanın başına daha neler gelir. Yalnız senden bir ricam var! Sakın ola ki bundan sonra beni ve bu söylediklerimi unutma!’ diyerek son darbeyi vurdum.”

Ayk hikâyesini anlatırken aklını kaybetmişti. “Şerefsiz adam! Kendini bir şey sanan ikiyüzlü pislik! Aslında bu ceza ona az bile!” diye, söylenmeye devam ediyordu. Ayk’ın coşkusu hepimize bulaşmıştı.

Yalnızca Yenok, usulca kafasını iki yana sallayıp, “Zenginlerle böyle mi hesaplaşıyor? Ando hala zengin, bizimse her zamanki gibi hiç bir şeyimiz yok!” diyerek, kendi kendine mırıldanıyordu.

Suren, Ayk’a dönerek, “Peki geyikleri nasıl avlamıştınız?” diye sordu.

“Söylediğim gibi o zamanlar daha çocuk sayılırdım. Buna rağmen Şakar amca beni de yanında ava götürdü. O aynı zamanda avcıların başıydı. Şakar amca, geyiklerin yerini hemen tahmin etmişti. Çünkü dağın bir yüzü güneş görüyordu ve rüzgârın süpürdüğü karların altında, geçen seneden kalma ot ve çayırılıkların olması gerekirdi.”

“Sabah daha horozlar bile ötmeden, başlıklarımızı giyerek yola koyulduk ve gün doğumunda dağın zirvesine ulaştık. Dağların hali içler acısıydı. Hiç bir çiçek açmamıştı ve hiç ot dalgalanmıyordu. Nereye baksam çıplak kayalar ve kar görüyordum. Çoban köpekleri susmuş, hatta inek sesleri bile duyulmaz olmuştu.”

“Sonbahar gelip de Azerilerin Almen’i terk etme zamanı yaklaştığında, hepsi sevgili dağlarını anarak; hüznün içinde, ‘Getti gül! Getti bülbül!’ diye, türküler söylerlerdi. Dağları, çiçekleri ve sonbaharı anlatan pek çok türküleri vardı. Dağlarından ayrılmadan önce, gözleri yaşla dolarak söyledikleri bu türkülerden, benim de içim parçalanırdı. Hatta sürüler bile sessizleşerek bu hüznü ezgileri dinlerlerdi. Çobanlar ovaya indiğinde de dağlar geyiklere kalırdı.”

Sedefli Dağı’nın çiçeklerle bezeli soğuk pınarları, şimdi cırılçıplak kalmıştı.

Bir kaynağın kenarında ayak izlerine rastladık. “Bu geyik izi!” dedi Şakar amca. Geyikler kaynağa kadar gelip, su içmişlerdi. Biz de orada oturup yemeklerimi yedikten sonra izleri takip etmeye başladık. Şakar amca, yaban hayvanlarını Kalafa Dağı’nın yaylalarında bulacağımıza emindi.

“Etrafımız kat kat karla kaplanmıştı. Kar yüzünden, aşağıdaki uçurumun dibini bile göremiyorduk. Tüfeklerimizin dipçiğiyle karı yararak, yükseklerle doğru tırmanıyorduk. Bu yürüyüş oldukça eziyetliydi ve bir arada yürümek çok zor oluyordu; bu yüzden yola ayrı ayrı devam etmeye karar verdik.

Dağın zirvesine çıktığımda gördüğüm manzara karşısında neredeyse aklımı oynatacaktım. Parlak ve güneşli bir

gündü. Güneş altındaki karın ışıltılı yansımaları, dağlara sanki pırlantayla kaplıymış havası veriyordu. Ayaklarımı-
zın altında Lori Vadisi uzanıyor, karşımızda ise Büyük Kaf-
kasların en yüksek doruklarından biri yükseliyordu. Vanu
amca, bu dağın Kazbek Dağı olduğunu söylemişti.

Arkama doğru baktığımda; geçtiğimiz ormanları, uçu-
rumları, hatta Kura Irmağı'nı bile görebiliyordum. Gü-
neyde Ararat Dağı'nın karlı tepeleri, hemen yanında ise
sanki gökten yere inmiş bir parça gibi, Sevan gölü vardı.
Zirveden Kafkasya'nın tamamını seyrederken, dünyada
böylesine muhteşem bir başka manzara olmadığına kesin-
likle emindim.

“Bu muhteşem manzara karşısındaki şaşkınlığım geçip
de kendime geldiğimde, neredeyse öğle olmuştu. Tekrar si-
lahımı sırtıma atarak, aşağı doğru inmeye başladım. Ayağı-
mın altındaki karlar buz tutmuştu ve sanki cilalı bir yüzey
üzerinde kayar gibi ilerliyordum. Bu sırada bir de tipiye
yakalandım. Soğuktan korunmak için kayaların arasına
saklanmaya çalışırken, dişlerim birbirine vuruyordu. Tipi
dindiğinde tekrar yola koyuldum ve bir düzlüğe ulaştım.”

“Birden Şakar amcanın söyledikleri aklıma geldi. Etrafta
geyiklerin olabileceğini düşünüp, yavaşça süzülerek kaya-
ların arkasını gözetlemeye başladım. Gördüğüm manzara
karşısında ağzım açık kalmıştı. Tam önümde bir geyik sü-
rüsü sessizce otliyordu.”

“Kalbimin öylesine hızlı çarpmaya başladı ki tetiğe bile
basamadan, aklım başımdan gitmiş bir halde geyikleri sey-
retmeye daldım. Geyikler ön ayakları yardımıyla karları

eşiyor, ortaya çıkardıkları otları ağızlarıyla koparıırken bir yandan da herhangi bir tehlike var mı diye etrafa bakınıyorlardı.”

“Hepsinin uzun, ince bacakları ve yazın köye gezmeye gelen şehirli kızlar gibi, incecik belleri vardı. Bir tanesi özellikle çok güzeldi ve tıpkı orman korucusunun kızına benziyordu. Erkek geyikler de neredeyse boğa kadar büyüktüler ve güçlü boynuzları vardı. Boynuzları tıpkı bir ağacın dallarını andırıyordu.”

“Geyikler beni fark etmesin diye nefes bile almıyordum. Henüz çok gençtim ve bu benim için çok heyecan vericiydi. Gençken insan biraz daha saf oluyor. Bu sırada, zamanı ve orada oluş amacımı bile unutmuştum. Böyle bir süre daha geyikleri izledikten sonra, tüfeğimi doğrultarak ateş ettim.”

“Geyik sürüsü üzerlerine bomba düşmüş gibi havaya sıçradı ve şaşkın bir halde yerde yatan geyiğe bakmaya başladılar. Bir el daha ateş ettim ve bu sefer de ormancının kızına benzeyen geyik yere düştü. Zavallı hayvanlar donup kalmışlardı. Kurşunun nereden geldiğini de anlamıyorlardı. Üçüncü kurşundan sonra benim durduğum yere doğru kaçmaya başladıklarında, az kalsın ayakları altında eziliyordum.”

“Beni görünce yönlerini değiştirip, dağlara doğru koşmaya başladılar. Bulunduğum yerden kalkarak, vurduğum geyiklerin yanına gittim. Üç geyik yerde kanlar içinde yatıyordu. Biraz sonra silah seslerini duyan diğer avcılar da yanıma geldi ve hep birlikte karların içine bir çukur kazıp, geyikleri bu çukura koyduktan sonra, üzerini karla kapattık. İşte o zaman beni Ahnitsor köyüne, eşek getirmeye gönderdiler.”

“Size günün nasıl sona erdiğini de anlatayım... Sonunda köyden bir eşek bulup avı gömdüğümüz yere geri döndüğümde, kendimi çok garip hissediyordum. Sanki düşüncelerim bulanıklaşmış ve gözlerim kararmıştı. İçim katılaşmış gibiydi. O karmaşık duygularla, silahımı Şakar amcaya doğrultup, onu öldürmek istedim.”

“Avcılar beni kollarımdan tutup sakinleştirmeye çalıştılar. Başka neler yaptığımı hatırlamıyorum; ama daha sonra bana anlattıklarından, Şakar amcanın bir ateş yaktığını ve beni ateşin küllerine yatırdığını öğrendim. Bacaklarımda yürüyecek derman yoktu ve tam iki hafta yatıp, dinlenmek zorunda kalmıştım.”

“Diğer avcılar, geyiklere karşı işlediğim günahlardan dolayı vicdan azabı çektiğimi ve o yüzden böyle olduğumu söylediler; ama bu bana çok saçma gelmişti. Ben günahkâr değildim ki... O yorucu günün ardından beni de eşeğe yüklediler ve kışlık ağıla dönmek için yola koyulduk. Yorgunluktan ayaklarımın altı yanıyordu.”

“Tam ağıla varmak üzereydik ki, orman korucuları yolumuzu kesti ve avladığımız geyikleri almak istediler. Avcıların onlara, ‘Biz yoksul köylüleriz, bin türlü derdimiz var, ne olursunuz avımızı elimizden almayın!’ diye yalvarmaları bile, korucuları yumuşatamamıştı. Ama ben genç olduğum için kanım kaynıyordu ve bu durumu hazmedemedim. Silahımı kapıp bir ağacı kendime siper ettikten sonra, ‘Çekin gidin buradan şerefsiz adamlar, size avımızı vermeyeceğiz!’ diye bağırmaya başladım.”

“Neredeyse ateş etmek üzereydim ki Şakar amca bana engel oldu ve ‘Aklını mı kaçırdın sen oğlum? Hepimizi

Sibiryâ'ya mı sürdürmek istiyorsun?' diyerek, silahımı zorla elimden aldı. Korucular avımıza el koyduktan sonra, bizi de sopalarla kovalayarak, hızla oradan uzaklaştılar.

Ertesi gün korucuları tüfekle tehdit ettiğim için, beni hapse atacakları haberi geldi. Kaçarak, Aharazni'deki kışlık ağıla saklandım. Amcam Osep, cezanın kaldırılması için Delişan polis merkezine gidip polislerle görüştü. Çok genç ve saf olduğumu söyleyip, ceplerine de biraz para sokunca, polisler cezamı kaldırdılar."

Ayk, "İşte böyle kardeşlerim, o geyik avı bana kendimi öylesine günahkâr ve suçlu hissettirdi ki, bu yüzden neredeyse aklımı kaçıracaktım." diyerek, içini döktü.

Bunun üzerine babam, 'Bu kanun eskiden beri değişmedi. Her avdan sonra, hepimiz kendimizi biraz günahkâr hissediyoruz!' diyerek, ayağa kalktı ve ocaktaki ateşten tutuşturduğu bir çırayı eline alıp, ahıra doğru gitti.

Geri döndüğünde yüzünde büyük bir keder vardı. "Maşka ölmüş!" deyip, üzüntüyle başını eğdi.

Babamın, av hakkında söylediklerini düşünerek, ineği son bir kere görmek için, ahıra gittim.

Ertesi gün, şiddetli tipiye rağmen elimizde kalan son hayvanları kurtarmak amacıyla; dizime kadar gelen karın içinde yürüyerek, dağdaki samanları getirmek için yola koyuldum. ۹

Çifte Manastır Uçurumu

Sonbahar geldiğinde tarladaki hasat işleri de bitmişti; ama yaz çok kurak geçtiğinden, yeterince ürün alamamıştık. Kış gelip çatığında sadece soğukla değil, açlıkla da mücadele etmek zorunda kalmamak için önceden önlem almamız gerekiyordu.

Babam orman sorumlusuna giderek, ağaç kesebilmemiz için gerekli izin belgesini aldı. Keseceğimiz ağaçlardan çıkacak keresteleri, Sevan'ın köylerine götürüp, buğday karşılığında takas edecektik.

Ertesi sabah babam ve komşumuz Koştar, ağaç kesmek için, balta ve testereleri de yanlarına alarak, Çifte Manastır'a doğru yola çıktılar. Gitmeden önce de babam bana: "Simon'dan rica et, bizim hayvanları da otlatmaya götürsün. Sen de daha sonra ormana gel ve bize yiyecek ekmek getir!" diye sıkı sıkı tembih etti. Sonra da arkasını

dönerek, “Sakin ormanda gezmeye dalıp da geç kalma!” diye beni uyardı.

Babamın dediklerini aynen yerine getirip, hayvanlarımızı Simon’a teslim ettikten sonra; tam heybemi sırtıma atarak yola çıkmaya hazırlanıyordum ki, gözüm bir anda duvarda asılı tüfeğe takıldı. Annem benim bu halimi görünce, kızgın bir sesle, “Haydi bırak şu lanet olasıca şeye bakmayı da, git artık!” diye bağırmaya başladı.

Ben boynumu bükerek; “Anne, lütfen tüfeği almama izin ver! Söz veriyorum, avlanmayacağımı! Belki yolda karşıma bir yabani hayvan çıkar ve lazım olur.” diye, ona yalvarmaya başladım. Bu sözler annemi biraz yumuşatmıştı ve kendi kendine söylenerek ahıra doğru gitti. Annemin bu davranışından tüfeği almam için izin verdiği anlaşıyordu. Duvarda asılı duran tüfeği alıp, sevinçle Çifte Manastır uçurumuna doğru yola koyuldum. Annem arkamdan, “Dikkat et de yolunu şaşıрма!” diye bağırdı.

Ben annemi yatıştırmak için, “Merak etme anne, doğrucu babama gidiyorum.” diye yanıt verdim ve ormana giden patika yolda yürümeye başladım.

Kendimi gerçek bir avcı gibi hissediyor, etrafımdaki her kıpırtıyı ve duyduğum her sesi dikkatle dinleyip, tüfeğime sımsıkı sarılıyordum.

Patikada bir süre ilerleyip, Avcı çayırılığına ulaştığımda; çayırda bir kurt sürüsünden kaçmaya çabalayan bir inek gördüm. Kurtlardan biri ineğin sırtına çıkmıştı, diğeri de hayvanın boynuna sarılmış, onu ısırmaya çalışıyordu. İnek bu darbelerden kurtulmak için ümitsizce çırpınırken, beni gördü ve bir yardım umarak, bana doğru koştu.

İnek bana yaklaştığında, heyecandan kalbim duracak gibi oldu. Hemen sırtımdaki heybeyi yere bırakıp, silahıma sarıldım ve ineğin boynuna yapışmış olan kurda nişan alıp, ateş ettim. Vurulan kurt, ineğin ayaklarının altına düştü, diğerleri ise korkuyla kaçmaya başladılar. Onlar kaçarken, arkalarından bir daha ateş ettim. Bu sırada kurtlardan birini daha yaralamıştım.

İnek kurtlara yem olmaktan kurtulmuş, kışlık ahırına doğru ağır adımlarla yola koyulmuştu. Hakladığım kurdun derisini yüzdükten sonra biraz dinlenmek için bir ağacın altına oturdum ve yerde bulduğum elmaları yemeye başladım. Kurtlarla giriştiğim mücadele sırasında zaman hızla geçmiş ve güneş Halkalı Dağı'nın arkasından batmaya başlamıştı.

Sonbaharda günler iyice kısalıyordu. Neredeyse öğlen yemeğini yedikten sonra hava kararmaya başlıyordu. "Kışlık kampta herkes iyice acıkmış olmalı." diye düşündüm; ama bu karanlıkta yola devam etmekten epey eve dönüp, ertesi sabah erkenden yola çıkmaya karar verdim. Böylelikle yüzdüğüm kurt postunu da anneme verebilirdim. Annem de belki bu postu, şapka yapan Asadur'a satar ve bundan memnun kalırdı.

Köydeki kızlara hava atabilmek için geri dönüş yolunda başka bir patika seçtim ve ıslık çalarak yürümeye başladım. Bu sevincim fazla uzun sürmedi. Annem beni bağırarak karşıladı. "Seni işe yaramaz serseri! Senin yüzünden baban aç kaldı!" diye söylenmeye başladı.

Ben, "Anne içeri girelim! Beni bütün köyün önünde rezil ettin!" diye onu sakinleştirmeye çalışıyor; göz ucuyla

da komşumuz Mazak'ın kızını süzüyordum. Fakat annem daha da sinirlenerek, “ Yarın kar yağıp da bütün yollar kapandığında, bu kurt derisini yeriz artık!” diye, bağırıp çağırmaya devam ediyordu.

İçeri girdikten sonra: yorgunluktan ve utançtan bitkin düşmüş bir halde ayakkabılarımı çıkarttım ve odadaki sedire uzandım. Bu sırada annem odaya girip, “Ben sana daha ne söyleyeyim!” diyerek, beni azarlamaya devam etti.

Ben sanki ölü bir tilki gibi sessizce uzanmış yatarken, bir yandan da göz ucuyla annemi süzüyordum.

Annem sonunda sakinleşerek, ocakta kaynayan tencerenin üzerine eğildi. Odayı mis gibi bir koku kaplamıştı. “Oh! Mis gibi ekşi kaymak koktu.” dedim. Bu yemek evimizde sadece bayram gibi özel zamanlarda pişirilirdi. Annem kızgınlıkla da olsa yemeği sofraya koydu ve “Haydi kalk da yiyelim!” dedi.

Tıpkı ciğer görmüş bir kedi gibi gözlerimi açarak, uzandığım yerden kalkıp, sofraya oturdum. Bunun üzerine annem meseleyi daha fazla uzatmamaya karar verdi. Zavallı anneciğimin altın gibi bir kalbi vardı.

Sabah erkenden uyandım. Heybemi sırtıma atıp, yine bin bir yalvarmayla, tüfeği de aldıktan sonra, Avet çayırılığına doğru yola çıktım. Yol boyunca, içimdeki uslanmaz avcı ile akıllı oğul, kavga edip durdu. Avcı olan, dün arkasından ateş edip de sonunu bilemediğim kurdun peşine düşmek isterken; akıllı olan, anneme ve babama verdiğim sözleri bana hatırlatarak, yolumdan sapmamamı öğütlüyordu.

Bu sırada uzaktan gelen balta sesleri, neredeyse Çifte Manastır'a vardığımın habercisiydi; ama içimdeki savaşı

avcı olan kazandı. “Çabucak çalılarının arasına bakıp, yoluma devam ederim.” diye düşündüm ve dünkü kurdun kaçtığı patikayı takip etmeye başladım. Otların üzerinde kan izleri vardı.

Biraz daha yürüdükten sonra bir açıklığa çıktım. Yaralı kurdun ayak izlerine kendimi öylesine kaptırmıştım ki, zamanın nasıl geçtiğini yine fark edememiştim. Neredeyse öğlen olmuştu. Birden, çalılıkların içinde bir kıpırtı duydum. Oraya doğru gittiğimde, yaralı kurdun çalılıkta yatışığını gördüm. Nefes alıp verirken hırıldıyor ve dişlerini gıcırdatıyordu.

Oracıkta hayvanın acısını dindirdim ve hırlaması sona erdi. Kurdun derisini yüzerek, sevinçle eve döndüğümde; annem ayağa kalkarak bana yine hakaretler yağdırmaya başladı. Bu sefer iyice suçlu olduğumu bilerek; başım öne eğip, annemin sözlerini dinledikten sonra, usulca oradan kaçtım. Ahırdaki bir saman yığınınına sığındım ve oracıkta uyuya kaldım.

Sabah olunca soğuktan donmuş bir şekilde uyanıp, dışarı çıktığımda; mevsimin ilk karının yağmış olduğunu gördüm. Dağlar ve ovalar bembeyaz bir örtüyle kaplamış gibiydi.

Kışın yağan ilk kardan, ormanın bütün hayvanları etkilenirdi. Soğuğun zorluğunu bilen ayılar kış uykusuna yatmak için kendilerine bir mağara ararken, yaban keçileri dağın güney yamaçlarına çekilip otlarlar; sansarlar yaban balı bulabilmek için bütün gece ağaçlarda dolaşır, sincap ve fareler de aç kalmamak için yuvalarına yiyecek stoklardı. Gece boyunca bütün hayvanlar oradan oraya aceleyle koş-

turur, kurtlar da bu curcunayı fırsat bilerek, patikalarda iz sürmeye çıkarlardı.

Sabah olup da güneş doğduğunda bu telaşlı koşuşturma aniden kesilir ve hayvanlar inlerine çekilirler; fakat bıraktıkları ayak izleriyle, av tutkusuyla yanıp tutuşan avcılara adeta adreslerini verirlerdi. Avcılar bu izleri takip ederek; sansarları, tilkileri ve yaban keçilerini kolayca bulur ve silahlar patlamaya başlardı.

Samanlıktan çıkıp eve geldiğimde annem beni şefkat ve sevgi dolu karşıladı. “Vakhtang! Nerede kaldın! Soğuktan donmadın mı orada?” diye sordu.

Ben tam heybemi sırtıma atıp, baltamı da kemerimin arkasına sokarak, yola çıkmaya hazırlanırken; elim yine tüfeğe gitti. Annem bu sefer bana kızmakta çok haklıydı. Ağlamaklı ve dertli bir ses tonuyla, “Vakhtang, sen silahsız yapamaz mısın?” diye söylendi.

“İstersen tüfeği almadan gideyim de, karşıma çıkan kurtlara yem olayım!” dedim. Bunun üzerine annem bir çığlık attı ve “Tamam tüfeği al, ama çok dikkatli ol!” diye beni bir daha uyardı. Yolda yemem için de yanıma yağ ve kaymak sürülmüş ekmek verdi. Böylesine sevgi dolu bir annem olduğu için kendimi çok şanslı hissettim ve bu sefer doğruca babamın yanına gitmek üzere yola koyuldum.

Tam Avet çayırılığına ulaşmıştım ki, karların üzerinde ayılara ait ayak izleri gördüm. Bu sefer hiç kendi kendimle savaşımadan, heyecan içinde izleri takip etmeye başladım. Ayak izlerinden, ayıların sabah erkenden buralarda dolanıp, ağaçlardan meyve yedikleri anlaşıyordu.

Vadiyi geçince, yerde ayı pislikleriyle karşılaştım ve dokunduğumda henüz sıcak olduklarını fark ettim. Kalbim küt küt atmaya başlamıştı. Ayıların yakınlarda olduğunu kestirmek zor değildi. İzlere göre etrafta en az üç ayı olmalıydı; fakat ben yalnızdım. Tüfeğim olsa bile, isterlerse beni parçalayabilirlerdi.

Bu kötü düşünceleri bırakıp, komşumuz Mazak'ın kızının hayaline dalarak, kayalara tırmanmaya başladım. Yorgunluktan ter içinde kalmıştım. Yukarıda çoban köpekleri havlıyor; ama ortalıkta birileri görünmüyordu. Muhtemelen ayıyla karşılaşmış bir köpek de acı içinde inliyordu.

İçimden, avı ürkütüp kaçıracakları için köpeklerle ve çobanlara söylenip duruyordum. Bir dağın yamacına çıkıp, yüksek bir yerden etrafı gözlemeye başladım. Güneş iyice yükselmişti ve güneş ışığında parlayan kar tabakası gözlerimi alıyordu. Uzaktan baktığımda, karşı dağın yamaçlarındaki ayak izlerini gördüm. Dağın bir tarafı çamlarla kaplıydı ve sarp bir uçurumla ortasından ikiye ayrılmıştı. Ayılar bu patikadan gitmişlerdi. Silahımı doğrulttum ve elimi tetiğin üzerine koyup izlerin arkasından gitmeye başladım. Patikanın iki tarafında dik yamaçlar vardı ve sonunda büyük bir çam ağacı duruyordu.

İkisi küçük biri büyük ayı, çam ağacını altında sanki düşmanı bekliyor gibiydiler. Beni gördüklerinde ön pençelerini havaya kaldırarak, korkuyla homurdandılar. Onlar daha harekete geçmeden, nişan alıp iki ayıyı da yere serdim. Ayılar yuvarlanarak uçurumdan aşağı düştüler.

Bu olay o kadar çabuk olupbitti ki, nasıl yaptığımı bile anlamadım.

Silahımı tekrar doldurup, uçurumun dibine indiğimde; büyük ayının kaçtığını ve iki genç ayının da ölmek üzere olduklarını fark ettim.

Avazım çıktığı kadar bağırıp, çobanları çağırmaya başladım. İnsan gençlikte nasıl da aptal oluyor. Bir yandan sevinçten taklalar atıyor, bir yandan da heyecanlı bir şekilde bağırıyordu. "Ağıla haber verin de Mazak amcanın öküzünü ödünç alıp gelsinler. Mazak amca şimdi benim kahramanlığımı görsün bakalım!"

Deli gibi bağırmaktan, kıpkırmızı olmuşum. Ayıları kara gömüp, ılık çala çala, dağa doğru yola çıktım. Daha birkaç adım atmıştım ki, arkamdan homurtu sesleri gelmeye başladı.

Bir çam ağacının arkasına saklanıp, ayıyı izlemeye koyuldum. Ayı, izleri takip ederek, yavru ayıları gömdüğüm yere kadar gitti ve tıpkı insan gibi, ön pençeleri ile kardan mezarları açmaya başladı. Anne ayı, ölen yavrularının başında oturmuş, ağlıyordu. Gördüğüm bu manzara karşısında çok kötü oldum.

Ayı birden benim olduğum tarafa doğru hareket etti. Öfkeden gözü dönmüş bir halde, çalıları kıra kıra, üzerime doğru gelmeye başladı. Kendi kendime,

"Gördün mü başına ne işler açtın! Ayı şimdi sana gününü gösterecek!" diye korkuyla söylenirken, heyecandan tır tır titriyordum.

Saklandığım ağacın önüne geçip, tüfeğimi ayının göğsüne doğrulttum; ama ellerim taş kesilmiş gibiydi ve tetiği çekemedim.

Çaresiz annenin gözyaşları içime işlemişti ve iki gündür de daha babama ekmek bile götüremediğim için, av tutkum yerini utanca bırakmıştı. Vicdan azabı ve pişmanlık içinde, çalılıklara doğru kaçmaya başladım.

Bir süre koştuktan sonra Çifte Manastır uçurumuna ulaştım ve babamın ekmeğini verdim.

İki günde iki kurt ve iki ayı avlamıştım. Kahraman gibi hissetmem gerekirken, artık bu olanlara sevinemiyordum.

Anne ayının bir türlü kulağımdan gitmeyen feryatları eşliğinde; eve dönmek için, yola koyuldum. ۛ

Alabalıklar

O yaz, çadırımızı Aveluk-Urt'un yükseklerine kurmuştuk. Yaylanın kenarındaki uçurumdan aşağı azgın bir su akıyor ve suyun boğuk sesi bütün vadide yankılanıyordu. Yağmur zamanı taşan su, kıyıdaki ağaçları kökünden sökecek kadar şiddetliydi. Kurak yaz günlerindeyse, ırmak adeta yumuşak huylu bir çaya dönüyordu.

Irmağın kıyısında köyün danalarını otlatırdık. Burası sık otlarla kaplı, serin bir yerdi.

Sıcak günlerde, hayvanları ağaçların altındaki gölgeliğe bırakıp, ırmağa yüzmeye gider; sonra da güneşli kayalıklara yatarak, kendimizi kuruturduk.

Irmağın bu kısmında yüksekçe bir de şelale oluşmuştu. Şelalenin suyu yukarıdaki kayalardan aşağı büyük bir gü-rültüyle dökülüyor ve şiddetiyle dağ geçidini titretiyordu. Suyun önüne çıkan her şey, hatta balıklar bile sürükleniyor ve bir daha ırmağın yukarısına çıkamıyorlardı.

Alabalıklar asil ve kibardılar. Hiçbir şair onların güzelliğini tasvir edemez ve hiçbir ressam onların güzel renklerini tam olarak kâğıda dökemezdi. Cam gibi ışıldayan pullarıyla, insanı hayran bırakan görünüşleri vardı.

Sonbahar başladığında ırmak yer yer sığlaşır, yaprak ve kayaların yolu tıkaması yüzünden, buralarda küçük gölcükler oluşurdu. Alabalıklar bu göletlerde sıkışıp kalırlar ve biz de onları kolayca avlardık.

Şelalenin en altında taşlardan oluşmuş bir basamak vardı. Bu yüksekçe basamak, balıklar için adeta bir sınır oluştururdu. Balıklar yukarı çıkma isteğiyle burayı aşmaya çalışırlar; ama ne kadar yükseğe sıçrasalar da, köpüklü suların içinde parıldayarak, aşağı düşerlerdi.

Balıkların bu sonu gelmez çabası ve isteği o kadar yordu ki, sonunda bu istekleri için, onlara yardım etmeye karar verdim.

Bir gün Büyükbaba Şakar'a balık yumurtalarının neye benzediğini sordum. O da bana taşların kenarlarına yapışmış köpük gibi yuvarlak şeyleri göstererek, onların balık yumurtası olduğunu söyledi.

Irmağın içine girip, taşları incelediğimde, balık yumurtalarını görebilmiştim. Bir taşı yerinden oynattığımda, taşın üzerinde kurbağa gözüne benzeyen, küçük taneler duruyordu. Balıklar soylarını sürdürebilmek için, su alıp götürmesin diye, yumurtalarını taşa yapıştırmışlardı.

Böylece planımı uygulamaya başladım. Balık yumurtalarıyla kaplı taşları bir kovaya koyarak, bu ağır yükü yükledikten sonra, ırmağın yukarısına kadar çıkardım.

Yukarıya vardığımda, bu kısımdaki suyun daha soğuk ve berrak olduğunu gördüm. Üstelik burası daha fazla güneş alıyordu. Alabalıkların neden bu kısma çıkmak istediklerini artık daha iyi anlamaya başlamıştım.

Şimdiki alabalıklar buraları hiç görmeseler bile, bir zamanlar ataları burada yaşamıştı. Selin etkisiyle Aktef Irmağı'na sürüklenen ataları, daha sonra aşağı kısımda çoğalıp, hayatlarını sürdürmek zorunda kalmışlardı.

Şimdi bana düşen görev; genlerinden gelen bu tutkuyla, şelalenin dibinde zıplayıp duran balıkları, hayallerine kavuşturmaktır.

Irmağın ortasında, büyük kırmızı bir kayanın oluşturduğu bir teras vardı. Bu terasta; akan suyun etkisiyle yuvarlak bir çukurluk oluşmuş ve bu doğal havuzun zemini, kayanın rengi yüzünden pırıl pırıl parlıyordu.

Burayı yeni türeyecek nesil için uygun görerek, yumurtalarla kaplı taşları, dikkatlice çukurun içine yerleştirdim.

Yeni doğan balıklar, çevrenin güzelliğine hayran olacaktı. Irmağın bu parıltılı köşesi, onlara cennet bahçesi gibi gelecekti. Bu düşünceler beni o kadar mutlu etmişti ki; köpeğim Borag'la birlikte, neşe içinde dans ederek, ırmağın aşağısına doğru inmeye başladık.

Yorgun ve aç olduğum için balık avlamaya karar verdim. Sakin bir gölcüğün dibinde duran bir balık görüp, hemen suya atladım; ama beni fark eden balık süratle oradan kaçtı ve başka bir taşın altına saklandı. Balığın koca gövdesi saklandığı yere sığmamış ve kuyruğu dışarıda kalmıştı. Hızlı bir şekilde balığı tutarak, kıyıya attım. Balık otların üzerin-

de sıçramaya başlamıştı ve bu durum karşısında, Borag'ın da ağzının suyu akıyordu.

Bu sırada etrafımda bir sürü balık olduğunu fark ettim. Bir yandan Borag'la konuşuyor, bir yandan da balıkları kovalıyordum.

“Bak Borag! Taşların altından kuyrukları çıkıyor; ama balıklar kuyruklarından yakalanmaz. Şimdi onları nasıl avladığımı sana göstereceğim!” diyerek, elimi suyun içine soktum. Tıpkı siyah bir odun parçasına benzeyen bir alabalığı kafasından tutup, kıyıya fırlattım. “Bence bu balık, ailenin babası! Sen ne dersin Borag? Haydi, bir tane daha yakalayalım.” deyip, tekrar suya eğildim.

Bu sefer ki av daha küçüktü ve açık renkli bir balıktı. Bunun anne olduğunu düşünüyordum. Bir daha suyun içine girdim ve iki balığı aynı anda yakalayıp, kıyıya attım. Son yakaladıklarımı da ailenin gençleri olarak ilan ettim

Ben köpeğe balık ailesini tanıtırken, Borag sanki beni anlıyormuş gibi, balıkları inceliyordu.

En sonunda pırıl pırıl parlayan küçük bir balık daha yakaladım. Bunun da ailenin en küçük kızı olduğuna karar verdim; ama bu seferki balığa çok acıdım ve onu tekrar suya bıraktım. Balık kendine gelerek, bir taşın altında kayboldu.

“Zavallı öksüz kaldı!” diye iç geçirdim. Artık ona bakan bir ailesi yoktu ve düşmanlarla dolu bu dünyada, tek başına hayatta kalmak zorundaydı

Borag'ın şaşkın bakışları arasında, balıkları bir dala geçirdim ve yeniden ırmağın yukarısına doğru çıkmaya başladım.

İrmak yatağının daraldığı bir kıvrıma, bir torba gerdim. Biraz daha yukarıya da bir set oluşturdum. Sonra da elime bir sopa alıp, taşların altına gizlenmiş balıkları dürtmeye başladım. Akan su doğruca torbaya dökülüyordu. Bir süre sonra torbayı toplayarak çayıra getirdim. Torbanın içine kuru dal ve yapraklar dolmuştu. Torbayı ters çevirdiğimde, çayırın üzerinde bir sürü balık sıçramaya başladı.

Bir kayanın kenarında ateş yakarak, tuttuğum balıkları kızarttım. Borag'ın keyfine diyecek yoktu. Kızarttığım balıkların iç organlarını köpeğe verdim ve beyaz etini kendime ayırarak; ikimizde de güzel bir ziyafet çektim. Kalan balıkları kovanın içindeki suya koydum ve canlı canlı eve götürdüm.

Balıkları Koçar'ın kızı Sona'ya vermeye niyetliydim. Canlı bir alabalığın insana şifa verdiğini duymuştum. Hasta olan biri, canlı bir balığı yutarsa; hemen iyileşeceği söyleniyordu.

Eve döndüğümde, annem beni söylenerek karşıladı. "Ah oğlum! O suyun içinde oynamaktan ne zaman vazgeçeceksin?" diyerek, ıslak elbiselerime ve elimdeki kovaya bakıyordu.

Babam tarladan dönüp de, masada mis gibi kızarmış balıkları gördüğünde, yüzü aydınlandı. Artık oğlu büyümüş ve eve yiyecek getirmeye başlamıştı.

"Hiçbir balık benim oğlumun elinden kurtulamaz!" diye övünçle konuşuyordu.

Şişko suratlı Koçar'ın solgun kızı ise, evin önünde oturmuş, güneşleniyordu. Zavallı kızcağız o kadar sığağa rağmen, bir türlü ısınamıyordu.

Herkes kıza hekimlik taslıyordu. Ne çareler önerdiler, ne ilaçlar verdilerse de fayda etmedi. Bir keresinde, kızı bir kuzu postunun içine sardılar. Başka bir seferinde eşek sütü içirdiler. “İç Sonacan, iyileşirsin!” dediler. Hatta bir kartalın kanadından çıkardıkları yağla, eklemlerini ovdular. Her şey boşunaydı.

Hekimlik taslayan Naso, “Hasta biri, canlı balık yutmak zorunda!” deyince;

Sona korkuyla, kovada kıvranan balıklara baktı.

Kızı ikna ettiler ve küçük bir balığı, zorla yutturdular. Midesi bulanık kız, bir yandan çılgılık atıyor, bir yandan da kusuyordu.

Yaz geçip, Almen’i kırağı kapladığında; biz de kışlık konaklama yerimize indik. Küçük Sona’nın mezarı Awelük-Urt’ta kaldı. Belki de yuttuğu canlı balık, onun kaçınılmaz sonunu hızlandırmıştı.

Kış artık iyice etkisini göstermeye başlamıştı. Evde sıkılıp dışarı çıktığımda, dağda kar fırtınası olduğunu gördüm. “Benim küçük balıklarım bu soğukta ne yapıyorlar?” diye, merak ediyordum. Belki de buz tutmuş havuzda donup kalmışlardı.

Büyükbaba Şakar’a giderek, “Büyükbaba, balıklar ırmağın yukarısında yaşayabilirler mi?” diye sordum. O da beni, “Yukarıda balık ne arasın oğlum!” diye yanıtladı.

Ertesi sene yaz başladığında, tekrar dağa çıktık. Daha çadırımızı bile kurmamıştık ki, ben Borag’ı da yanıma alarak, şelalenin yukarısına koştum. Uzaktan bütün havuz gümüş gibi parlıyordu ve havuzun içi balık kaynıyordu.

Küçük balıkları, hayranlık içinde seyretmeye başladım. Mutluluktan deliye dönmüştüm. “Borag, söyle bakalım bu balıkların düşmanı kimdir?” diye köpeğe sordum ve yanıtı beklemeden, hemen işe koyuldum.

Çok ciddi bir kurbağa avına çıkmıştım. O gün bir sürü kurbağa yakaladım ve hepsini Borag’a teslim ettim.

Artık her gün ırmağa gidiyor ve hayvanlar çayırdaki otlarken, ben de küçük balıklarımı kötülüklerden koruyordum. Bu benim büyük sırrımdı; ama yakında açığa çıkacaktı. Çünkü yaşlı avcı Şakar’ın gözünden hiçbir şey kaçmazdı.

Bütün büyükler tarlalarla uğraşıyorlardı ve balık tutacak zamanları yoktu. Arkadaşlarımı da elimden geldiğince ırmaktan uzak tutuyor ve onlara tehditler savuruyordum. Böylece, Borag ve ben bütün gücümüzle balıkları koruyorduk.

Aklım sürekli balıklarımıdaydı ve artık sürüyü bile çok fazla düşünmüyordum.

Bir keresinde de kadınlarla başım derde girdi. Yaz kurak geçtiği için, kadınlar bir tür tören yapıp, yağmur yağdırabileceklerine inanıyorlardı. Bunun için seçtikleri yöntem ise; bir pulluk yardımıyla, sembolik olarak nehri sürmektir. Irmağa girip, tahta bir pulluğu arkalarından çekerek, törenlerini uygulamaya başladılar. Balıklarım neye uğradıklarını şaşırmışlardı ve büyük bir ihtimalle çoğu şelaleden aşağı düşmüştü.

Elimde bir değnek alarak, Borag’la birlikte kadınların yanına gittim. Onları bu yaptıklarından vazgeçirmeye çalıştım; ama onlar bana aldırış bile etmediler.

Sonunda onları, “Ya gidersiniz, ya da Borag’ı üstünüze salarım!” diye tehdit ettim ve zorla gönderdim. Balıklarımı bir kere daha kurtarmıştım.

Hasat bittikten sonra, balıklarım da yavaş yavaş sofraları süslemeye başladı. Köylüler balıklarımı yakalayıp, bir güzel midelerine indiriyorlar, benimse bu durum karşısında içim kan ağlıyordu.

“Borag!” dedim. “Bu balıkları biz yetiştirdik ve insanlar onları bizden aldı. İstersen artık biz de balıkların tadına bakalım. Ne dersin?” Bu sözlerim yine Borag’ın ağzını sulandırmıştı.

Vadiye inince; büyükbabanın elinde bir kürekle, bir set yaptığını gördük.

Büyükbaba beni gördü ve “Hey Stefan’ın oğlu, gel de bana yardım et!” diye bağırdı. Büyükbaba Şakar ırmağın yönünü değiştiriyordu.

Bir süre sonra eski yatağın suyu çekildi ve balıklar korku içinde zıplamaya başladılar. İrmağın suyu iyice kuruduğu için, balıklar taşların üzerinde çaresizce çırpınıyorlardı. Bu manzaraya daha fazla dayanamadım ve koşarak gidip, büyükbabanın yaptığı seti yıktım.

İrmak eski yatağına dönünce de bir taşın üzerine oturup keyifle balıkları seyretmeye başladım. Hayvanlar tekrar yaşama dönmüşlerdi. Büyükbaba ise aşağıdan bana bağırp duruyordu.

Uzun yıllar sonra; çocukluk anılarımla bu yeri tekrar ziyaret ettim. İrmak eskiden olduğu gibi, şırıldayarak akıyor, alabalıklar da aynı setten yukarı uçmaya çalışıyorlardı.

Her şey neredeyse eskisi gibiydi; ama bir tek sevgili Borag yanımda yoktu. Büyükbaba Şakar çok yaşlandığı için, artık ava çıkamıyordu. Aslında beni bile güçlükle tanıyordu.

“Vakhtangcan! Sen ne yaramaz çocuktun, hatırlıyor musun?” deyip, tatlı bir tebessümle yüzüme baktı.

Çocukluk anılarımı tazelemek için, ırmağın kenarında bir gezintiye çıktım.

İrmağın yatağı değişmişti ve balıkları yetiştirdiğim çukur artık taşlarla kaplanmıştı. Uzaktan su kenarında oynayan çocukların sesleri geliyor, suya atlarken attıkları çığlıklar bütün vadide yankılanıyordu. Bunlar kolhozun çocuklarıydı.

Yanlarına giderek onları selamladım. “Hey çocuklar! Bu şelalenin üst kısmında balık gördünüz mü?” Çocuklar beni, “Balıktan çok ne var, hem de bir sürü gördük!” diye yanıtladılar.

Artık benim yetiştirdiğim balıklar yoktu; ama onların torunları hayatta kalmayı başarmışlardı.

Onlara gıptayla bakıp, içim özlemle doldu bir halde, oradan ayrıldım.

Köye doğru inerken; ırmağın sesine karışan çocuk çığlıkları, bana çok eskiden duyduğum bir melodiyi hatırlatıyordu. ۛ

Bizim Teşambar

Dışarıda şiddetli bir dolu yağıyordu ve fırtına iyice artmıştı. Babam şapkasını silkeleyerek içeri girip, ocağın yanına oturunca, paltosunun altında hareket eden bir şey olduğunu fark ettim. Sonunda paltonun içinden, kısık kısık sesler çıkartan küçücük bir köpek yavrusu çıktı ve babam yavruyu bana verdi.

Ben de sevinçle ona bir isim taktım ve “Nasılsın bakalım Teşambar, çok mu üşüdün?” diye sordum. Köpeğin daha gözleri bile açılmamıştı. Soğuktan donmuş bir halde titriyordu. Onu ocağın kenarına yatırdığımda, hemen uyumaya başladı. Uyandığında yavruya parmağımın ucuyla süt verdim. Zavallı hayvan bir kuzu gibi parmağımı emiyordu.

O günden sonra, bir anne şefkatiyle köpeğe baktım ve giderek aramızda güçlü bir bağ kuruldu. Her akşam köyün çıkışında benim dönüşümü bekler, uzaktan beni gördüğünde de sevinçten ne yapacağını şaşırırdı. Son derecede ha-

reketli ve dost canlısı bir köpekti. Artık hayvan otlatmaya birlikte gidiyor; yemyeşil Almen çayırlarında koşup, neşe içinde boğuşuyorduk.

Bu arada köpeğim hızla büyüdü ve sonunda yavruları oldu. Anne olduktan sonra daha da şefkatli bir hayvana dönüştü. Sadece kendi yavrularına değil, koyunların kuzularına da o göz kulak oluyor ve kuzuları güdüyordu.

Bir gün koyunlarla beraber köye döndüğümüzde, bütün aramalarımıza rağmen Teşambar'ı bulamadık. Köpeğin yavruları da acıkmış bir halde annelerini bekliyorlardı. Teşambar hala ortalarda görünmediği için, yavrulara süt verip onları doyurduktan sonra, ağla gittim.

Ağıldaki koyunlara bakınca, bir tanesinin eksik olduğunu fark ettim. Meraya gitmek istedim; fakat etraf çok karanlıktı ve uzakta şimşekler çakıyordu. Hemen arkasından da şiddetli bir fırtına çıktı. Bunun üzerine ben de sabahı beklemeye karar verdim.

Sabah hava açmıştı ve güneş parlıyordu. Koyunları meraya sürdükten sonra, Teşambar'ı aramaya çıktım. Bir çalılığın arkasında son derece dokunaklı bir manzarayla karşılaştım. Kaybolan koyun çayırdaki sakince otluyor, Teşambar da kuyruğunu sallayarak koyunun yanında duruyordu. Aralarında da yeni doğmuş küçücük bir kuzu vardı.

Köpek fırtınalı gecede koyunun yanında kalmış ve yavrunun doğmasını beklemişti. Görevini tamamlayıp, kuzuyu bana sağ salim teslim ettikten sonra, kendi yavrularına koşmak için yüzüme bakıyordu. Ben, "Koş Teşambar! Yavruların seni bekliyor!" deyince, fırlayarak köye doğru koş-turmaya başladı.

Birkaç gün sonra talihsiz bir kaza yaşadık. Ahırın çatısı çöktü ve Teşambar'ın yavruları çatının altında kalarak, öldüler. Teşambar, üç gün üç gece yemek yemeden çayırdan dolandı. Üçüncü günün sonunda açlık ve yorgunluktan bitkin düşmüş bir halde meraya geldi.

Akşam olduğunda Teşambar yine ortadan kayboldu. Bu arada ineğimizin henüz iki haftalık olan danası da yok olmuştu. Aklımı yitirmiş bir halde, çayırlarda danayı ve köpeğimi aradım. Arkadaşlarıma göre; Teşambar yavrularının acısına dayanamayıp ölmüş, danayı da bir kurt kapmış olmalıydı.

Ertesi gün, Karga Kayalıkları'nın altında iki hayvanı da bulduk. Teşambar baygın bir halde yerde yatıyor ve dana onun yanında uzanmış, acı dolu bir halde bize bakıyordu. Zavallı dana kayalıklardan düşmüş ve ayağını incitmişti. Teşambar ise danayı kurtlardan korumak için bütün gece nöbet tutmuş, şimdi de açlık ve yorgunluktan baygın düşmüştü.

Bu olanlar bütün köyü derinden etkiledi. Teşambar'ın iyilikle dolu kalbi herkesi duygulandırmıştı. Bir at arabası getirerek, köpeği ve danayı arabayla köye taşıdık. Hepimiz mutluluktan deliye dönmüştük.

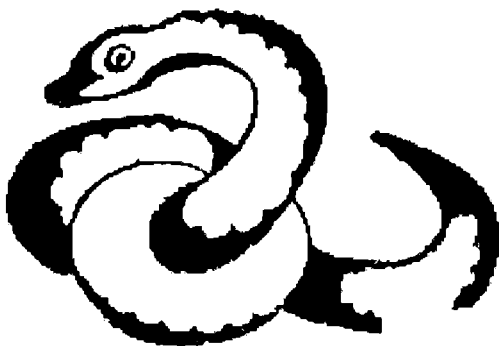
Teşambar kısa bir süre sonra iyileşti. Yavrularının acısını biraz unutmuştu ve artık çocuğu saydığı danaya bakmaya başladı. Danaya bir zarar gelmesin diye yanından ayrılmıyordu.

Bir zaman sonra Teşambar yine yavruladı. Bu sefer de yavrular ciddi bir kıtlık zamanına denk geldiler. Arpa ekmeği bile bulamadığımız için, köpek yavrularına bakma-

mız mümkün değildi. Bunun üzerine komşumuz Mazak, yavruları bir torbaya doldurup, avlunun arkasında bir yere gömdü.

Bu olaydan o kadar etkilendim ki, sabaha kadar ağlamaktan uyuyamadım. Sabah olup da güneş doğduğunda, bütün köyü acı bir uluma sardı. Hemen kalkıp dışarı çıktık ve Teşambar'ı yavrularının gömüldüğü çukurun başında cansız yatarken bulduk.

Teşambarcan, benim çocukluk arkadaşım... Seni ve o şefkatli kalbini, her zaman hasretle anıyorum. ٩



4. BÖLÜM

KAMPTA GECE ATEŞİ

Tüylü Muş

Elegez Dağı'nın eteklerine yayılmış köylerde, Kürt avcı Davut'un ününü duymayan yoktu. Avcı Davut, elli sene önce Türkiye'den kaçarak, Ararat'ın eteklerindeki bu dağlık bölgeye yerleşmişti.

Çınar ağacı gibi güçlü bir gövdesi, aslana benzeyen bir başı ve kartal gibi keskin gözleri olduğu söylenen bu yaşlı avcıyı ziyaret etmek ve onun av hikâyelerini dinlemek adeta bir gelenek haline gelmişti. Avcı Davut'un ünü bizim Kazah'a kadar yayılmıştı ve ben de onunla tanışmak için can atıyordum.

Bir gün avdan geri dönerken, aniden bastıran tipi yüzünden yakınlardaki bir köye sığındık ve karşımıza çıkan ilk kapıyı çaldık. Ev sahibi kapıyı açıp da av torbalarımızı görünce, "Benimle gelin!" diyerek, bizi köyün sonundaki bir eve götürdü. Evin avlusunda bizi kurt köpekleri karşıladı. Tam o sırada; kısa boylu, geniş omuzlu bir adam evden çıkarak köpekleri yatıştırdı ve bizi içeriye davet etti.

Odanın ortasındaki kürsünün* etrafında; bir yaşlı adam, biri yaşlı, ikisi genç üç kadın ve üç de çocuk oturuyordu.

Rehberimiz yaşlı adama dönüp, “Bak amca! Sana misafir getirdim.” dedi. Yaşlı adam sevinçle, “Benim için ne büyük bir şeref. Gözümün nurusunuz. Fakirhanem emrinize amadedir.” diyerek, kendi geleneklerine göre önümüzde eğilip, bizi kürsünün yanına davet etti. Gelinler hemen oturdukları yerden kalkıp, bize yer verdiler.

Biz sıcak odanın ortasına geçip bir güzel ısınırken, gelinler de ortaya yiyeceklerle donatılmış bir sofra getirdiler. Sofrada koyun etinden yapılmış kavurma, çeşitli mezeler ve peynirler vardı. Bunların yanında bir de dut votkası getirdiklerinde artık keyfimize diyecek yoktu.

Yaşlı adam kadehlerimizi doldururken, “Yaban keçisi bazen bana bir koyun sürüsünden daha yakın gelir!” dedi. Rehberimiz, “O eskiden bir avcıydı ve bu yüzden böyle konuşuyor.” diye açıkladı. Ben heyecanla atılıp, “Yoksa siz Avcı Davut musunuz?” diye sordum. Bunun üzerine yaşlı adamın gözlerinde bir ışık parladı. Rehberimiz hemen “Evet, işte bu amca meşhur avcı Davut. Belli ki siz de onun ününü duymuşsunuz.” dedi.

Yaşlı avcıyla uzun bir sohbeta daldık. O akşam, yaşlı adamın anlattığı bir hikâyeden çok etkilendim ve ona ileride bu hikâyeyi yazacağıma dair söz verdim. İşte şimdi de bu sözümü yerine getiriyorum.

Avcı Davut, sakın sakın hikâyesini anlatmaya koyuldu:

“Yaz başladığında, koyunları Elegez’e çıkartır; onlar otlarken ben de taşların üzerine oturarak, üzgün üzgün

Masis'e bakar, dertlenirdim. Pek çok yakınımı bu dağın eteğinde bırakıp, kaçmak zorunda kalmıştım."

"O zamanlar daha yeni nişanlanmıştım. Kürt Beylerinden Yusuf Bey, oğlunu evlendirmek için benim nişanlımı elimden alınca; ben de onun oğlunu öldürerek, buralara kaçtım. O güzel yerleri hatırladığımda, hala kalbim burkulur ve içim vatan hasretiyle dolar..."

"Eski günlerden kalan iki hatıranın acısı hala içimdedir ve her hatırladığımda bana azap verir. Birisi arkada bıraktığım gözü yaşlı nişanlım, diğeri ise kardeşim gibi sevdiğim dişi ayım."

"Anlatacağım bu hikâyedeki hayvanın yüreğinde; sevgili elimden alarak, güzel vatanımdan kaçmama sebep olan insanınkinden daha fazla sevgi ve şefkat vardı."

Avcı Davut yavaşça piposunu karıştırıp, anlatmaya devam etti; "Siz şehirlisiniz ve beni tam olarak anlayamazsınız. Biz Kürtler bütün hayatımızı hayvanlarla geçiririz. Bizim için hayvanlar en az insanlar kadar değerlidir. Bir köpeğin ya da bir ineğin ölmesi, bize bir insanın ölmesi kadar acı verir. Bu yüzden gözüm gibi baktığım zavallı ayım aklıma geldiğinde, hala derin bir keder hissedirim."

"Bir gün Artos Dağı'nda avlanmaya çıkmıştım. Karşımda Süphan Dağı yükseliyor ve dağın diğer tarafında da Van Gölü uzanıyordu. Bir taşın üzerine oturarak bu muhteşem göl manzarasını seyretmeye daldım. Neredeyse güneş batana kadar orada oturdum ve artık hava kararmak üzereyken, silahımı alarak kâyalıklara doğru çıkmaya başladım."

"Amacım ayı avlamaktı. Bu konuda oldukça usta olma-
ma rağmen; kimi zaman da ayılar beni alt ediyor ve güçlü

pençeleri ile yerden yere savuruyorlardı. Ayıların huyunu ne kadar iyi bilsem de gençliğin verdiği o heyecanla, bir keresinde kendi halinde sakince uyuyan bir ayıya ateş etmiştim.”

“Ayı sıçrayarak yerinden kalktı ve o kızgınlıkla, atacak başka şey bulamadığı için, yavrusunu kaparak bana fırlattı. Ben de yavruyu yanımda eve getirip, köpeğimizin kulübesine koydum. Akıllı köpek, ayı yavrusuna kendi yavrusu gibi baktı ve onu büyötmeye başladı.”

“Köyün çocukları bu işe pek sevindiler ve ayı yavrusuna Tüylü Muş adını taktılar. Artık her gün, sabahtan akşama kadar ayı yavrusuyla birlikte oyun oynuyorlardı.”

“Yavru ayı bir gün çıktığı ağaçtan inmeyince; onu indirmek için ağacı sallamaya başladım. Bunun üzerine ayı yere düştü ve pençesi kırıldı. Bu durum bütün köy halkını çok üzmüştü. Kırık pençeyi bir tahtaya sardım ve bir süre sonra ayının pençesi iyileşti; ama doğru kaynamadığı için bir garip duruyordu. Bu olaydan sonra ayıya daha çok bağlandım.”

“Kış geldiğinde Tüylü Muş büyümüş ve genç bir ayı olmuştu. Ayının çok heyecanlı bir yapısı vardı. Sevinçli olduğunda, annesi saydığı köpeği sırtına bindirip dolaştırır ve sevgisini böyle gösterirdi.”

“Artık ava giderken Tüylü Muş’u da yanımda götürüyordum ve o bana gerçek bir arkadaş gibi yardımcı oluyordu. Yiyeceğimi doldurduğum heybeyi sırtında taşıyor, ateş yakacağım zaman kuru dalları toplayarak bana getiriyordu. Onunla aramızda özel bir dil bile oluşmuştu. Ona ‘Boh!’ dediğimde, ateş edeceğimi anlayıp kenara çekilir ve kulakla-

rını pençeleriyle kapatırdı. ‘Geç!’ dediğimde önüme geçer, ‘Hoş!’ dediğimde de dururdu.”

“Bir ava yaklaşıp pusuya yattığımda, o da yere yatar ve sessizce beklerdi. Son derece korkusuz bir hayvan olmasına rağmen, bir tek silahımdan çıkan ses ve dumandan çok korkuyordu.”

“Bir gün, bir ağacın altında oturmuş, yemeğimi yerken; Tüylü Muş silahı alarak bana getirdi. Bu sırada bana uçurumun aşağısını gösteriyordu. Aşağıya baktığımda, geyiklerin suya gittiğini gördüm ve ateş ettim. Ayı bana gerçek bir av arkadaşı olmuştu.”

“Böylece aradan bir yıl geçti. Ayı artık iyice büyümüştü ve bütün köyün sevgilisi olmuştu. Beni sırtına bindiriyor ve beraberce koyun otlatmaya gidiyorduk. Ayı sayesinde sürüye ne bir kurt ne de başka bir hırsız yaklaşılabiliyordu.”

“Ayının ünü Van Gölü’ne kadar yayılmıştı. Pek çok tüccar, ayımı kendilerine satmam için bana keseler dolusu para teklif ediyorlardı; fakat benim ayıyı kimselere vermeye niyetim yoktu.”

“Bir gün Kürtlerin Artos Dağı’na geldiğini duyduk. Yusuf Bey ve ailesi develeriyle gelerek, dağın en güzel yerine muhteşem bir çadır kurmuştu.”

“Bunun üzerine içimi bir sıkıntı kapladı. Yusuf Bey ayımın ününü duyar duymaz silahlı adamlarını gönderdi ve adamları ayıyı satın almak istediler. Ben ne kadar karşı çıkıp yalvardıysam da dinlemediler ve onu bir arabaya yükleyip, zorla götürdüler.”

“Köye bir yas havası çökmüştü. Çocuklar, Tüylü Muş’u

koydukları arabayı, köyün çıkışına kadar takip ettiler. Bense üzüntüden ne yaptığımı bilmez bir halde dağa çıkıp, ağıtlar yakmaya başladım.”

“Bir gece uyurken, yüzüme ıslak bir şeyin dokunduğunu hissettim. Korkuyla sıçrayıp kalktığımda, yüzümü büyük bir ayının yaladığını fark ettim. Tüylü Muş geri dönmüştü. Hemen ayıyı kucakladım ve sevinçten ağlamaya başladım. O gece birbirimize sarılarak uyuduk.”

“Uyandığımızda hayvanın boğazının yaralı olduğunu gördüm. Muhtemelen bir kurşun ayını boynunu sıyırmıştı. Yarayı temizleyip bir çaput ile bağladım.”

“Ertesi gün çobanlar bana, Tüylü Muş’un başında bekleyen muhafızları saf dışı bırakarak, nasıl kaçtığını anlattılar. Bu haber neredeyse bütün Artos’a yayılmıştı. Yusuf Bey’in silahlı adamları, her yerde ayıyı arıyorlardı. Bunun üzerine ayıyı yanıma alarak, dağlara kaçtım. Ağustos ayına kadar oradaki uçurumlarda saklandıktan sonra, çobanların yaylayı terk ettikleri zaman, ayıyla birlikte eve döndüm.”

“Köyün neşesi tekrar yerine gelmişti. Dönüşümüzü duyan bütün köy halkı bizi karşılamaya çıktı. Çocuklar ayının boynuna sarılıyor, kuyruğunu çekiştiriyordu. Tüylü Muş, bu özlem dolu karşılamadan, son derece hoşnut kalmıştı. Ayı anne yerine koyduğu Borag’ı görünce sevinçten çıldırdı ve o hızla köpeği dama kadar fırlattı. Zavallı hayvan oradan nasıl ineceğini bilemedi.”

“İlkbahar geldiğinde, Tüylü Muş, mutsuz gözüküyordu. Belli ki akli Artos Dağı’nın uçurumlarında kalmıştı. Üzgünce inleyip, karşı kayalıklara bakıyordu. Özellikle de akşam çöktüğünde daha bir dertli oluyordu. Bir gün güneş

battığı sırada köyden ayrılarak, yüksekçe bir tepeye çıktı ve bağırmaya başladı.”

“Tüylü Muş, artık olgunlaşmıştı ve doğanın dürtüsüyle, çiftleşmek istiyordu. Yanına gidip ona baktım ve ne yapacağımı düşündüm. İnsan bile doğasından gelen bu dürtüye karşı koyamazken, Tüylü Muş’u geri çağırmazdım. Diğer taraftan, Yusuf Bey tekrar yaylaya gelecekti. Bu yüzden ayının serbest kalması daha iyi olabilirdi.”

“Ayıyla acı içinde vedalaştık. O ağır adımlarla, kendine yeni bir yaşam kurmaya giderken, ben üzgün bir halde köye döndüm.”

“Aradan epey bir zaman geçti ve bu arada ben Tüylü Muş’u unutmaya çalışıyordum. Ava çıktığımda onunla karşılaşmamak için uçurumların yanından bile geçmiyordum.”

“Artos Dağı’nın güney yamaçları yazın kuru olur ve her taraf taşlıktır. Bu dağın bir kısmının rengi gridir. Sadece uçurumun altındaki kayalıkların orada biraz yeşillik alan görülür. Çıplak yamacın ortasında ulu bir çınar ağacı vardır ve bu ağacın altı, yazın sıcaktan bunalan koyun sürüleri ve çobanlar için bir güzel bir gölgelik alan oluşturur.”

“Günlerden bir gün, ulu çınara yaslanmış ve o serinlikte uykuya dalmıştım. Uyandığımda, güneş neredeyse batmak üzereydi. Silahıma bakındım ve göremedim. Silah kaybolmuştu. Bir eşkıya gelmiş olsa, duyardım. Ben daha ne olduğunu anlamadan, arkamdan ayak sesleri gelmeye başladı. Dönüp baktığımda, bana doğru gelen kocaman bir ayı gördüm.”

“Silahım olmadığı için paniğe kapılmıştım. Ne yapabilirim diye düşünürken, ayı korkusuzca bana doğru gelmeye

devam ediyordu. Tam sonumun geldiğine karar vermiştim ki, ayının ayağında eskiden kalan yarayı gördüm ve onu tanıdım. Koşarak birbirimize sarıldık.”

“Tüylü Muş, bana kavuşmanın sevinciyle yüzümü yaladıktan sonra yanıma oturup, üzgün üzgün bakmaya başladı. Ona, ‘Neden böyle dertlisin? Çocukların ve arkadaşın nerede?’ diye sorduğumda, başını öne eğip, sessizce içini çekti. Yerinden kalkarak uzaklaştı ve bir taşın arkasına sakladığı silahımı alarak bana getirdi.”

“Hayvan onu tanımayıp, yanlışlıkla öldürmeyeyim diye silahımı saklamıştı. Tüylü Muş tekrar geri dönerek yürümeye başladı. Sanki kendisini takip etmemi ister gibi, ara sıra da dönüp bana bakıyordu.”

“Merak içinde ayıyı izlemeye başladım. Ayaklarım kurşun gibi ağırlaşmıştı. Ayı dağın sırtına doğru tırmanıyordu. Dağın öbür yüzünde ise keskin bir uçurum vardı. Zirveye ulaştığımızda ayı yere yattı ve uçurumun kenarından aşağı bakmaya başladı. Bu sırada bana silahımı gösteriyordu.”

“O zaman aşağıda bir şeyler olduğunu anladım ve dikkatlice uçurumdan aşağı inmeye başladım. Ayı da arkamdan beni takip ediyordu. Yamaç iyice keskinleştğinde, aşağıda bir mağara olduğunu gördüm. Mağaranın ağzındaysa, kocaman bir kaplan yatıyordu. Hayvanın postu, güneşin son ışıkları altında sanki ipekten yapılmış bir kaftan gibi parlıyordu.”

“Kaplan mağaranın önüne yatmış, ara sıra kuyruğuyla sinekleri kovalayarak, sakın sakın uyuyordu. Heyecanım geçip de yeniden rahatça nefes almaya başladıktan sonra,

tüfeğimin namlusunu hayvana doğru uzattım; ama dik kalyalar yüzünden tam nişan alamıyordum. Daha da ileri gidersem aşağı düşebilirdim. Birden cesaretimi toplayıp, ateş ettim. Silahın sesi uçurumda yankılanmış ve gözümün önünü duman bürümüştü.”

“Dişi ayı gürültüyü duyar duymaz kaçıp, çalılarının arasına saklandı. Ben de bulduğum ilk çukura girip neler olacağını beklemeye başladım. Bir süre orada kaldım ve ortalığın sakinleştiğine emin olunca, çukurdan çıkarak kayalığa geri döndüm.”

“Kaplan ortalıkta görünmüyordu. Uçurumun altına baktığımda korkularım sona erdi; çünkü kaplanı vurmuştum ve hayvan cansız bir halde aşağıda yatıyordu. Ayı da biraz olsun rahatlamıştı.”

“Kayalığın dibine kadar inip, mağaranın önünde durdum. Sevinçten çığlıklar atıyordum. Bu bölgede bir tek avcı bir kaplan vurmuştu, o da meşhur avcı Ermeni Agop’tu. Bu olay yirmi sene önce olmuştu ve ben daha küçücük bir çocuktum. Hala çevredeki köylerden, o kaplanı görmek için geldiklerini hatırlarım.”

“Kaplanı dikkatlice yüzmeye koyuldum. O zamanlar, önemli insanlara yaranmak için kaplan postu hediye edilirdi. Önce hayvanın postunu Yusuf Bey’e hediye etmeyi düşündüm, fakat hemen bu fikirten vazgeçip, postu daha sonra uğruna katil olacağım, Sion’nun kızı Mane’ye vermeyi kararlaştırdım.”

“Mane’ye gönlümü kaptırmıştım ve onunla evlenmek istiyordum. Sevdiğim kıza, kaplanı onun için öldürdüğümü

söyleyip kalbini kazanacaktım. Babası Sion ise benim yiğitliğimi takdir edecek ve benimle gurur duyacaktı. Böylece evliliğimin önünde hiçbir engel kalmayacaktı.”

“Kaplanı yüzerken ayının inliyor gibi sesler çıkardığını fark ettim. Tüylü Muş’a doğru baktığımda, kalbime sanki bir bıçak saplandı ve bütün sevincim yarıda kaldı. Mağaranın içinde cansız yatan iki küçük ayı yavrusu vardı. Tüylü Muş yere eğilmiş bir halde yavrulara bakıyor ve acıyla inliyordu. O zaman Tüylü Muş’un başına gelenleri anladım. Kaplan ayının yavrularını kaçırmıştı ve ayı da bu vahşi canavarı alt edebilmek için benden yardım istemişti.”

“Ayı çaresizce yavrularına sarılıyor ve onları kokluyordu. Üzüntüden içim taş kesmiş bir halde mağaradan dışarı çıktım. Benim arkamdan Tüylü Muş da acı içinde ayağa kalktı ve pençeleriyle toprağı kazmaya başladı. Yavrularını kazdığı çukurun içine koyduktan sonra yaprak ve dallarla mezarın üzerini kapattı.”

“Güneş batarken; köpeklerin havlama sesleri arasında, köye ulaştık. Ayı köyün girişinde durdu. Daha fazla gelmek istemediğini anlamıştım. Bir kere daha birbirimize sarıldık ve vedalaşarak ayrıldık. Tüylü Muş, güneşin son ışıkları altında bir tepede oturmuş, arkamdan bana bakıyordu. O olaydan sonra ne kadar arasam da ayımı bir daha hiç görmedim.” ❀

Hain

Soğuk bir kış gününün sonunda, İran sınırı yakınlarındaki bir dağ köyüne ulaşmıştık. Geceyi burada geçirip, ertesi gün muflon avlamaya çıkacaktık. Bize kapıyı açan iri yarı adamın yüzünde bir sargı vardı ve görebildiğimiz kısmında da hüzünlü bir ifade görülüyordu.

Yemeğimizi yedikten sonra yanan ocağın yanında bağdaş kurup, en sevdiğim kısma geçtik ve avcılık konusunda sohbet etmeye başladık.

Ev sahibimiz, “Eskiden ben de avcıyım.” diye anlatmaya başladı. “Bir yılanın ahına uğradığımdan beri avlanmayı bıraktım.” deyip, içini çekerek devam etti.

“Bir zamanlar yüzüm böyle değildi. Eskiden genç ve yakışıklı bir adamdım. Silahımı alır, Masis Dağları’nda avlanmaya çıkardım. Avcılık bir zamanlar yaptığım en keyifli şeydi; ama sonunda kaderin cilvesiyle bu hale geldim.

Bu sırada, yüzündeki kirlenmiş sargıyı açmaya başladı.

Gördüğümüz manzara karşısında tüylerimiz diken diken oldu. Adamın sağ yanağı iyice içine çömuştü ve gözünün yerine çok kötü görünen bir delik vardı. Sanki bu adamın yüzünün yarısı çürüyüp bir iskelete dönmüş ve öbür yarısı da diğer tarafın korkusunun izlerini taşıyordu.

Bu hikâyeyi dinlemek için heyecan içinde beklemeye başladım. Avcı yeniden yüzünü sararken, “Başıma gelenleri ve Tanrı’nın beni neden böyle cezalandırdığını size anlatacağım...” diyerek konuşmaya devam etti.

“Bir sonbahar günü elimde silah, Masis ovasında bir tilkinin peşinden koşarken, birdenbire ayaklarımın altındaki toprak kaydı ve derin bir kuyunun içine düştüm. Omzumda silahımla kuyunun dibinde kalakalmıştım. Kuyudan yukarı bakınca bir parça gökyüzü görünüyordu. Ne kadar çabaladımsa da kuyudan çıkmayı başaramadım. Kuyunun duvarlarındaki taşlar çok kaygandı ve tutunacak bir yer de yoktu. Çaresizce bir taşın üzerine oturarak başıma gelen bu talihsiz duruma bir çözüm düşünmeye başladım.

Tam o sırada, karanlığın içinde bir çift gözün parladığını gördüm. Gördüğüm şey yüzünden dehşete kapılmıştım. Karşımda kocaman bir yılan kıvrılmış bana bakıyordu.

Karanlık kuyunun dibinde yılanla baş başa kalakalmıştım. İkimiz de korkudan donmuş bir haldeydik ve kımıldamaya cesaret edemiyorduk. Silahıma davranıp, ateş edeyim diye düşündüysem de ya yılanı vuramazsam diye, endişeye kapıldım. Bu arada yılanın düşmanca bakışları biraz yumuşamıştı; ama yavaş yavaş da üzerime doğru geliyordu.

“Artık işim bitti!” diye aklımdan geçirdim. Elimi silahıma doğru götürmeye çalıştıysam da sanki taş kesilmiş gibi

donup kalmıştım. Yılan bana doğru sürünerek geldi ve başını kaldırarak beni göz hapsine aldı. Bir yılanın gözlerine bakmak için insanda sağlam bir yürek olması lazım. Bu durumun sonu hiç iyi değildi.”

“Yılan kucağıma doğru geldi ve başını dizime yasladı. Hareket etmemeye çalışıyordum; ama titrememi de durduramıyordum. Sonunda yılan iyice kucağıma yerleşti ve uyumaya başladı. Kendi kendime, eğer ona bir şey yapmazsam yılan da bana zarar vermez diye düşünüyor; bir yandan da bildiğim bütün duaları ediyordum.”

“Görünüşe bakılırsa bu yaşlı bir yilandı. Ne olacağını bekleyip görmek lazımdı. Kuyunun tepesinden sızan ışık iyice azaldı ve kuyu karanlığa gömüldü. Bu sırada yılan uyumaya devam ediyordu. Kucağımda yatan bir yılanla, sabaha kadar oturup beklediğim için, o gece sanki bana bir ömür kadar uzun gelmişti.”

“Sabah olunca, yılan uyandı ve bir süre bana baktıktan sonra, çatallı diliyle elimi yalamaya başladı. Ben de bir cesaretle yılanı dokundum ve elimi onun başının üzerinde gezdirmeye başladım. Bir süre sonra yılan yanımdan ayrılp, köşeye doğru süründü. Orada beyaz bir taş duruyordu. Yılan garip bir şekilde bu taşı yalamaya başladı. Bunu neden yaptığına bir anlam verememiştim.”

“Öğleye doğru güneş iyice yükselince, yılan duvara doğru kaydı. Artık yılanın ne kadar uzun olduğunu daha iyi kavramıştım. Hayvan kuyunun kenarında bir çalılığa sarılarak, kendini kuyudan dışarı çekti ve oradan uzaklaştı.”

“Ben tekrar tekrar denediysem de çabalarım boşunaydı. Bir türlü kuyudan çıkmayı başaramıyordum. Sonunda

umudumu iyice kaybetmiş bir halde bir köşeye oturup, kötü talihime ağlamaya başladım. Evimi ve çocuklarımı düşünüyordum ve başıma gelenler yüzünden çok canım sıkılıyordu.”

“Bir süre sonra dışarıdan sesler geldi ve yılan kuyunun tepesinde görüldü. Ağzında bir tavşan tutuyordu. Önce tavşanı kuyunun içine bıraktı, sonra da kendisini aşağı doğru sarkıttı. Yemin ederim, bu anlattıklarımın hiç biri yalan değil!”

“Yılan bir bana, bir tavşana bakıyordu. Ben her ihtimale karşı, tavşana dokunmadım; ama yılan inatla tavşanı almamı ister gibi bakmaya devam etti.”

“Cesaretimi toplayıp tavşanı elime aldım. Önce, kuyunun dibindeki dal ve yapraklarla bir ateş yakmayı düşündüm; fakat ev sahibimin bu duruma ne diyeceğini bilemediğim için vazgeçtim.”

“Bunun üzerine yılan tekrar kucağımın sıcaklığına sığınıp uyumaya başladı. Bizim Ararat bölgesi geceleri çok soğuk olur. Bu yüzden benim vücut ısım onun için büyük bir nimetti. Yılan kendince bana yemek getirdiyse de bir türlü hayvana güvenemiyor ve bu endişelerim yüzünden uyuyamıyordum.”

“Ertesi gün yılan tekrar kuyudan çıktı. Cansız tavşan da kuyunun dibinde yatıyordu. Tavşanı yüzdüm ve yanımdaki çakmak taşını kullanarak, kuyunun dibindeki kuru dallarla bir ateş yaktım. Hayvanın derisini ve iç organlarını yılana ayırıp, kalan kısmını kızartmaya başladım. O kadar acıkmıştım ki tavşanı nasıl yediğimi bile hatırlamıyorum.”

“Akşama doğru yılan geri döndüğünde, o da kalan par-

çaları yavaş yavaş yuttu. Yılan yemeğini yedikten sonra yine beyaz taşı yalamaya gitti. Bu sefer benim de aynısını yapmamı ister gibi bakıyordu. Ben de meraktan yanına gidip, taşı tıpkı yılanın yaptığı gibi yalamaya başladım. Tavşanı yedikten sonra susuzluğum iyice artmıştı ve nedendir bilinmez, taşı yaladıkça susuzluğum biraz geçti.”

“İki gündür o kuyunun dibindeydim. Açlık ve susuzluktan iyice bitkin düştüğüm için ben de uyuya kaldım. Sabah uyandığımda, yılanın bütün vücuduma sarılmış olduğunu fark ettim.”

“Bu sırada, yukarıdan bir kanat sesi geldi. Kuyuya bir keklik girmişti. Talihsiz keklik bizi görür görmez tekrar havalanmak istediye de yılanın hipnotize eden bakışları, sanki onu görünmez bir iple bağlamıştı. Keklik yerinden bile kımıldayamadan, büyülenmiş gibi titredi ve yılan bir hamlede onu boynundan kavrayıverdi. Ölü kekliği yine ağızıyla tutup benim önüme getirdi.”

“Kekliği güzelce paylaştık ve gidip birlikte beyaz taşı yaladık; fakat artık susuzluktan ve umutsuzluktan aklımı kaybetmek üzereydim. Yerimden fırlayarak duvara tırmanmaya çalıştım; ama her defasında aşağı düştüm. Bu sırada tuhaf tuhaf beni seyreden yılan, dışarı çıkmak istediğimi anlamış gibiydi. Hayvan kıvrak gövdesiyle kendini kuyunun kenarına çekip, kuyruğunu da tutunmam için bana uzattı.”

“Hayretten donakalmıştım. Yılan bir süre böyle bekledikten sonra kuyruğunu yukarı çekerek bana baktı. Yılanların çok güçlü olduğunu biliyordum; ama bu bana çok tuhaf geliyordu. Ya hayvanın canını acıtırsam, diye düşündüm; ama içinde olduğum durumda da yapabileceğim başka bir

şey yoktu. Ne olursa olsun deyip, yılanın kuyruğunu tuttum ve bu sayede kuyunun ağzına kadar tırmandım. Yılan adeta taş kesilerek, kaslarını germiştir. Sonunda yılan sayesinde yeniden özgürlüğüme kavuşmuştum.”

“Kuyudan çıkıp, Aras’ın şarıldayan sularına kavuştuğum zaman; hayatımın bana tekrar armağan edildiğini hissedip, bir çocuk gibi sevindim ve yılanı sarılıp ağladım. Yeniden temiz havaya çıkmak başımı döndürmüştü, üstelik hareket-sizlikten de ayaklarım tutulmuştu. Tökezleye tökezleye eve doğru yürürken, yılan yanımda sürünerek, bana eşlik ediyordu. Bir süre beraberce yürüdük.”

“Yolda önümüze bir tavşan çıktı ve onu vurdum. Tavşanı hediye olarak yılanın önüne koydum. Yılan sakın sakın yemeğini yerken, ben artık ışıkları gözüken köyüme ulaşmış olmanın sevinciyle son bir kez yılanı dönüp baktım ve yola devam ettim. Yılan da kuru otların arasından kafasını kaldırmış arkamdan beni seyrediyordu.”

“Karım ve çocuklarım beni çılgınlık atarak karşıladılar. Zavallicıklar neredeyse hayatımdan ümitlerini kesmişlerdi ve geri döneceğimi ummuyorlardı.”

“Köye dönünce, herkes hayret içinde hikâyemi dinledi. Hep bir ağızdan yılanın ne kadar mübarek bir hayvan olduğu üzerine konuşmaya başladılar. Artık yılanlara karşı düşünceleri değişmişti.”

“Bu olayın üzerinden uzunca bir zaman geçmişti. Bir yaz günü; köpekler sıcaktan bayılmış bir halde yatıyor, tavuklar gölgelikte yemleniyor, camızlar da boyunlarına kadar çamurun içinde serinliyordu.”

“Birden köyün girişinde bir hareketlilik oldu. Koşarak sokağa çıktım ve derviş gibi giyinmiş dört adamın yürüyerek köye girdiğini gördüm. Bütün ahali de yola dökülmüş, köye gelen bu kafiyei seyrediyorlardı. Adamlardan biri kaval, diğeri ise tambura çalıyordu. Ötekiler de bir sandık ve yılanlarla dolu bir kafes taşıyordu.”

“Köy meydanına geldiklerinde yüklerini indirip, yere bir halı serdiler ve kafesteki yılanları bu halının üzerine bıraktılar. Yılanlar birbirleri üzerinde kayarak hareket etmeye başladılar. Bu durum karşısında kadınlar çığlık atıyor, çocuklar da avaz avaz bağıyorlardı.”

“Bunlar çok acayip yılanlardı. Biri kocaman başlı bir engerekti. Başka bir yılan ise gökkuşağı renklerine boyalı derisiyle şahmeranı andırıyordu. Bir tanesinin ise iki tane küçük boynuzu vardı.”

“Derviş kaval çaldığında, yılanlar dans eder gibi kıvrılmaya başladılar. Bir derviş engereği alarak göğsünün üzerine koydu ve yılan adamın bütün vücuduna sarıldı. Başka bir derviş, boynuzlu yılanın kafasını tutup ağzına soktu. Kadınların ve çocukların heyecanlı çığlıkları giderek yükseliyor, bunu gören dervişlerse mutluluk içinde bıyıklarını buruyorlardı.”

“Bir köylü, bu göstericilerin karşısına geçerek; ‘Siz bu yılanların dişlerini çekmişsiniz! Onlar artık zehirli olmadığı için de rahatça oynuyorsunuz!’ diye bağırdı. Derviş de adama dönerek, ‘O zaman bir tavuk getir de gör bakalım zehirliler mi, değiller mi?’ diye, karşılık verdi. Çokbilmiş köylü, bunun üzerine koşup bir tavuk getirdi ve yılanın önüne koydu. Yılan hemen saldırgan bir pozisyona tavuğu

boynundan ısırdı. Yaranın çok küçük olmasına rağmen, tavuk gözümüzün önünde titreyerek, oracıkta öldü.”

“Bu sırada Derviş, ‘Onu derin bir yere gömün ki köpekler ulaşmasın!’ diye söyleniyor, bir yandan yılanları toplayıp kafese koyuyordu. Korku içinde kalmış topluluğa dönerek, ‘Ey ahali! Kimin evinde yılan varsa biz onun evini yılanlardan temizleriz.’ diye bağırdı.”

“Köylülerden birisi de dervişe dönüp, ‘ Bu köyde biz yılanları severiz. Yılanlar bizim için dert değildir, aksine bizim iyiliğimiz için vardır.’ diye cevap verdi.”

“Bunun üzerine derviş alaycı bir şekilde, ‘Yılanlar ne zamandan beri insanların dostu oldu?’ diye sorunca; arkadaşım Aksar da ‘Komşumuz Uzun Süleyman’ı kurtardığından beri!’ diye karşılık verdi.”

“Derviş merak içinde, ‘Bu kadar akıllı yılanlarınız mı var?’ deyince, köylüler de ona benim hikâyemi anlattılar.”

“Derviş duyduklarına inanamamış ve hayretten ağzı bir karış açık kalmıştı. Heyecanla bana bakıp, ‘Süleyman kardeş, ne olursun bu yılanın yerini bana söyle. Ben de onu Bakü ve Tiflis’e götürüp, oradaki insanlara göstereyim.’ dedi. Bense kararlılıkla, ‘Bu doğru olmaz! O yılanın bana çok iyiliği dokundu. Bunu dostuma yapamam!’ dedim.”

“Derviş adeta yalvararak, ‘Allah aşkına... Neden doğru olmasın ki? Onu ipeklere sarar, kadife yastıklarda yatırırım. Bağdat’tan hurma, Tahran’dan kuş üzümü getirtip beslerim. Yılan nasılsa kör bir kuyuda, aç biilaç yaşıyor. Oysa benim yanımda beyler gibi yaşayacak. Hayvanı kuyudan biz çıkarırız ve sana da on tuman* verimiz.’ dedi.”

“Ben, ‘Derviş Baba, sen Allah’ın adını zikrediyorsun da benden neden böyle vicdansızca bir şey yapmamı istiyorsun!’ deyip, bir yandan da on tumanla bir boğa bile satın alabileceğimi düşünüyordum.”

“Derviş, ‘Süleyman kardeş, senin için dua edip, günahlarının bağışlanmasını dileyeceğim.’, diyerek yere bir seccade serdi ve üzerine diz çöküp, ellerini yukarı kaldırarak dua etmeye başladı.”

“Dervişin bu hareketinden çok etkilendim ve sonunda ikna oldum. Hayatımı kurtarmış olan yılanı on tuman karşılığında dervişlere sattım.”

“Dervişle beraber kuyunun olduğu yere gitmek üzere yola çıktık. Yolda yürürken yaptığım bu şeyden dolayı vicdan azabı çekiyor, bir yandan da fakirliğime söylenip duruyordum.”

“Kuyuya vardığımızda ben kenara çekildim. Yılan kuyunun içindeydi. Derviş, bin bir renkle dokunmuş bir İran halısını kuyuya attı. Yılan bu renk cümbüşü karşısında büyülenmiş gibiydi. Benimse, sanki kardeşimi askere gönderiyormuşum gibi, yüreğim parçalanıyordu.”

“Derviş tamburasına ince ince vurarak, garip bir şarkı söylemeye başladı. Bu ezgi öylesine etkileyiciydi ki; değil yılanı, dünyanın en güzel kadını bile baştan çıkarırdı.

Yılan önce sertçe başını kaldırdıysa da arkasından sakinleşti. Derviş cebinden parlak bir şey çıkartıp yılanı doğru uzattı ve sihirli şarkıyı söylemeye devam etti. Yılan renkli halıya doğru hareket etti ve sürünerek gelip, başını dervişin dizine koydu.”

“Derviş, halının yardımıyla yılanı kafesin içine çekerken; ben kenarda bir yerde duruyor ve utanç içinde olanları seyrediyordum. Derviş yılanı kafese kapattıktan sonra bana dönerek parayı uzattı. ‘Allah senden razı olsun Süleyman kardeş. Bana bir define bağışladın.’ dedi. Parayı aldığımda sanki elimde yanan bir kömür parçası tutuyormuşum gibi acı çektim.

Dervişler, kafesi yanındaki tutacaklardan tutarak kaldırdılar ve ganimeti alıp yürümeye başladılar. Tam yanımdan geçerlerken, yılan kafasını kaldırıp bana baktı ve yanağım üstüne sarımtırak renkli bir zehir fırlattı. Sanki ‘Sana yazıklar olsun şerefsiz adam! Ben senin hayatını kurtardım, oysa senin yaptığın şeye bak!’ der gibiydi.”

“Ben o sırada bayıldım ve birkaç gün kendime gelemedim.

Yılanın yüzüme attığı zehir yanağımdaki eti yavaş yavaş çürüttü ve sonunda yüzüm bu hale geldi. İşte benim hikâyem de böyle sonlandı.” dedi. Uzun Süleyman anlatmayı bitirince, sigarasından uzun bir nefes çekti. ☞

Sadık Karga

Bir zamanlar yaşadığım şehirde; aynı zamanda tutkulu bir avcı olan, bir doktor komşumuz vardı.

Bizim doktor günlerden bir gün ormanda dolaşırken, daha gözleri bile açılmamış bir yavru karga bulmuş; bütün aramalarına rağmen karganın yuvasını göremeyince, onu yanına alarak, evine getirmişti.

Aradan bir süre geçtikten sonra yavru karga büyüyüp, evcil bir hayvan haline geldi.

Karga, doktorla beraber yaşıyor, hatta yemek zamanı sofrada kendisi için hazırlanan bir çubukta oturuyordu. Yemeğini yedikten sonra, “Gak gak!” diye teşekkür eder ve arkadaşlarıyla oynamak için şehir parkına uçardı. Akşam olunca yine eve döner ve sahibinin yanındaki tüneğinde uykuya dalarlardı.

Doktor ava giderken, kargayı da beraberinde götürüyordu. Akıllı kuş havalanarak dağ yarıklarını gözler, hayvanla-

rın yerini saptadıktan sonra sahibine dönerek, ona gagasıyla yol gösterirdi.

Karga doktor için vazgeçilmez bir kılavuz olmuştu. Ormanı sis basıp da göz gözü görmez olunca, karga uçup giderek yolu kontrol eder ve siste kaybolmadan ev dönmelerini sağlardı.

Doktor gezmek için şehrin ana caddesine çıktığında, yolda onunla karşılaşan tanıdıkları ondan kargayı çağırmasını rica ederler; bunun üzerine o da, “Kolya!” diye bağırır ve bu sesi duyan karga, karıştığı sürüden ayrılarak, gelip sahibinin omzuna konardı.

Bir gün doktor şehir parkının yanındaki bir lokalde oturmuş ve yemek söylemişti. Yemeği gelmesine rağmen elini bile sürmüyor, öylece bekliyordu.

Yanında oturan biri bu durumu merak edip, ne beklediğini sorunca; bizim doktor, “Arkadaşımı bekliyorum!” diye cevap verdi. Bir süre daha bekledikten sonra da pencereyi açarak, parktaki karga sürülerine doğru, “Nerede kaldın Kolya! Açlıktan öldüm!” diye, sabırsızca bağırmıştı.

Doktorun bu bağırışına, “Gak gak!” diye bir yanıt gelmiş ve karga doğruca camdan içeri girip, masaya konmuştu.

Doktor ve kargasının büyük aşkı artık bütün şehrin dilinde dolanıyordu.

Talihsiz doktor bir süre sonra hastalanarak öldü. Karga tabutun üzerinde mezarlığa kadar gitti ve insanlar ne kadar uğraşılsa da tabutun üzerinden inmedi. Adeta sahibiyle beraber gömülmek ister gibiydi.

Bu duruma sinirlenen mezarıcı bir hışımla kargayı tutarak, tabuttan uzaklaştırdı ve mezarı kapattı.

Akşam olup da karanlık çöktüğünde mezarlık boşalmıştı. Sadece karga mezarın başında oturuyor ve yağan yağmura aldırış etmeden, öylece hareketsiz bir halde nöbet bekliyordu.

Yaşlılar kendi aralarında bu sadakatten hayranlıkla bahsediyor, “Keşke insanların da bu kadar derin bir ruhu olsa!” diye iç geçiriyorlardı.

Mezar taşını hazırlayan heykeltıraş bile; mermerin üzerine, avcıyı kargası ile birlikte gösteren bir resim çizmişti.

Kargaların çok uzun ömürlü olduğu bilinir ve aradan geçen yıllara rağmen hala o mezarlıkta bir karganın dolaştığı anlatılır.

Kim bilir belki Kolya da ölmüştür; ama ölmeden önce bu vefa görevini yavrularından birine devretmiştir. Belki de genç nesilden bir karga, şehir parkında arkadaşları ile oynamak yerine ara sıra mezarlığa gelerek babasının nöbetini tutmayı sürdürüyordur. ☹

Mezar Taşı Yazısı

İran sınırındaki Aslı Dağı'nın eteklerinde, bir mezar taşı vardır. Bir ırmağın kenarında dikili duran bu taşın üzerine bir de yazı kazılmıştır.

Taş çok eski olmasına rağmen; yazı hala okunabilir haldedir ve halk arasında, bu taş için oldukça ilginç bir hikâye anlatılır.

Bu açgözlü bir avcının hikâyesidir.

Hikâyeye göre; burada yatan avcı açgözlülüğün kurbanı olmuştur.

Son derece usta olan avcı hiçbir avı kaçırmaz; ama yine de gözü doymazmış. Günlerden bir gün, avladığı yaban keçilerine bakıp; "Bunlar yetmez, bir de canlısını yakalayayım." diyerek, avladığı tekelerden birinin postunu yüzüp, sırtına geçirmiş.

Avcı tıpkı bir keçi gibi yürüyerek, yavaşça sürüye yaklaşmış. O gün hava pusluymuş. Sürünün arasına karışan avcı,

hangi keçiyi yakalasam diye düşünürken, dağda gezen başka bir avcı bu büyük tekeyi görüp, tüfeğini ateşlemiş.

Bu avcı da, “Bu teke çok büyük, buna bir kurşun yetmez.” deyip, ikinci kurşunu da sıkınca; garip bir çığlık duymuş. Avladığı tekeye doğru koştuğunda, yerde yatanın bir adam olduğunu fark etmiş.

Vurulan avcı, oracıkta ölmüş ve onu vuran avcı da onu gömerek, mezar taşına da şu yazıyı kazımış:

“Postunu değiştiren, iki kurşunu hak eder.”

Bu taş, hala yerinde durur ve ben oradan her geçtiğimde, acı acı gülererek, bu yazıyı okurum. 🐾

Vakhtang Ananyan

Ermeni Av Hikâyeleri

Etrafımız kat kat karla kaplanmıştı. Kar yüzünden, aşağıdaki uçurumun dibini bile göremiyorduk. Tüfeklerimizin dipçiğiyle karı yararak, yükseklerle doğru tırmanıyorduk. Bu yürüyüş oldukça eziyetliydi ve bir arada yürümek çok zor oluyordu; bu yüzden yola ayrı ayrı devam etmeye karar verdik.

Dağın zirvesine çıktığımda gördüğüm manzara karşısında neredeyse aklımı oynatacaktım. Parlak ve güneşli bir gündü. Güneş altındaki karın ışıltılı yansımaları, dağlara sanki pırlantayla kaplıymış havası veriyordu. Ayaklarımın altında Lori Vadisi uzanıyor, karşımda ise Büyük Kafkasların en yüksek doruklarından biri yükseliyordu. Vanu amca, bu dağın Kazbek Dağı olduğunu söylemişti.

Arkama doğru baktığımda; geçtiğimiz ormanları, uçurumları, hatta Kura Irmağı'nı bile görebiliyordum. Güneyde Ararat Dağı'nın karlı tepeleri, hemen yanında ise sanki gökten yere inmiş bir parça gibi, Sevan Gölü vardı. Zirveden Kafkasya'nın tamamını seyrederken, dünyada böylesine muhteşem bir başka manzara olmadığına kesinlikle emindim.

ISBN: 978-994-4330-02-2



9 789944 330022

